

1951

η φύση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 132

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

ΦΥΣΗ ♦ ΓΝΩΣΗ ♦ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

η φύση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 132

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Νίκης 20, 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210-3224944, 210-3314563, FAX: 210-3225285
E-mail: info@eepf.gr - Ιστοθέση: www.eepf.gr

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: **Νίκος Πέτρου**
Αντιπρόεδρος: **Ντόναλντ Μάθιους**
Γεν. Γραμματέας: **Λεωνίδας Κόλλας**
Αναπλ. Γεν. Γραμματέας: **Αλέξια Νικηφοράκη**
Ταμίας: **Σπύρος Μπισακούλης**
Αναπλ. Ταμίας / Έφορος Εκδηλώσεων:
Γιώργος Χατζηπαντωνίου
Μέλη: **Κυριάκος Γεωργίου**,
Διονυσία Παπαδοπούλου, **Γιώργος Πολίτης**,
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Αναπληρωματικό μέλος: **Σμαράγδα Αδαμαντιάδου**
Επίτιμος πρόεδρος: **Γιώργος Σφήκας**
Επίτιμο μέλος: **Τίμος Χαραλαμπίδης**

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Πέτρου, **Μαρτίνος Γκαίτλιχ**,
Λεωνίδας Κόλλας, **Ντόναλντ Μάθιους**,
Γιώργος Πολίτης, **Μαρία Ρουσομουστακάκη**.

Εκδότης - Υπεύθυνος ύλης
Νίκος Πέτρου, Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

Τα ευνόγραφα άρθρα αντιπροσωπεύουν
τις απόψεις των συγγραφέων
και όχι αναγκαστικά της Εταιρίας.

Επιμέλεια έκδοσης: **Νίκος Πέτρου**

Σελιδοποίηση - επιμέλεια εκτύπωσης
Άρης Βιδάλης

Τυπογραφείο: **ΦΩΤΟΛΙΟ & TYRICON A.E.**

Τιμή Τεύχους 4 ΕΥΡΩ
Στα μέλη διανέμεται δωρεάν.

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έκκληση	N. Πέτρου, Λ. Κόλλας	3
Ο Οικοτουρισμός και η Φύση: Πανάκεια ή το Κουτί της Πανδώρας;	N. Μάθιους	4
Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα	Φ. Τσαρβάπουλος	8
Ο οικοτουρισμός στην Κρήτη	A. Ασαριωτάκης	12
Ένα ταξίδι στα Κύθηρα	Φ. Τσαρβάπουλος	15
Οικοτουρισμός στις Πρέσπες	M. Βλάσση	16
Αλιεία σε ζωντανές θάλασσες	M. Δαμανάκη	17
Συνάντηση για τον Κορινθιακό Κόλπο		18
Αιγάλεω - Ποικίλο Η κρυμμένη βιοποικιλότητα σε ένα βουνό - έκπληξη	E. Βαλλιαντάου	19
Η καταγωγή των πουλιών	Γ. Σφήκας	23
Θεσμικές παρεμβάσεις της ΕΕΠΦ	Γ. Πολίτης	26
Ο νέος νόμος για την προστασία της βιοποικιλότητας	Γ. Πολίτης	27
Ιδρύθηκε ξεχωριστό Δασαρχείο για τον Υμηττό	M. Γκαίτλιχ	28
Νανοφυλλοσκοπός: νέο είδος πουλιού για την Ελλάδα!	N. Πέτρου	29
Γενική Συνέλευση 2011 και νέο Διοικητικό Συμβούλιο		30
Βιβλιοπωλείο της ΕΕΠΦ		32
Βιβλιοπαρουσίαση	M. Γκαίτλιχ	33
Νέα της ελληνικής κλωρίδας		34
«Γαλάζιες Σημείες»	Δ. Ν. Βουρδουμπά	37
Πρόγραμμα Φολόης	Σ. Χατζησκάκης	38
The Green Key	Δ. Παπαδοπούλου	39
«Μαθαίνω για τα Δάση»	Χ. Θεοδωρίκα	40
«Οικολογικά Σχολεία»	Στ. Σκαμπαρδώνης	41
«Πράσινες Γωνίες»	Στ. Σκαμπαρδώνης	42
«Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν»	Χ. Θεοδωρίκα	43
Οι Εκπαιδευτικοί μας	Λ. Κόλλας	44
«Νέοι Δημοσιογράφοι»	Χ. Θεοδωρίκα	45
Πρόγραμμα Εκδρομών - Δωρεές		46
Εγγραφές μελών - Πρόγραμμα ομιλιών		47

Εξώφυλλο: Υφάντρα (*Remiz pendulinus*) σε ανοιξιάτικο
αμμυρίκι στο Σχινιά. (Φωτ. Νίκος Πέτρου)

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης έχει ως αποστολή της να ενημερώνει και να ευαισθητοποιεί, τόσο τους Έλληνες, όσο και αυτούς που αγαπούν την Ελλάδα, για την φυσική κληρονομιά της χώρας μας και να δραστηριοποιείται για την προστασία της.

Ευχαριστούμε θερμά το **Ίδρυμα Μποδοσάκη**
για την ευγενή χορηγία του προς την Εταιρία μας,
που συμβάλλει στην έκδοση του περιοδικού «Η Φύση».

Έκκληση

Αγαπητά μέλη, φίλες και φίλοι,

Στην πρόσφατη Γενική Συνέλευση προτείναμε για το 2011 προϋπολογισμό ο οποίος βασιζόταν αφ' ενός στην απόφαση συνέχισης όλων των προγραμματισμένων δράσεων της Εταιρίας και αφ' ετέρου στην προσδοκώμενη οικονομική υποστήριξη των χορηγών, τόσο των παλαιότερων όσο και των πάρα πολλών νέων, στους οποίους, όπως κάθε χρόνο, είχαμε απευθυνθεί. Ο προϋπολογισμός αυτός εγκρίθηκε ομοφώνως.

Στο διάστημα, όμως, που μεσολάβησε οι περισσότεροι δυνάμει χορηγοί μας απήντησαν αρνητικά, δηλώνοντας αδυναμία λόγω της οικονομικής κρίσης. Όλοι μας στο Διοικητικό Συμβούλιο συνεχίζουμε εντατικά, προς κάθε κατεύθυνση, τις προσπάθειες εξεύρεσης πόρων. Ο πίνακας των σχετικών δράσεων είναι διαθέσιμος στα γραφεία της Εταιρίας για εκείνους που ενδιαφέρονται να βοηθήσουν, υποδεικνύοντας πηγές που τυχόν δεν έχουμε προσεγγίσει.

Παρά όλα αυτά, όλα δείχνουν ότι οι χορηγίες προς την Εταιρία μας για το 2011 θα είναι ελάχιστες. Επίσης, όπως καλά γνωρίζετε όλοι, δεν λαμβάνουμε, ούτε έχουμε λάβει ποτέ, οικονομική στήριξη από την πολιτεία.

Για να εξασφαλίσουμε την επιβίωση της Εταιρίας υπό τις παρούσες συνθήκες, αναγκαζόμαστε να προχωρήσουμε στην αναστολή κάθε μη απολύτως αναγκαίας δράσης, καλύπτοντας προς στιγμήν μόνο τις ανελαστικές δαπάνες. Εξετάζουμε ακόμα και την αναστολή έκδοσης του περιοδικού μας, μετά 26 χρόνια συνεχούς παρουσίας του στην υπεύθυνη περιβαλλοντική ενημέρωση, καθώς και την πιθανότητα μείωσης του αριθμού των στελεχών μας.

Δυστυχώς, όλα αυτά συμπίπτουν με τα 60ά γενέθλια της Εταιρίας μας καθώς και την προγραμματισμένη απονομή του βραβείου "Βύρνας Αντίπας" 2011 στον Οικουμενικό Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίο, η οποία θα πραγματοποιηθεί την Τρίτη, 28 Ιουνίου, στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών.

Όταν έγινε η πρόταση στον Οικουμενικό Πατριάρχη, στα τέλη του 2009, δεν διαφαινόταν η έκταση και σοβαρότητα του οικονομικού προβλήματος. Ταυτόχρονα, η συγκεκριμένη βράβευση εκφράζει απόλυτα, όπως πιστεύουμε, τη φιλοσοφία και την ανιδιοτελή προσφορά του Βύρωνα Αντίπα, προς τιμήν του οποίου απονέμεται το βραβείο, και είναι ο καλύτερος τρόπος εορτασμού των 60 χρόνων της Εταιρίας μας. Φυσικά, η υψηλή θέση, η προσωπικότητα και το ανεκτίμητο έργο του βραβευομένου επιτάσσει το ανάλογο επίπεδο της εκδήλωσης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Αγαπητές φίλες και φίλοι, αγαπητά μέλη,

Να είστε βέβαιοι ότι συνεχίζουμε, και θα συνεχίσουμε, τις προσπάθειές μας για την εξεύρεση πόρων.

Παράλληλα, όμως, καλούμε σήμερα εσάς, τα μέλη και τους φίλους της Εταιρίας, να συνδράμετε πρόθυμα, όπως έχετε κάνει και στο παρελθόν, καταθέτοντας τις δωρεές σας. Κάθε ποσό, μεγάλο ή μικρό, είναι ευπρόσδεκτο αλλά και κρίσιμο για τη στήριξη των δράσεών μας, που γίνονται για όλους μας, για τις ερχόμενες γενεές και για το καλό του τόπου.

Η Εταιρία είστε σεις, και η σημερινή ανάγκη αφορά όλους μας.

Πιστεύουμε ότι με την οικονομική συμβολή σας και την με κάθε τρόπο βοήθειά σας, καθώς και με τη συνετή διαχείριση που εφαρμόζουμε, θα ξεπεράσουμε αυτή την πρωτόγνωρη στα χρονικά της Εταιρίας κατάσταση.

Σας ευχαριστούμε θερμά εκ των προτέρων.

Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου
Νίκος Πέτρου, Πρόεδρος
Λεωνίδας Κόλλας, Γενικός Γραμματέας

Παρακαλούμε να μας ειδοποιείτε (Λένα Χατζηβασαλείου, 210 322 4944, fax 21- 323 5285, lena@eepf.gr)

για την κατάθεση των δωρεών σας στους εξής λογαριασμούς της Εταιρίας:

1) Alpha Bank: GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678 2) Eurobank: GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148

3) ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620

Χερσαίο ιγκουάνα στα Γαλιάπαγκος

Ο Οικοτουρισμός και η Φύση: Πανάκεια ή το Κουτί της Πανδώρας;

κείμενο και φωτογραφίες του Ντον Μάθιους

Ο τουρισμός, ένα σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο στον κόσμο σήμερα, έχει κατά μέσο όρο ετήσια αύξηση 6,5%. Το 1950 σημειώθηκαν περίπου 25 εκατομμύρια αφίξεις τουριστών στα διεθνή αεροδρόμια, ενώ σήμερα ο αριθμός έχει φθάσει στο ένα δισεκατομμύριο. Είναι μία βιομηχανία με μεγάλα κέρδη (περίπου 1,5 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2010) που οργανώνεται κατά κύριο λόγο γύρω από πακεταρισμένα προγράμματα και ταξίδια, η οποία, μέχρι πρόσφατα, δεν έδιναν μεγάλη σημασία στην παράμετρο «προστασία του περιβάλλοντος». Από τη δεκαετία του 1990 προωθείται πολύ μία άλλη μορφή τουρισμού, ο οικοτουρισμός, ως αντίδοτο στις αρνητικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού και ως σημαντικό εργαλείο για την προστασία τη φύσης και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Έχει παρουσιαστεί ως «ήπιος», «υπεύθυνος», «εναλλακτικός» και «πράσινος» τουρισμός. Όμως, είναι αυτή η πραγματικότητα; Μήπως ο οικοτουρισμός απειλεί να καταστρέψει την ίδια φύση που λέει ότι προστατεύει; Επίσης, αν είναι όντως θετική δύναμη για την ισορροπία μεταξύ ανάπτυξης – προστασίας της φύσης, όπως υποστηρίζουν πολλοί, μήπως το ιδανικό αυτό αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί μόνο κάτω από ειδικές και σπάνιες συνθήκες; Αυτές είναι σοβαρές ερωτήσεις και, με 100 εκατομμύρια οικοτουρίστες που ταξιδεύουν ανά τον κόσμο σήμερα, όσοι ενδι-

αφέρονται για την φύση, ή για τον τουρισμό, ζητούν ικανοποιητικές απαντήσεις.

Τι είναι, όμως, ο οικοτουρισμός; Διαφέρει από τον «τουρισμό φύσης», και πώς; Πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη δυνατότητα διασκέδασης με δραστηριότητες σαν το ψάρεμα, την αναρρίχηση, το ράφτινγκ, την ορειβασία και ίσως ακόμα το «βιώσιμο» κυνήγι; Πρέπει να περιέχει μία εκπαιδευτική διάσταση που ευαισθητοποιεί τον τουρίστα για την σημασία, αξία και ομορφιά της φύσης; Πώς επιτυγχάνεται ο στόχος της διατήρησης της φύσης; Τι έλεγχο πρέπει να έχουν οι ντόπιοι κάτοικοι στην ανάπτυξη στους ευαίσθητους τόπους τους; Και η πιο ουσιαστική, ίσως, ερώτηση: γνωρίζοντας ότι οι οικοτουρίστες παράγουν κάθε χρόνο στις πτήσεις τους περισσότερα αέρια του θερμοκηπίου από ολόκληρη την Ελλάδα, μήπως δεν πρέπει καν να ξεκινήσουν τα ωραία ταξίδια τους; Οι ειδικοί σε πολλά πανεπιστήμια και κέντρα ερευνών ακόμα δεν έχουν καταλήξει σε ένα απλό ορισμό του «οικοτουρισμού», όμως όλοι υποστηρίζουν, τα τελευταία 20 χρόνια, ότι αυτή η μορφή τουρισμού είναι σημαντικότερη για οικονομικούς, αναπτυξιακούς και οικολογικούς λόγους.

Πολλά από τα θέματα αυτά συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια του Διεθνούς Έτους Οικοτουρισμού, το 2002, και στο Συνέδριο που οργανώθηκε τον ίδιο χρόνο στο Κεμπέκ του Καναδά, από τον ΟΗΕ,

Προεγγίζοντας τον Ξενώνα στον ποταμό Νάπο

το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP) και τον Διεθνή Οργανισμό Τουρισμού (WTO). Παρ' ότι οι 1.100 σύνεδροι (από 133 χώρες) δεν συμφωνήσαν σε όλα τα θέματα, υπήρξε μία γενική ταύτιση για τα πιο σημαντικά σημεία. Έτσι αναφέρεται ότι ο οικότουρισμός:

1. Φέρνει τους τουρίστες σε άθικτα φυσικά τοπία που έχουν πολύ ενδιαφέρον από οικολογική και αισθητική άποψη, αλλά επίσης λόγω της κουλτούρας των ντόπιων κατοίκων.
2. Πρέπει να συνδεθεί, τόσο σε ευρεία όσο και σε στενή έννοια, με τις κοινότητες ιθαγενών που ζουν ακόμα μέσα στη φύση, με τους ανθρώπους που θα είναι οι πιο καλοί προστάτες της γης τους εφόσον είναι «το σπίτι» τους και η βάση του πνευματικού τους κόσμου.
3. Πρέπει να προωθεί ήπια, βιώσιμη και δίκαιη ανάπτυξη που θα ελέγχεται από τους ντόπιους, θα τους δίνει κίνητρα για να μένουν στη γη τους αντί να φεύγουν λόγω της φτώχειας και θα στηρίζει την κοινωνική ανάπτυξη και την ανθρώπινη ενδυνάμωση.
4. Εκτός από την ανάπτυξη, πρέπει να στοχεύει στην προστασία και τη διατήρηση της φύσης. Πρέπει να γίνει ένα εργαλείο που προστατεύει την βιοποικιλότητα.

Το μεγάλο ερώτημα είναι αν ένα τέτοιο κοινωνικό-πολιτικό πρόγραμμα μπορεί να πετύχει αυτούς τους φιλόδοξους στόχους για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Και κάτω από ποιές προϋποθέσεις; Έτσι, θα πρέπει:

- Οι κυβερνήσεις του κόσμου να χαράξουν μία ενεργή και σφαιρική περιβαλλοντική και αναπτυξιακή πολιτική, με σοβαρό προγραμματισμό για τον έλεγχο της ανάπτυξης στο φυσικό περιβάλλον. Έτσι θα δημιουργήσουν την αναγκαία

υποδομή του οικότουρισμού. Η ενεργοποίηση των κυβερνήσεων, με όλα τα μέσα που έχουν στην διάθεση τους, είναι απαραίτητη.

- Να αποκτήσουν οι ιθαγενείς τίτλους ιδιοκτησίας της γης τους, αλλά και τις απαραίτητες εμπορικές δεξιότητες και γνώσεις για τη διαχείριση τουριστών, με συνεχιζόμενη δημοκρατική συμμετοχή στα κοινά της κοινότητάς τους.
- Οι τουριστικές επιχειρήσεις, πέρα από τα κέρδη, να ενδιαφερθούν για την προώθηση οικολογικών στόχων, γιατί είναι προς το δικό τους συμφέρον μακροπρόθεσμα. Πρέπει να γίνουν φιλικές προς το περιβάλλον και να στραφούν σε μονάδες μικρής κλίμακας που δεν θα αφήνουν σημαντικό οικολογικό αποτύπωμα σε ευαίσθητες περιοχές. Έτσι θα συνεισφέρουν στην προστασία της πανίδας και χλωρίδας, στηρίζοντας ταυτόχρονα την κοινωνική ανάπτυξη των ιθαγενών.
- Να καλλιεργήσει ο οικότουρίστας το ενδιαφέρον και την γνώση του για το φυσικό περιβάλλον. Να μην μένει παθητικός δέκτης αλλά να γίνει ενεργητικός και υπεύθυνος για το οικολογικό αποτύπωμα που αφήνει σε μακρινές περιοχές, και να είναι έτοιμος να παρέμβει στην περίπτωση που παρατηρεί κάποια κακοποίηση ή υπερεκμετάλλευση του περιβάλλοντος.
- Να αυξηθεί η έρευνα για τις σημαντικές περιοχές που επισκέπτονται μεγάλοι αριθμοί τουριστών. Αν δεν υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία και συγκριτικές μελέτες για τους βιοτόπους και τα είδη χλωρίδας και πανίδας δεν είναι εύκολο να ληφθούν μέτρα προστασίας. Για παράδειγμα, οι επιστήμονες πρέπει να προσδιορίζουν τη «φέρουσα ικανότητα» κάθε περιοχής, ώστε να υπάρχει έλεγχος του επιτρεπτού αριθμού επισκεπτών της.

Πύργος παρατήρησης της άγριας ζωής στον ανόροφο (canopy) του τροπικού δάσους, δεκάδες μέτρα πάνω από το έδαφος.

Υπάρχουν και άλλες προϋποθέσεις, αυτές όμως ήδη αρκούν για να δείξουν ότι δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί υπεύθυνος οικοτουρισμός. Απαιτείται στενή συνεργασία των πολλών εμπλεκόμενων φορέων (κράτος, επιχειρηματίες, ταξιδιωτικά γραφεία, γραφεία ξεναγών, ΜΚΟ, κοινότητες ιθαγενών, κέντρα ερευνών κ.λπ.). Η ανάγκη να αναπτυχθεί αυτή η δημιουργική συνεργασία γίνεται εντονότερη καθώς, με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό, εκατομμύρια επισκεπτών φτάνουν στις πιο ευαίσθητες και φτωχές περιοχές του κόσμου, στις περιοχές που απομένει η βιοποικιλότητα που έχει χαθεί αλλού. Πρέπει να υπάρξει καλόπιστος και συνεχής διάλογος μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων σε μία προσπάθεια να βρεθούν πολιτικές και μέτρα που θα αρμόζουν σε κάθε οικοτουριστικό προορισμό.

Σε ποιο βαθμό έχουν εκπληρωθεί οι μεγάλες προσδοκίες αυτής της μορφής τουρισμού; Ο καλύτερος τρόπος να κρίνει κανείς την επιτυχία, ή αποτυχία, είναι να εξετάσει συγκεκριμένες περιπτώσεις. Πριν από δύο χρόνια είχα την τύχη να βρεθώ στο Εκουαντόρ και να επισκεφτώ δύο περιοχές ιδιαίτερα σημαντικές για τον οικοτουρισμό: τα τροπικά δάση του Αμαζονίου και τα νησιά Γκαλάπαγκος.

Το Κέντρο Άγριας Ζωής Νάπο (Napo Wildlife Centre) είναι μία μικρή κοινότητα ιθαγενών μέσα στη ζούγκλα, δίπλα στον ποταμό Νάπο. Το ποτάμι πηγάζει ψηλά στις Άνδεις και κυλά ανατολικά για 460 χλμ. μέχρι τα σύνορα με το Περού και άλλα 840 χλμ. μέχρι να σμίξει με τον Αμαζόνιο. Η πρόσβαση στο Κέντρο γίνεται πλωτά, τα πρώτα 70 χιλιόμετρα με ένα κανό των 30 μέτρων και εξωλέμ-

βια μηχανή, και μετά με ένα πιο μικρό κανό και κουπιά. Ο ξενώνας, χτισμένος πλάι σε μια όμορφη λίμνη, περιβάλεται από 21.400 εκτάρια δάσους, καταλαμβάνοντας μία έκταση 6 φορές μεγαλύτερη από το δικό μας Εθνικό Δρυμό του Παρνασσού. Οι Ανάγκου, μία μικρή κοινότητα της φυλής Κίτσουα, με 27 οικογένειες και συνολικά 176 άτομα, έχουν κτίσει στη γη τους μέσα στο Πάρκο Υασούνι, δίπλα στη λίμνη, 10 πολυτελείς καλύβες. Πήραν τα δικαιώματα στη γη τους το 2001 από το κράτος και με κοινή δημοκρατική απόφαση της κοινότητας αγκάλιασαν οικολογικούς στόχους, ενώ ταυτόχρονα απαγόρεψαν το κυνήγι στα μέλη τους και απέρριψαν οποιαδήποτε ανάπτυξη εξαρτημένη από βοήθεια των εταιριών πετρελαίου. Σημειώστε ότι η πιο μεγάλη και καταστροφική μόλυνση των δασών και των νερών από πετρέλαιο, «το Τσερνομπίλ του Αμαζονίου», είχε γίνει στην περιοχή τους από την εγκληματική αδιαφορία του Texaco-Chevron με αποτέλεσμα να πεθάνουν 1.400 ιθαγενείς από καρκίνο και πολλοί άλλοι να ταλαιπωρηθούν από κακή διατροφή, αποβολές και νευρολογικές διαταραχές. Γι' αυτό οι Ανάγκου είχαν αποκλείσει κάθε συνεργασία με τις πετρελαϊκές εταιρίες.

Η προσπάθεια αυτή πληροί όλες τις προδιαγραφές μίας σωστής οικοτουριστικής επιχείρησης καθώς γίνεται σε ιδιαίτερα εντυπωσιακό μέρος, με αδιατάρακτη φύση και υψηλή βιοποικιλότητα που κάνουν το Οριεντε (το αμαζόνιο Εκουαντόρ) να ξεχωρίζει παγκοσμίως. Στην περιορισμένη έκταση της κοινότητας έχουν καταγραφεί 600 είδη πουλιών, θηλαστικά όπως ο οσελέτος, το πούμα και η γιγαντιαία βίδρα, αλλά και το μαύρο καϋμάν, και πολλά ψάρια όπως τα πιράγγα και το φημισμένο «δρακόψαρο» (*Arapaima gigas*). Η τουριστική μονάδα είναι μικρή κλίμακας (φιλοξενεί μόνο 25-30 επισκέπτες και 2 ξεναγούς) και έχει χτιστεί με τις πιο πράσινες οικοδομικές πρακτικές. Οι ινδιάνοι ελέγχουν τα οικονομικά τους και καρπώνονται τα κέρδη. Το 85% των εργαζόμενων προέρχονται από την κοινότητά τους, και βοηθούν στην ξενάγηση των επισκεπτών, ενώ παράλληλα μαθαίνουν ξένες γλώσσες και αποκτούν διάφορες διαχειριστικές ικανότητες. Με τα χρήματα που κερδίζουν στηρίζουν την εκπαίδευση των παιδιών τους και την υγεία της κοινότητας. Έτσι, φαίνεται να έχουν ικανοποιήσει τους δύο βασικούς σκοπούς του οικοτουρισμού, την ήπια ανάπτυξη και την επιτυχή προστασία τη φύσης.

Κι όμως, το επιτυχημένο αυτό παράδειγμα ίσως κινδυνεύει αν αληθεύει η φήμη ότι οι ηγέτες της κοινότητας έχουν επιτρέψει στις εταιρίες πετρελαίου να κάνουν έρευνες με πιθανότητα εξόρυξης πετρελαίου μελλοντικά. Αυτό μας δείχνει ότι, συχνά, οι άπειροι και σχετικά «αδύναμοι» ντόπιοι

κάτοικοι είναι ευάλωτοι στις πιέσεις και στις δωροδοκίες των ισχυρών και αυτό μπορεί να καταστρέψει τις προσπάθειές τους για ήπιο και υπεύθυνο οικοτουρισμό.

Τα 19 νησιά Γκαλάπαγκος είναι πασιγνώστα σήμερα για τη βιοποικιλότητα και το μεγάλο αριθμό ενδημικών ειδών που φιλοξενούν. Η φήμη τους εδραιώθηκε μετά την επίσκεψη του Δαρβίνου το 1835 και, αργότερα, την έκδοση του επαναστατικού του βιβλίου για την Καταγωγή των Ειδών. Σήμερα τα απομακρυσμένα νησιά έχουν καταχωρηθεί στη συνείδηση του κόσμου ως ένα σημαντικό λίκνο της εξέλιξης. Μετά τη δεκαετία του 1980 η αύξηση των επισκεπτών είναι τεράστια (από λίγες χιλιάδες τότε σε 200.000 το 2010), και από αυτήν πηγάζουν όλα τα μεγάλα σημερινά προβλήματα. Σχεδόν όλη ή έκταση των νησιών (το 97%) έχει ανακηρυχθεί Εθνικό Πάρκο και μέχρι το 1960, λόγω έλλειψης νερού, οι ντόπιοι κάτοικοι ήταν πολύ λίγοι, μόλις 4.000-5.000 χιλιάδες. Από τότε αυξήθηκαν γοργά και σήμερα ξεπερνούν τις 30.000. Οι κάτοικοι έρχονται από αλλού ως μετανάστες, προσβλέποντας στον τουρισμό ή άλλες οικονομικές ευκαιρίες, χωρίς να έχουν κανένα δεσμό με τα νησιά. Ανάμεσά τους υπάρχουν πολλοί θρησκόληπτοι φονταμενταλιστές (κάποιοι από τους οποίους εργάζονται ως ξεναγοί) που αρνούνται τη θεωρία της εξέλιξης και δεν έχουν κανένα ενδιαφέρον για την φύση.

Ο τουρισμός δεν είναι υπεύθυνος για όλα τα οικολογικά προβλήματα, αλλά συνδέεται με πολλά. Κάποια από τα πιο έντονα είναι:

- Η τεράστια αύξηση των επισκεπτών. Η διοίκηση του Πάρκου επιμένει ότι δεν υπάρχει υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας, και ότι η αύξηση αυτή αντιμετωπίζεται με καλύτερο έλεγχο των τουριστών. Για παράδειγμα έχει θεσπίσει ένα σύστημα με 145 περιοχές (χερσαίες και θαλάσσιες) στις οποίες μόνο επιτρέπεται η επίσκεψη, αυστηρά πάνω σε σημασμένα μονοπάτια, με συνοδεία εκπαιδευμένων ξεναγών και φυλάκων που ελέγχουν προσεκτικά τους τουρίστες. Πολλοί όμως λένε ότι, με τη ραγδαία αύξηση των επισκεπτών, η ποιότητα των ξεναγών έχει πέσει, ενώ και το πραγματικό ενδιαφέρον του μέσου τουρίστα για την φύση είναι μικρό.
- Η υπεραλιεία, το παράνομο ψάρεμα, και το κυνήγι των φωκών, θαλάσσιων λεόντων, καρχαριών και χελωνών. Πολλοί τουρίστες, σε συνεννόηση με ψαράδες, ψαρεύουν σε απαγορευμένες περιοχές, ή, σύμφωνα με ορισμένους βιολόγους, ενοχλούν τις χελώνες με δραστηριότητες όπως το καγιάκ ή οι ελεύθερες καταδύσεις. Επίσης, πολλές χελώνες τραυματίζονται από τις προπέλες ή μπλέκονται στα δίκτυα των ψαράδων. Τα πάρα πολλά σκάφη και κρουαζιερόπλοια ρυπαί-

Παρατηρώντας τα ίχνη μιας γιγάντιας χελώνας στα Γκαλάπαγκος

νουν τη θάλασσα.

- Τα πολλά εισβολικά ξενικά είδη που απειλούν ενδημικά είδη. Πρόσφατα, το Πάρκο και το Ίδρυμα Darwin εκτέλεσαν ένα πρόγραμμα εξόντωσης 200.000 κασιικών, γαϊδουριών και γουρουινών που ήταν άμεση απειλή για τις χερσαίες χελώνες. Γάτες, σκυλιά και γουρούνια καταστρέφουν τις φωλιές των πουλιών και των ιγκουάνα. Υπάρχουν 600 είδη ξενικών φυτών, όπως οι βατομουριές, που «πνίγουν» ενδημικά είδη. Επίσης, πολλά ξενικά έντομα και παθογόνα αποτελούν μόνιμη απειλή για τα πουλιά.
- Η έλλειψη σταθερής διαχείρισης του Πάρκου. Έχουν αλλάξει 13 διευθυντές σε 7 χρόνια για πολιτικούς λόγους. Η στάση των κυβερνήσεων συχνά είναι αμφίλογη, ασαφής και αντιφατική στα θέματα φύσης.

Το 2007 η UNESCO συμπεριέλαβε το Εθνικό Πάρκο Γκαλάπαγκος (μία Περιοχή Παγκόσμιας Κληρονομιάς) στη λίστα των απειλούμενων παγκοσμίων περιοχών. Το μέλλον των νησιών είναι αβέβαιο.

Τελειώνοντας, τι μπορεί να συμπεράνει κανείς για τον οικοτουρισμό σήμερα; Είναι η εικόνα τελείως αρνητική; Βέβαια όχι. Υπάρχουν χιλιάδες άνθρωποι και οργανώσεις (διεθνείς και τοπικές) σε όλο τον κόσμο, αναπτυξιακές τράπεζες, στελέχη κυβερνήσεων και ΜΚΟ που δουλεύουν σκληρά και με αυταπάρηση για την προστασία της φύσης και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Η μάχη συνεχίζεται και κρίνεται κατά περίπτωση. Ο οικοτουρισμός, όμως, θα παραμένει για πολύ καιρό ένα έργο σε εξέλιξη. ■

Εθελοντές: Πολλοί είναι και οι Έλληνες περιπατητές, που εξερευνούν σε κάθε ευκαιρία τα απόκρυφα μέρη της Ελλάδας

Ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα

κείμενο και φωτογραφίες του Φοίβου Τσαραβόπουλου

Τα τελευταία 20 χρόνια, σε αντιδιαστολή με τον μαζικό τουρισμό, ή «τουρισμό του Αττίλα», αναπτύχθηκαν ορισμένες εναλλακτικές μορφές που χαρακτηρίζονται από ευαισθησία ως προς την προστασία της φύσης και της κουλτούρας μιας περιοχής. Σε αυτές συγκαταλέγεται και ο οικοτουρισμός, ένας από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς της τουριστικής βιομηχανίας. Είναι μια νέα μορφή τουρισμού της οποίας πρώτος στόχος είναι η προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, αλλά και η διατήρηση και προβολή των πολιτισμικών χαρακτηριστικών του τόπου.

Παρόμοιες προσπάθειες έχουν γίνει και στην Ελλάδα. Ήδη έχει σημειωθεί αξιόλογη πρόοδος, κυρίως στον τομέα των κτιριακών υποδομών, αν σκεφτεί κανείς ότι μόνο τα αγροτουριστικά καταλύματα υπολογίζονται σε πάνω από 1.800. Ο οικοτουρισμός στη χώρα μας διανύει σήμερα ένα μεταβατικό στάδιο. Το νόημά του κινδυνεύει να αλλοιωθεί εξ' αιτίας παρανοήσεων ως προς το περιεχόμενό του, της εμπορευματοποίησης του όρου και της έλλειψης κατάλληλου θεσμικού πλαισίου. Ο αφανής κίνδυνος όμως είναι η έλλειψη οργάνωσης. Στη συνέχεια θα επιχειρήσω μια σύντομη παρουσίαση των μορφών που παίρνει ο οικοτουρισμός στην Ελλάδα, της σχέσης του με τις συγ-

γενείς μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός ή ο τουρισμός φύσης, των πρώτων του βημάτων, της σημερινής κατάστασης, και των προκλήσεων που καλείται να αντιμετωπίσει.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα προικισμένη από τη φύση και γνωστή για την πλούσια ιστορία της. Προσφέρει άπλετο φως, ζεστή και φιλική θάλασσα, αλλά και μοναδικά μνημεία. Δεν έχει πάψει να προσελκύει εκατομμύρια τουριστών εδώ και πολλές δεκαετίες. Στα θετικά αυτής της εξέλιξης, η «πώληση» του προϊόντος «Ήλιος και Θάλασσα» από την τουριστική βιομηχανία έχει αποφέρει τεράστια οικονομικά οφέλη στη χώρα, και έχει καταφέρει να συγκρατήσει πληθυσμούς στην επαρχία.

Όλα αυτά τα εκατομμύρια τουριστών θα πρέπει κάπου να κοιμηθούν, κάπου να φάνε, κάπου να πετάξουν τα σκουπίδια τους. Μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, αμέτρητες βίλες στις παράκτιες ζώνες, ταβέρνες επί ταβερνών, δρόμοι, ιδιωτικές πλαζ, καντίνες και... χωματερές άρχισαν να αλλοιώνουν ανεπιστρεπτί το φυσικό περιβάλλον. Αυτό το οποίο είναι και το κύριο τουριστικό μας κεφάλαιο. Είναι το λεγόμενο παράδοξο του τουρισμού: καταστρέφει αυτό το οποίο πουλάει ως προϊόν. Στην ταινία «Φωνή Αιγαίου» της Λυδίας Καρρά (2004), όπως και σε πολλά ντοκιμαντέρ, μπορείτε να παρακο-

λουθήσετε εικόνες αυτής της τρομερής αλλοίωσης που υφίσταται το φυσικό περιβάλλον της χώρας, καθώς και οι τοπικές κουλτούρες και κοινωνίες.

Την ανάγκη οριοθέτησης της τουριστικής ανάπτυξης, αλλά και της προστασίας του φυσικού και πολιτισμικού μας πλούτου, έρχονται να καλύψουν κάποιες «κατηγορίες» τουρισμού, όπως ο αειφόρος (ή βιώσιμος) τουρισμός, ο αγροτουρισμός, ο τουρισμός φύσης κ.ά. Οι έννοιες αυτές πολύ συχνά συγχέονται, ενώ στην πραγματικότητα έχουν διαφορές.

Ο αειφόρος τουρισμός είναι ένα πολιτικό, κυρίως, μοντέλο που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, και αναφέρεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο κανόνων για τον τουρισμό. Οι άλλες δύο κατηγορίες έχουν πολύ συγκεκριμένες θεματικές και μπορούν, υπό προϋποθέσεις, να είναι μέρος του οικοτουριστικού «πακέτου».

Ο οικοτουρισμός, το κύριο αντικείμενο του άρθρου αυτού, προτείνει μια πιο σφαιρική αντίληψη του τουρισμού, χωρίς δηλαδή να περιορίζεται σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες. Όπως ανέφερα, είναι μια μορφή τουρισμού που απέχει από τον μαζικό, που προστατεύει το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, σέβεται τα πολιτιστικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά ενός τόπου, σέβεται τις συνθήκες εργασίας, και, το σημαντικότερο, είναι οικονομικά βιώσιμος, δηλαδή αποδίδει, μικρότερα ίσως, σταθερά έσοδα και σε βάθος χρόνου. Η βιωσιμότητά του οφείλεται στη διατήρηση των φυσικών πόρων, οι οποίοι, όπως προανέφερα, αποτελούν το κύριο τουριστικό κεφάλαιο ενός τόπου.

Ο οικοτουρισμός θα εκμεταλλευτεί τον ήλιο και τη θάλασσα, αλλά και τα δάση, τους υγροτόπους, τα βουνά, τα ποτάμια, τα αρχαία, τα μοναστήρια, τα μονοπάτια, τα αγροτικά προϊόντα, την παραδοσιακή διατροφή, τα τοπικά ήθη και έθιμα, τη λαϊκή τέχνη και όχι μόνο. Συνθέτοντας τα παραπάνω, θα απαντήσει σε μια βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου που στοχεύει στην εξερεύνηση του αγνώστου ή την επιστροφή στο «χαμένο παράδεισο».

Η οικοτουριστική λογική δεν αντιμετωπίζει τον φυσικό και πολιτισμικό πλούτο μιας περιοχής ως ένα προϊόν προς απλή πώληση. Αντίθετα, μέσα από ένα σύνολο αρχών και εντολών εντάσσει και τις τρεις συνιστώσες του τουρισμού (κρατικούς φορείς, επαγγελματίες και τουρίστες), σε μια διαδικασία προστασίας της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς από την αρχή έως το τέλος του ταξιδιού και πέρα από αυτό.

Συνοψίζοντας το πνεύμα των αρχών και των εντολών του οικοτουρι-

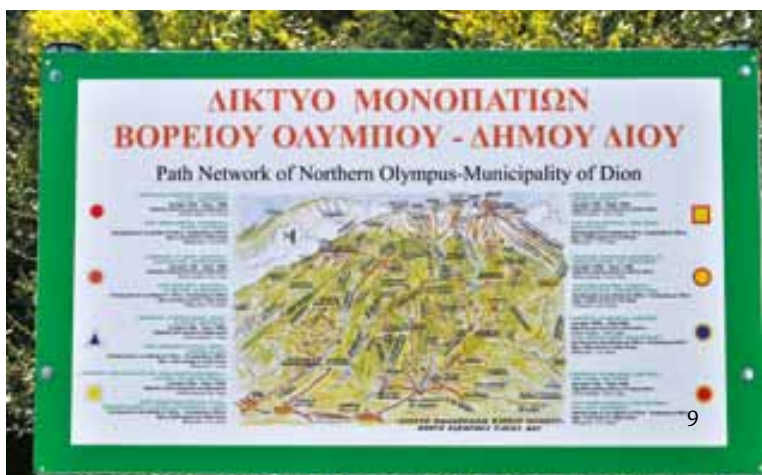

Κρήτη: Πάνω στους καμένους ελαιώνες τους, τρία αδέρφια από τα Χανιά δημιούργησαν το Βοτανικό Πάρκο Κρήτης, ένα λαμπρότατο δείγμα οικοτουριστικής επένδυσης.

σμού, είναι πολύ σημαντικό το οικοτουριστικό ταξίδι να μην έχει μόνο ένα θέμα (π.χ. αγροτική ζωή ή παρατήρηση της φύσης) αλλά να εντάσσει τον τουρίστα στην ζωή του τόπου, στις συνήθειες και τα έθιμα, και να του προτείνει δραστηριότητες τις οποίες ίσως να μην γνώριζε από πριν. Η σωστή διαχείριση της ενέργειας και των απορριμμάτων είναι επίσης ένας από τους κύριους στόχους του οικοτουρισμού, όπως είναι και η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η ενημέρωση των επιχειρηματιών και των τουριστών για την όλη προσπάθεια, η χρήση, στο μέτρο του δυνατού, αποκλειστικά και μόνο τοπικών προϊόντων, η χρήση οικολογικών υλικών και τοπικής αρχιτεκτονικής στα καταλύματα καθώς και ο σεβασμός των εργατικών δικαιωμάτων. Τέλος, ο οικοτουρισμός βοηθάει στην παράταση της τουριστικής περιόδου.

Ο οικοτουρισμός έχει αρχίσει να αναπτύσσεται στην Ελλάδα την τελευταία εικοσαετία. Την αρχή έκαναν οι πρώτες ευρωπαϊκές επιδοτήσεις,

Όλυμπος: Προσπάθεια ανάδειξης των μονοπατιών του Ανατολικού Όλυμπου από τον Δήμο Βροντούς.

Κρήτη: Ξένοι τουρίστες έρχονται να θαυμάσουν το φαράγγι της Σαμαριάς.

που αφορούσαν κυρίως στη διαφοροποίηση δηλαδή την ενίσχυση των αγροτικών τουριστικών δραστηριοτήτων για τη συμπλήρωση του αγροτικού εισοδήματος. Ο αγροτουρισμός είναι κι αυτός μια πτυχή του οικοτουρισμού εάν παράλληλα προστατεύει το περιβάλλον.

Έτσι, δημιουργήθηκε το 2001 η Αγροτουριστική ΑΕ, μια εταιρεία του τότε Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία παρείχε βοήθεια και συμβουλές σε επιχειρηματίες που ήθελαν να επιχειρήσουν «αγροτουριστικά», τους ενέτασσε σε ένα δίκτυο προβολής, και απένειμε ένα «σήμα ποιότητας αγροτουρισμού». Η εταιρεία αυτή βοήθησε να δημιουργηθούν περισσότερες από 700 επιχειρήσεις. Δυστυχώς, το 2009 έκλεισε. Τα ηνία έχουν

Αντικύθηρα: Ενημερωτική πινακίδα από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία για τα σημεία παρατήρησης ορνιθοπανίδας στο νησί.

πάρει τώρα οι Περιφέρειες και οι τοπικές αυτοδιοικήσεις, οι οποίες παρουσιάζουν και διαφημίζουν, άλλες πολύ, άλλες ελάχιστα, κι άλλες καθόλου, τις «οικοτουριστικές επιχειρήσεις» της επικράτειάς τους, σε μια προσπάθεια διαφοροποίησης του τουριστικού τους προϊόντος.

Χαρακτηριστικό επίσης της σημερινής κατάστασης είναι το ζήτημα της οργάνωσης και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών. Στην Ελλάδα τέθηκαν πάρα πολλές περιοχές υπό καθεστώς «νομικής προστασίας». Εθνικά πάρκα, Εθνικοί Δρυμοί, υγρότοποι Ramsar, περιοχές Natura 2000, κ.ά., αποτελούν το πιο σημαντικό φυσικό κεφάλαιο για την υποστήριξη των οικοτουριστικών δραστηριοτήτων. Εκτός όμως από λίγα παραδείγματα, οι περισσότερες περιοχές δεν διαθέτουν τοπικούς φορείς διαχείρισης, αλλά και αυτοί που υπάρχουν είναι υποχρηματοδοτούμενοι και η δράση τους συχνά αναποτελεσματική.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί μια αξιόλογη κίνηση που γίνεται τα τελευταία χρόνια από τα τηλεοπτικά κανάλια που, στην πλειονότητά τους, προβάλλουν εκπομπές που παρουσιάζουν ταξίδια, περιπλανήσεις, εξερευνησίες, αποδράσεις και γενικότερα οικοτουριστικές δραστηριότητες σε όλη τη χώρα. Ίσως αυτή η πολύπλευρη παρουσίαση της Ελλάδας να απαντά σε μια ανάγκη των τηλεθεατών να μετέχουν στην εμπειρία, έστω μέσω της τηλεόρασης. Σε κάθε περίπτωση, έχουν παίξει πολύ σημαντικό ρόλο στο να γνωρίσει ο κόσμος τις ομορφίες του τόπου, και στην αναζήτηση τέτοιων δραστηριοτήτων.

Κατά τη γνώμη μας, ο οικοτουρισμός αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα περνάει μια πρόωρη κρίση. Δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος στόχος. Τα κοινοτικά κονδύλια αρχίζουν πια να μειώνονται, η οργάνωση σε εθνικό, ή έστω σε περιφερειακό επίπεδο είναι ανύπαρκτη, υπάρχει μια γενική ασάφεια γύρω από τις σωστές πρακτικές του οικοτουρισμού, καθώς και μια εμπορική και διαστρεβλωμένη χρήση του όρου. Επιπλέον, το κράτος και οι επιχειρηματίες του τουρισμού σε γενικές γραμμές δείχνουν να θέλουν να διατηρήσουν αποκλειστικά το μοντέλο «Ήλιος και Θάλασσα» ως ακρογωνιαίό λίθο της τουριστικής πολιτικής της χώρας. Συμπληρωματικά μόνο, και συνήθως τυχαία, αναπτύσσονται δραστηριότητες που οδηγούν έξω από το κλισέ. Για παράδειγμα, από το «Ήλιος και Θάλασσα» στις παραλίες της Κατερίνης, υπάρχει και ένα μονοπάτι που οδηγεί στον Όλυμπο.

Είναι γενικά αποδεκτό πως η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει στην ποιότητα εάν θέλει να (ξανά-) γίνει ανταγωνιστική. Η θεαματική άνοδος των γειτόνων μας στο τομέα του τουρισμού έχει απορροφήσει μεγάλους αριθμούς τουριστών που θα μας επισκέπτονταν εάν εκμεταλλευόμασταν ποιοτικά

τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Γιατί από οικονομικής πλευράς, οι γειτονικές μας χώρες προσφέρουν περίπου το ίδιο προϊόν (Ήλιος και Θάλασσα) σε πολύ φθηνότερες τιμές. Από τη μία είναι δεδομένο πως η επένδυση στην ποιότητα είναι αυτή που θα μας ξαναφέρει στο προσκήνιο, αλλά, από την άλλη, πρέπει να σκεφτούμε πολύ καλά τί είδους ποιότητα θέλουμε. Κατά τη γνώμη μας, η ποιότητα δεν μετριέται στον αριθμό «αστεριών» ή «κλειδιών» ενός ξενοδοχείου ή καταλύματος αντίστοιχα, αλλά στην αυθεντικότητα και την ποικιλία του τουριστικού προϊόντος που προσφέρουμε.

Ο οικοτουρισμός αυτή τη στιγμή δεν μπορεί να αποτελέσει κάποια εναλλακτική πρόταση, γιατί δεν υπάρχει επαρκής οργάνωση και καμία συστηματική ενημέρωση. Οι υποψήφιοι οικοτουρίστες τις περισσότερες φορές συνδέουν τον οικοτουρισμό με δραστηριότητες στη φύση (βλέπουμε ακόμα μια διαφημίσεις για «οικοτουριστικές βόλτες με 4x4!»). Οι επιχειρηματίες διοικούν τις επιχειρήσεις τους αποσπασματικά κι ανοργάνωτα, άλλοτε με λαμπρά αποτελέσματα, και άλλοτε χωρίς να σέβονται καν τους βασικούς κανόνες του οικοτουρισμού που διακονούν. Τέλος, το θεσμικό πλαίσιο είναι κι αυτό ελλιπές. Δεν υπάρχει καμία νομική διαφοροποίηση στη μεταχείριση ενός οικοτουριστικού καταλύματος ή ενός οικοτουριστικού ταξιδιωτικού γραφείου, από τα αντίστοιχά τους του συμβατικού τουρισμού. Έτσι μειώνονται οι δυνατότητες επενδύσεων στον οικοτουρισμό, οι οποίες είναι συχνά πιο ακριβές. Επιπλέον, ενώ είναι μεγάλος ο αριθμός των προστατευόμενων περιοχών στη χώρα μας, η ουσιαστική προστασία και διαχείρισή τους είναι πολύ συχνά ανύπαρκτες.

Σ' αυτή την κρίσιμη καμπή για το μέλλον του τουρισμού στην Ελλάδα, προτείνονται ορισμένα βασικά βήματα προς μία καλύτερη οργάνωση του οικοτουριστικού προϊόντος ώστε να αποτελέσει ένα μοχλό ποιοτικής τουριστικής ανάπτυξης:

- 1) Ίδρυση και λειτουργία ειδικής υπηρεσίας για την εποπτεία και την προώθηση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο του οικοτουριστικού μας προϊόντος, καθώς και την εκπαίδευση και τη στήριξη των επαγγελματιών του χώρου.
- 2) Θέσπιση σήματος ποιότητας οικοτουρισμού για τις τουριστικές επιχειρήσεις που σέβονται αυστηρά συγκεκριμένα κριτήρια.
- 3) Έμφαση στην ανάπτυξη τοπικών

Κρήτη: Το «οικοτουριστικό» ξενοδοχείο «Μηλιά», είναι απόλυτα οικολογικό στην λειτουργία του. Οι διακοπές σε ένα τέτοιο ξενοδοχείο, που βρίσκεται αποκομμένο από την καθημερινή ζωή του τόπου, δεν θεωρούνται όμως οικοτουριστικές.

δικτύων οικοτουρισμού από επιχειρηματίες, τοπικές αρχές και φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, που να αξιοποιούν τα οικοτουριστικά πλεονεκτήματα του κάθε τόπου.

4) Ενίσχυση των Φορέων διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, και δημιουργία νέων όπου δεν υπάρχουν.

5) Αναδιάρθρωση του εθνικού τουριστικού προϊόντος σύμφωνα με μια αυθεντική και ειλικρινή εκτίμηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Ελλάδας.

6) Δημιουργία κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου για την διάκριση και προστασία των ιδιαιτεροτήτων των οικοτουριστικών επιχειρήσεων, προϊόντων και υπηρεσιών.

Κλείνοντας, πρέπει να τονίσουμε ότι η κατάσταση οικονομικής κρίσης που διανύουμε είναι και μία πρόκληση να οργανωθεί ο οικοτουρισμός, έτσι ώστε να βγει από το περιθώριο και να αποτελέσει ένα μοχλό ανάπτυξης, προτείνοντας υπηρεσίες και αγαθά, επενδύοντας όχι μόνο στο περιτύλιγμα αλλά και στο περιεχόμενο, όχι μόνο στην όψη αλλά και στη γεύση, όχι μόνο στο μύθο αλλά και στην ουσία, με άλλα λόγια, στην πραγματική εμπειρία. ■

Σκύρος: Η όμορφη εκκλησία του Αγίου Νικολάου, στην οποία φτάνει κανείς μέσω όμορφης περπατητικής διαδρομής που έχει σημανθεί.

Ο οικοτουρισμός στην Κρήτη

κείμενο και φωτογραφίες του Άγγελου Ασαριωτάκη

Η κρητική γη είναι τόπος καλορίζικος και, πιπέστε με, δεν το λέω αυτό λόγω καταγωγής...

Βάλτε κάτω τα νούμερα και δείτε. Είναι ένας τόπος 8.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, με 1.100 χιλιόμετρα ακτογραμμής, που έχει τρεις ορεινούς όγκους πάνω από 2.000 μ., 2.250 είδη και υποείδη φυτών, κάποια από αυτά μοναδικά στον κόσμο¹, 350 είδη орnιθοπανίδας, μοναδικά είδη πανίδας², τα βαθύτερα βάραθρα στην Ελλάδα³, πολιτισμό σχεδόν πέντε χιλιάδων ετών⁴, τη δεύτερη μεγαλύτερη παραγωγή ελαιόλαδου, το 50% των θερμοκηπίων στην Ελλάδα, το ένα τέταρτο της παραγωγής σκληρών τυριών και δέχεται το 20-25% των τουριστικών αφίξεων στην Ελλάδα.

Τώρα που το σκέφτομαι λίγο καλύτερα, τα τρία τελευταία στοιχεία που αναφέρω, ίσως να μην είναι ακριβώς ευλογία για τον τόπο. Η ανεξέλεγκτη κτηνοτροφία και η υπερβόσκηση αλλοιώνουν το τοπίο, αλλά δημιουργούν προβλήματα και στην ηθική της κοινωνίας (βλέπε ζωοκλοπές και ψεύτικες επιδοτήσεις). Τα θερμοκήπια αποφέρουν τεράστια οικονομικά οφέλη αλλά τα προβλήματα που κρύβουν είναι μεγάλα (βλέπε φυτοφάρμακα και εξάντληση υδάτινων πόρων). Τα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό είναι επίσης τεράστια, αλλά οι πιέσεις του μαζικού τουρισμού δημιουργούν έναν, ολοένα εντονότερο, ασφυκτικό κλοιό στο νησί, συμπιέζοντας τα κέρδη των μικρών τοπικών επιχειρήσεων, υπερκαταναλώνοντας τους φυσικούς πόρους, επεκτείνοντας τις αστικές ζώνες και επιδρώντας με μη αναστρέψιμο τρόπο στο φυσικό περιβάλλον, καθώς και στον πρωτογενή τομέα παραγωγής, ο οποίος εί-

vai ιδιαίτερα υψηλός στην Κρήτη.

Ως λύση για τα προβλήματα του μαζικού τουρισμού έχουν προταθεί, τα τελευταία χρόνια, και άλλα μοντέλα τουρισμού, που χαρακτηρίζονται από την ποιότητα και όχι από την ποσότητα. Η έννοια του οικοτουρισμού και των συγγενικών του όρων όπως αγροτουρισμός, πράσινος τουρισμός, ορεινός τουρισμός, ήπιος τουρισμός κ.λπ., είναι κάτι σχετικά καινούργιο, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά για ολόκληρο τον κόσμο. Δυστυχώς φαίνεται ότι, από πολλούς στην Κρήτη, η έννοια του έχει παρεξηγηθεί καθώς τον θεωρούν μια ακόμα ευκαιρία για εύκολο και γρήγορο κέρδος.

Η πολυπόθητη και πολυσητημένη οικοτουριστική ανάπτυξη στην Κρήτη συνήθως αναπτύσσεται, παρασιτικά σχεδόν, στις παρυφές του μαζικού τουρισμού ενώ πολλές φορές είναι απλά ένα υποκριτικό περιτύλιγμα. Ευτυχώς, υπάρχουν αρκετές πιά εξαιρέσεις καθώς γίνεται κατανοητό ότι ο τουρισμός δεν μετρείται μόνο σε κλίνες, αριθμό διανυκτερεύσεων και κεφάλαια⁵, αλλά αφήνει και σοβαρό περιβαλλοντικό και κοινωνικό αποτύπωμα στον τόπο.

Τα τελευταία δέκα περίπου χρόνια γίνονται αξιόλογες προσπάθειες για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού – μπορεί ακόμα να μοιάζουν σταγόνες στον ωκεανό, αυξάνονται όμως διαρκώς και κάποια ποιοτική διαφορά είναι ήδη εμφανής.

Στις θετικές αυτές προσπάθειες κατατάσσω το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης⁶ και τις εκδόσεις του, που παραθέτου συσσωρευμένη γνώση, εμπειρία και έρευνα για το περιβάλλον του νησιού,

με γραφή κατανοητή για όλους. Στις εκδόσεις αυτές περιλαμβάνονται οικοτουριστικοί οδηγοί (του Αγίου Δικαίου, των Αστερουσίων, των υγροτόπων της Κρήτης), οδηγοί ορνιθοπανίδας, απλές περιγραφές ενδιαιτημάτων (φρύγανα, βράχια, σπήλαια κ.λπ.), προτάσεις διαχείρισης και μερικοί ακόμα πιο εξειδικευμένοι τίτλοι.

Επίσης το ΜΦΙΚ έχει κατασκευάσει παρατηρητήρια πτηνών σε σημαντικές περιοχές όπως τα Αστερούσια όρη, όπου απαντούν 3 είδη αμφιβίων, 8 είδη ερπετών, 18 είδη θηλαστικών, 192 είδη πουλιών και 23 ενδημικά είδη και υποείδη φυτών. Τα Αστερούσια φιλοξενούν μία μεγάλη αποικία όρνιου (45 άτομα), δύο ζευγάρια χρυσαετών καθώς και δύο ζευγάρια σπιζαετών. Δυστυχώς όμως, δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία για τη χρήση των παρατηρητηρίων από επισκέπτες, αφού δεν υπάρχει οργανωμένη διαχείριση.

Ακόμα μία θετική προσπάθεια είναι η πρόσφατη ίδρυση του Φυσικού Πάρκου Ψηλορείτη⁷, το οποίο είναι ενταγμένο στο δίκτυο των Παγκόσμιων Γεωπάρκων της UNESCO και στο ελληνικό Φόρουμ Γεωπάρκων. Σκοπός του Γεωπάρκου είναι να προστατεύσει και να αναδείξει το περιβάλλον, τη φυσική και την πολιτιστική κληρονομιά μέσω του εναλλακτικού τουρισμού. Προς το παρόν τα βήματα που έχει κάνει είναι μικρά (ενημερωτικές πινακίδες και σηματοδότηση τριών μονοπατιών στον ορεινό όγκο), όμως οι προσπάθειες συνεχίζονται.

Μια ιδιαίτερη περίπτωση είναι το φαράγγι της Σαμαριάς, ο μοναδικός Εθνικός Δρυμός της Κρήτης. Δεν θα αναφερθώ στην ιδιαιτερότητα και σημαντικότητα της περιοχής, που είναι χαρακτηρισμένη ως «απόθεμα της βιόσφαιρας», αλλά στο γεγονός ότι το όνομα και η εικόνα του φαραγγιού προσελκύουν χιλιάδες επισκέπτες. Παρ' όλη τη μαζικότητα των επισκέψεων, η οργανωμένη λειτουργία από τη Διεύθυνση Δασών και πλέον από το Φορέα Διαχείρισης, έχει καταφέρει να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώσεις αυτής της επέλασης. Στα παράπλευρα θετικά αποτελέσματα συμπεριλαμβάνονται η απευθείας αύξηση των εσόδων των όμορων δήμων⁸, η αύξηση των εσόδων πάρα πολλών επαγγελματιών του τουρισμού, και η εξ ανάγκης προσπάθεια διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος (λόγω εσόδων) ακόμα και από άτομα που δεν είναι περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένα.

Αυτή είναι η μόνη περίπτωση που άπτεται του οικοτουρισμού για την οποία υπάρχουν στατιστικά στοιχεία όπως αριθμός επισκεπτών και εποχικότητα (βλ. Πιν. 1). Ο Φορέας Διαχείρισης σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δασών Χανίων, που έχουν εκδώσει δύο πολύ χρήσιμα βιβλία⁹, είναι επιφορτισμένοι

με το δύσκολο έργο της φύλαξης, της συντήρησης και βελτίωσης των υποδομών (μονοπάτια, φυλάκια κ.λπ.) για τη διευκόλυνση της διέλευσης, άλλα και τον έλεγχο των χιλιάδων περιπατητών. Τα τελευταία όμως χρόνια, οι καθυστερημένες εκροές χρημάτων από τα αρμόδια υπουργεία, δυσκολεύουν πολύ την ομαλή λειτουργία του Δρυμού, δημιουργώντας ερωτηματικά για το μέλλον του, αφού η περιοχή ήδη βρίσκεται στα όρια της φέρουσας ικανότητας τουριστικής ανάπτυξης¹⁰.

Εκτός των οργανωμένων φορέων που πασχίζουν να βελτιώσουν την ποιότητα του τουριστικού προϊόντος, υπάρχουν και οι προσπάθειες πολλών ιδιωτών, που προσφέρουν στον επισκέπτη-περιηγητή του νησιού τη δυνατότητα να βιώσει ανεπιτήδευτα την πραγματική ομορφιά του τόπου. Κάποιοι προσφέροντας περιηγητικές δραστηριότητες και υπηρεσίες, από πεζοπορία μέχρι γευστικές εξερευνησίες και οιονογωσία. Κάποιοι άλλοι παράγοντας αγνά προϊόντα της κρητικής γης και άλλοι γράφοντας οδηγούς και βιβλία για τις εναπομένουσες ομορφιές, που τελικά δεν είναι και τόσο λίγες.

Ευτυχώς η επιβάρυνση του τόπου από τον τουρισμό και άλλες ανθρωπογενείς δραστηριότητες

Πίνακας 1

ΕΤΟΣ	Αφίξεις στο νησί (χιλιάδες)	Διαφορά με προηγ. έτος	Διαν/σεις (χιλιάδες)	Επισκέπτες Σαμαριάς	Διαφορά με προηγ. έτος	Ποσοστό επι των αφίξεων
1993				297.369	2,14%	
2001	2.896	3,22%	12.579	242.134	4,21%	8,36%
2004	2.706	-4,09%	12.252	181.485	-3,07%	6,71%
2007	3.127	0,39%	15.323	158.833	-10,75%	5,07%
2008	3.096	-1,31%	15.729	156.557	-1,43%	5,05%
2009	2.803	-9,45%	15.621	149.588	-4,45%	5,34%
2010	2.618	-6,60%		129.372	-13,51%	4,94%

Στοιχεία: ΕΟΤ Κρήτη, ΕΣΥΕ. Φορέας Διαχείρισης Πάρκου Λευκών Ορέων

δεν είναι ακόμα καθολική. Για παράδειγμα, από τα 154 χιλιόμετρα παραλίας που είναι διαθέσιμα για κολύμπι, ο απαιτητικός επισκέπτης μπορεί να αποφύγει τον Πλατανιά, τα Μάλια, το Ρεθυμνο, το Γάζι και άλλες τέτοιες περιοχές και να βρεθεί, ίσως και μόνος, σε μέρη εκπληκτικά, όπως π.χ. η παραλία Καρούμες. Η κατάσταση είναι λίγο καλύτερη στις ορεινές περιοχές, τις οποίες το τουριστικό κύμα δεν κατάφερε να σαρώσει, αν και το πέτυχε, σε μεγάλο βαθμό, το κύμα των επιδοτήσεων...

Τα προβλήματα των ορεινών περιοχών είναι η ερημοποίηση, η μείωση του νεαρού πληθυσμού, ο οικονομικός μαρασμός, η εξάρτηση κυρίως από την κτηνοτροφία και η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος – και εδώ είναι που μπορεί να βοηθήσει αρκετά ο οικότουρισμός.

Ο Γιώργης Πετράκης¹¹ λέει ότι η δημιουργία μικρών αγροτουριστικών μονάδων, η αξιοποίηση των παραδοσιακών τεχνών, η ανάπτυξη και ανάδειξη περιοχών ή τόπων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη και ανασυγκρότηση της ενδοχώρας της Κρήτης, με προϋπόθεση όμως να υπάρξει ένας ολοκληρωμένος σχεδιασμός και συντονισμένη ενέργεια όλων των παραγωγικών κλάδων και των αρμόδιων κρατικών φορέων.

Γιατί από τη μία μεριά ο ΕΟΤ ορίζει περιοχές που έχουν υπερβεί τη φέρουσα τουριστική ικανότητά τους, όπως το Ελαφονήσι, ο Πλατανιάς, ο Πλακιάς, τα Μάλια, η Χερσόνησος, η Ελούντα, και από την άλλη άλλοι κρατικοί φορείς στις περιοχές αυτές επιδοτούν έργα τουριστικής ανάπτυξης!

Τα ιδιαίτερα σημεία που αξίζουν επίσκεψης είναι πολλά. Εκτός από τη Φάραγγα, υπάρχουν 82 περιοχές χαρακτηρισμένες ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους¹² (σχεδόν το ένα πέμπτο του συνόλου της Ελλάδας) και 53 περιοχές εντεταγμένες στις δύο κατηγορίες του δικτύου Natura 2000. Οποιοσδήποτε λοιπόν σχεδιασμός πρέπει να περιλαμβάνει απαραίτητα τη διατήρηση του περιβάλλοντος, αφού η υποβάθμισή του είναι αυτή τη

στιγμή η μεγαλύτερη απειλή για την τουριστική ανάπτυξη της Κρήτης¹³.

Τελικά έχω δίκιο που λέω ότι η Κρήτη είναι τόπος καλορίζικος – κι αν βοηθήσουν λίγο και οι άνθρωποι, τότε θα πάει μπροστά. Η Κρήτη θα πρέπει να γίνει υπόδειγμα ποιοτικού τουρισμού και όχι τόπος κονσερβοποίησης επισκεπτών.

Χρειάζεται όμως προσπάθεια για να γίνουν κατανοητά τα οφέλη του οικότουρισμού, χρειάζεται εκπαίδευση, επιμόρφωση και αλλαγή παγιωμένων αντιλήψεων. Και πρέπει να βιαστούμε... ■

Σημειώσεις

1. Η Κρήτη έχει 174 ενδημικά είδη.
2. Στην πανίδα της Κρήτης περιγράφονται μερικά σπάνια είδη όπως η ενδημική Κρητική μυγαλί (*Crocidura zimmermanni*) και ο Κρητικός αγριόγατος (*Felis silvestris cretensis*).
3. Γουργούθακας (-1608 μ.) στα Λευκά Όρη, Ταφκούρα (-860 μ.) στον Ψηλορείτη.
4. Προανακτορική περίοδος 2.700 π.Χ., Παλαιανακτορική περίοδος 2.000 π.Χ.
5. Η Κρήτη είχε επίσημα περίπου 145.000 κτίνες το 2005 αλλά είναι πιθανό σήμερα να ξεπερνούν τις 200.000. Οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον τουρισμό φτάνουν το 43% των επιχειρήσεων του νησιού και αντιπροσωπεύουν το 31% των συνολικών κεφαλαίων της Περιφέρειας.
6. Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Λεωφ. Κνωσού, Ηράκλειο, Τηλ: 2810-324366, Έκθεση ΜΦΙΚ, Λεωφόρος Σοφοκλή Βενιζέλου (Κόλπος Δερματά), Ηράκλειο, Τηλ: 2810-282740.
7. Φυσικό Πάρκο Ψηλορείτη, Ανώγεια Ρεθύμνου, Τηλ: 28340.31402, email: natpark@psiloritis.eu
8. Το 30% των εσόδων του εισιτηρίου εισόδου πηγάζει στους όμορους Δήμους.
9. ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΡΥΜΟΥ ΣΑΜΑΡΙΑΣ Τηλ: 28210-45570 <http://www.samaria.gr>, info@samaria.gr «ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΗΣ ΣΑΜΑΡΙΑΣ – Καταφύγιο ζωής – Ορμητήριο ελευθερίας», μεταφρασμένο και στα αγγλικά και το «Το αλφαβητάρι της Σαμαρίας».
10. ΕΟΤ, Μελέτη τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης 2003. (Φέρουσα ικανότητα είναι ο μέγιστος αριθμός χρηστών χωρίς να υποβαθμίζεται το επίπεδο των τοπικών υποσυστημάτων).
11. Πετράκης Γιώργης, αρχιτέκτων, μελετητής, συγγραφέας και ορειβάτης.
12. Το Τοπίο Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΠΦΚ) είναι ένας τόπος που διακρίνεται για την αισθητική του αξία και παραμένει σε αξιόλογο βαθμό φυσικός, <http://filotis.itia.ntua.gr/info/>
13. Χ. Πατεράκης, INTERREG III Β ARCHIMED / Δεκέμβριος 2007/Ολοκληρωμένος Τουρισμός στην Ύπαιθρο αξιοποιώντας τον Πολιτισμό και το Περιβάλλον.

Σαμαρία - Άγιος Παύλος

Ένα ταξίδι στα Κύθηρα

του Φοίβου Τσαραβόπουλου

Για να δούμε τι θα μπορούσε να περιλαμβάνει ένα ιδανικό οικοτουριστικό ταξίδι στην Ελλάδα ας πάρουμε για παράδειγμα τα Κύθηρα, ένα νησί που διαθέτει και περιβαλλοντικό, και πολιτισμικό και ιστορικό κεφάλαιο. Έτσι, για ένα ταξίδι 7 ημερών, τον Απρίλιο, μιας τετραμελούς οικογένειας από την Αθήνα, θα επιθυμούσαμε τις παρακάτω δυνατότητες:

- Συλλογή ολοκληρωμένων πληροφοριών για το νησί στο διαδίκτυο και σε ταξιδιωτικούς οδηγούς οι οποίοι παρουσιάζουν το οργανωμένο οικοτουριστικό δίκτυο των Κυθέρων: ιστορία, φύση, ήθη και έθιμα, δυνατότητες μετακίνησης και διαμονής, δραστηριότητες.
- Μετακίνηση βασισμένη στο εξαιρετικό δίκτυο μέσων μαζικής μεταφοράς.
- Διαμονή σε κάποιο αγροτουριστικό (ή οικοτουριστικό) κατάλυμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, που χρησιμοποιεί ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ανακυκλώνει τα απορρίμμάτα του, είτε μέσω κομποστοποίησης είτε μέσω του προγράμματος ανακύκλωσης του Δήμου
- Εστίαση σε ταβέρνες οι οποίες σερβίρουν ντόπιες συνταγές παρασκευασμένες αποκλειστικά με προϊόντα του νησιού (όπως π.χ. βρεχτολαδέα, ξινόχοντρο με μελιτζάνες, λουβία τηγανητά, ροζέδες και πάστα μύλου).
- Συμμετοχή σε αγροτικές εργασίες παραγωγής βιολογικών προϊόντων (με ταυτόχρονη εκμάθηση της τεχνικής της «μπαμπακιάς»*),
- Επίσκεψη στην μεσαιωνική πόλη του νησιού, την Παλαιόχωρα που, μετά την αναπαλαίωσή της, έγινε ένα υπαίθριο μουσείο.
- Περιήγηση μέσω οργανωμένου και σηματοδοτημένου μονοπατιού σε περιοχές Natura 2000, που προσφέρουν δυνατότητες παρατήρησης μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας, άγριων λουλουδιών, σπηλαίων, πηγών και αγροκτημάτων με βιολογικές καλλιέργειες.
- Περιπάτημα στο μονοπάτι των νερόμυλων στον Μυλοπόταμο, όπου η διαδρομή έχει σηματοδοτηθεί με πληροφορίες για τις δραστηριότητες των μύλων αυτών πριν φτάσει στο νησί το πετρέλαιο.
- Εθελοντική συμμετοχή σε αρχαιολογικές ανασκαφές που διενεργούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους από αρχαιολόγους και φοιτητές στην αρχαία πρωτεύουσα των Κυθέρων.

■ Οργανωμένη επίσκεψη στα βυζαντινά ξωκλήσια του νησιού.

■ Συμμετοχή στον εορτασμό του Πάσχα, βιώνοντας έτσι την εμπειρία κοινωνικής ζωής της επαρχίας.

Η εικόνα όμως αυτή απέχει πολύ από την πραγματικότητα. Δίκτυο επιχειρηματιών οικοτουρισμού δεν υπάρχει, η Παλαιόχωρα δεν είναι αναπαλαιωμένη, τα μονοπάτια δεν είναι σηματοδοτημένα, τα φαγητά μαγειρεύονται σπανιότατα με ντόπια προϊόντα και, βεβαίως, δεν υπάρχουν καθόλου μέσα μαζικής μεταφοράς. Το μόνο επιτυχές παράδειγμα που το νησί μπορεί να επιδείξει είναι αυτό της ανακύκλωσης.

Αυτή η αντίθεση μεταξύ του ιδανικού και του πραγματικού, εκφράζει τις δυνατότητες που υπάρχουν για ανάπτυξη του οικοτουρισμού στις περισσότερες περιοχές της Ελλάδας, την δύναμη προσφορά του στους τοπικούς πληθυσμούς (τουρισμός πέραν των υψηλών περιόδων, προστασία του φυσικού περιβάλλοντος του τόπου), αλλά ταυτόχρονα και τα μεγάλα και θαρραλέα βήματα που χρειάζεται ακόμα να γίνουν από τους επιχειρηματίες, από τις τοπικές και εθνικές αρχές, αλλά και από τους τουρίστες που πρέπει να μάθουν να αναζητούν την ποιότητα στις διακοπές τους. ■

Μαθήματα μελισσοκομίας σε οικοτουρίστες.

Φωτ. Ιππόλυτος Πρέκας

Παζάρι όπου πωλούνται τοπικά προϊόντα

* Η «μπαμπακιά» είναι μια μορφή καλλιέργειας ζαρζαβατικών που έχει αναπτυχθεί στα Κύθηρα. Η ιδιαιτερότητά της έγκειται στο γεγονός πως δεν ποτίζεται από τους ανθρώπους, αλλά χρησιμοποιείται η υγρασία της φύσης.

Φωτ. Ιππόλυτος Πρέκας

Οικοτουρισμός στις Πρέσπες

της Μαριάννας Βλάχση

Σε όλο τον κόσμο παρατηρείται μία ολοένα αυξανόμενη ανάγκη για αειφορικό τουρισμό, στα πλαίσια του οποίου ο καθένας μπορεί να γνωρίσει και να βιώσει την πολύτιμη φύση. Το Εθνικό Πάρκο Πρεσπών, ως ένα από τα μεγαλύτερα και πιο πλούσια σε βιοποικιλότητα εθνικά πάρκα της Ελλάδας, προσφέρει τη δυνατότητα για την ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων, μέσα από τις οποίες οι επισκέπτες αντιλαμβάνονται βιωματικά τις σπάνιες φυσικές αξίες και τη σχέση του ανθρώπου με αυτές.

Πολύ πριν ο οικοτουρισμός μπει στη ζωή μας, ως έννοια, και αποτελέσει μία από τις βασικές εναλλακτικές λύσεις στην επιλογή διακοπών, η ενήμερωση και η ευαισθητοποίηση του κοινού για το φυσικό περιβάλλον της Πρέσπας και την αλληλεπίδρασή του με τον άνθρωπο, αποτελούσε ήδη προτεραιότητα για την Εταιρία Προστασίας Πρεσπών (ΕΠΠ). Το 1992, σε ένα από τα μεγαλύτερα χωριά της περιοχής, στον Άγιο Γερμανό, η ΕΠΠ εγκαίνιασε το πρώτο Κέντρο Πληροφόρησης που λειτούργησε ποτέ μέσα σε Εθνικό Δρυμό. Σκοπός του Κέντρου είναι η ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, αλλά και των κατοίκων της περιοχής για τις φυσικές αξίες του Πάρκου. Με αφορμή την ίδρυση του Διασυνοριακού Πάρκου Πρεσπών το Φεβρουάριο του 2000 με την κοινή διακήρυξη των τριών πρωθυπουργών Ελλάδας, ΠΓΔΜ και Αλβανίας, η ΕΠΠ αποφάσισε να ανανεώσει την έκθεση και να συμπληρώσει στοιχεία και πληροφορίες και από τις τρεις χώρες που μοιράζονται τις δύο λίμνες. Παράλληλα, οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα, με τη συνοδεία έμπειρων ντόπιων οικογενειών, να ανακαλύψουν την περιοχή, επιλέγοντας μία από τις μονήμερες εκπαιδευτικές εκδρομές.

Από το 1992 παραπάνω από 120.000 άτομα έχουν επισκεφθεί το Κέντρο Πληροφόρησης της ΕΠΠ. Σχολεία, οργανωμένες εκδρομές ενηλίκων, ανεξάρτητοι εκδρομείς και φυσιολάτρες με ειδικό ενδιαφέρον για την περιοχή, συνθέτουν την ποικιλία των επισκεπτών της Πρέσπας. Ιδιαίτερα αυξημέ-

να είναι τα ποσοστά των σχολείων και των επισκεπτών με φυσιολατρικό/επιστημονικό ενδιαφέρον, οι οποίοι κατά κύριο λόγο είναι ξένοι. Τα τελευταία 2-3 χρόνια, όμως, οι επισκέπτες του Κέντρου έχουν μειωθεί αρκετά, γεγονός που οφείλεται σε παράγοντες όπως η οικονομική κρίση, αλλά και η λειτουργία άλλων τριών Κέντρων Πληροφόρησης από το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Πρεσπών. Η λειτουργία των Κέντρων του Φορέα Διαχείρισης (ΦΔ), σαφώς και αποτελεί μία πολύ θετική εξέλιξη για την περιοχή, δυστυχώς όμως πλήττεται από τα ευρύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΦΔ στη χώρα μας, με αποτέλεσμα τα Κέντρα να λειτουργούν περιστασιακά και με τεράστια λειτουργικά προβλήματα.

Εκτός όμως από τη λειτουργία του Κέντρου Πληροφόρησης, η ΕΠΠ, στο πλαίσιο της προώθησης του ήπιου τουρισμού, πρόσφατα εξέδωσε ένα νέο οικοτουριστικό οδηγό. Πρόκειται για έναν πλήρη οδηγό με πλούσια στοιχεία για τη γεωλογία, την ιστορία, το φυσικό περιβάλλον και τις ανθρώπινες δραστηριότητες της περιοχής. Η έκδοση περιέχει 1 πολυσέλιδο οδηγό και 4 οικοτουριστικούς χάρτες. Ανάλογα με τις δυνατότητες και τη διάθεσή του, ο επισκέπτης μπορεί να επιλέξει ένα από τα 14 προτεινόμενα μονοπάτια και να εξερευνηήσει μόνος του την περιοχή. Η χαρτογράφηση και περιγραφή των 14 προτεινόμενων διαδρομών στοχεύει στο να ενθαρρύνει τον επισκέπτη, αλλά και τον κάτοικο της περιοχής, να εκτιμήσει βαθύτερα το φυσικό περιβάλλον και τη σχέση του με τον άνθρωπο. Επιπλέον οι χάρτες περιέχουν σημαντικές πληροφορίες και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από επιστήμονες που εργάζονται για τη μελέτη και προστασία του περιβάλλοντος της Πρέσπας.

Ο οδηγός διατίθεται στο Κέντρο Πληροφόρησης της ΕΠΠ στον Άγιο Γερμανό, ηλεκτρονικά στο e-shop της ΕΠΠ (www.spp.gr) ή και μέσω τηλεφωνικής παραγγελίας στο 23850-51211.

Η έκδοση πραγματοποιήθηκε με την οικονομική υποστήριξη του Ιδρύματος Aaage V. Jensen και διατίθεται στα ελληνικά και αγγλικά. ■

Αλιεία σε ζωντανές θάλασσες

της Μαρίας Δαμανάκη*

Η Κοινή Αλιευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει παρελθόν σχεδόν τριάντα χρόνων. Είναι αναμφισβήτητο ότι στο διάστημα αυτό προσέφερε πολλά στην Ευρωπαϊκή Αλιεία, τις παράκτιες περιοχές και τον αλιευτικό κόσμο. Είναι, ωστόσο, σαφές πως έχει, εδώ και καιρό, εξαντλήσει τα όριά της. Και κάτι περισσότερο απ' αυτό. Αν συνεχίσουμε με τον ίδιο τρόπο, έχουμε μπροστά μας μια σίγουρη συνταγή καταστροφής, όχι μόνο των φυσικών αλιευτικών πόρων αλλά και της ίδιας της οικονομικής δραστηριότητας που αναπτύσσει ο τομέας και, φυσικά, εξάλειψη και των θέσεων εργασίας που αντιστοιχούν.

Εάν ακολουθήσουμε την ίδια πορεία, σύμφωνα με τις επιστημονικές μελέτες που διαθέτει η Κομισιόν, μετά από σχεδόν μία δεκαετία, το 2022:

1. Μόνο 8 από τα 136 αλιεύσιμα είδη που ζουν στις ευρωπαϊκές θάλασσες θα βρίσκονται σε υγιή επίπεδα.
2. Το 30% των αποθεμάτων θα απειλείται με άμεση εξαφάνιση.
3. Το 80% των αποθεμάτων θα υπεραλιεύονται, τη στιγμή που το παγκόσμιο ποσοστό θα κυμαίνεται στο 25%.
4. Το 94% των ειδών θα ψαρεύεται σε ποσοστά πάνω από το όριο βιωσιμότητας που έχει τεθεί από την Παγκόσμια Σύνοδο του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Η εικόνα αυτή δεν επιτρέπει κανέναν εφησυχασμό. Κινδυνεύουμε, ως το 2050, οι άμεσοι απόγονοί μας να έχουν μια εντελώς διαφορετική εικόνα για τη Μεσόγειο απ' αυτή που η φύση καθόρισε. Αυτή της γενικευμένα νεκρής θάλασσας. Εξ' ίσου σημαντικό: Χωρίς ψάρια, δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν ούτε ψαράδες αλλά ούτε και οικονομική δραστηριότητα και ζωή συνδεδεμέ-

νη με τη θάλασσα. Κατ' επέκταση είναι αδύνατο να υπάρξει ευημερία στις παράκτιες περιοχές. Για την Ευρώπη, αλλά ιδιαίτερα για την Ελλάδα, για τις ακτές και τα νησιά μας, οι συνέπειες θα είναι ανυπολόγιστες.

Η σημερινή κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί. Χρειαζόμαστε μια ριζική μεταρρύθμιση της Κοινής Πολιτικής για την Αλιεία. Αυτή τη συζήτηση έχει ανοίξει, με όλους τους εμπλεκόμενους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εδώ και σχεδόν δύο χρόνια. Στόχος μας είναι στο τέλος του 2011 να έχουμε ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο νομοθετικών προτάσεων για να εξασφαλίσουμε την επιβίωση των θαλασσών. Αυτό σημαίνει:

- Να εξασφαλίσουμε σε όλους τους θαλάσσιους οργανισμούς, τα ψάρια, τα οστρακοειδή, τα θηλαστικά, τη δυνατότητα να αναπτύσσονται και να αναπαράγονται.
- Να αλιεύονται σε επίπεδα που θα εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητά τους.
- Να επιτύχουμε την λιγότερη δυνατή αλίευση των αυγών, του γόνου, των νεογνών, για να υπάρξει αναπαραγωγή.
- Να μειώσουμε αποφασιστικά έως και να εξαλείψουμε τις απορρίψεις (τα λεγόμενα διεθνώς discards). Μία διαδικασία δηλαδή όπου τα ψάρια που ψαρεύονται, αλλά δεν συμφέρει η διάθεσή τους στην αγορά, ξαναρίχνονται νεκρά στη θάλασσα.

Για να επιτύχουμε τους παραπάνω στόχους είναι σαφές πως πρέπει να εγκαταλείψουμε την αντίληψη πως η διατήρηση του περιβάλλοντος και η Αλιεία είναι μεταξύ τους έννοιες ασυμβίβαστες. Να συνειδητοποιήσουμε πως η Αλιεία στην εποχή μας έχει συμφέρον από μια πιο «πράσινη», πιο απλή και πιο αποκεντρωμένη πολιτική, που θα υπακούει σε κανόνες και όρους βιωσιμότητας. Όχι μόνο για την προστασία του φυσικού πλούτου της θάλασσας αλλά και για την προστασία του ίδιου του επαγγελματικού μέλλοντος του αλιευτικού κλάδου.

* Η Μαρία Δαμανάκη είναι Επίτροπος Θαλασσίων Υποθέσεων και Αλιείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Φωτ. Αργ. Βιδάλης

Από την ανάληψη των καθηκόντων μου, ως Επιτρόπου Θαλασσίων Υποθέσεων και Αλιείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχω δεσμευθεί για τον άμεσο και καθαρό προσανατολισμό της Νέας Κοινής Πολιτικής για την Αλιεία σε μία πιο περιβαλλοντική κατεύθυνση.

Για το σκοπό αυτό επεξεργαζόμαστε μέτρα όπως η προστασία των ευαίσθητων περιοχών, όπως είναι τα λιβάδια Ποσειδωνίας, οι περιοχές ωστοκίας, οι κοραλλιογενείς ύφαλοι και τα φύκη. Η νέα μας πολιτική θα επεκτείνεται στην προστασία άλλων ειδών που ζουν στην θάλασσα, όπως τα θαλασσοπούλια. Σκοπεύουμε να χρησιμοποιήσουμε εργαλεία όπως ο Θαλάσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, για τον καθορισμό των Αλιευτικών ή Θαλασσιών Προστατευόμενων Περιοχών, προκειμένου να εξασφαλίσουμε τον πλήρη συντονισμό όλων των παραγωγικών και ναυτικών χρήσεων της θάλασσας και των πόρων της.

Καθοριστικός παράγοντας, ωστόσο, για την επιτυχία αυτής της προσπάθειας είναι να αλλάξου-

με ένα κυρίαρχο σημείο της μέχρι σήμερα νοσοτροπίας μας. Να ξεφύγουμε από τον φαύλο κύκλο της πολιτικής μικροδιαχείρισης του σήμερα, χωρίς να σκεπτόμαστε το αύριο. Να θέσουμε στόχους, τόσο μέσους όσο και μακροπρόθεσμους, για την αλιεία όλων των ειδών που είναι σημαντικά από εμπορικής πλευράς. Χρειαζόμαστε ένα ολοκληρωμένο σχέδιο που θα θέτει όρια και θα μετρά αποτελέσματα, ενώ ταυτόχρονα θα προσφέρει μια επιλογή μέσων για την εφαρμογή του στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χρειαζόμαστε επίσης σταθερό και αποτελεσματικό έλεγχο για την εφαρμογή αυτής της πολιτικής.

Είμαι πεπεισμένη πως μια τέτοια πολιτική, επικεντρωμένη στη βιωσιμότητα των ειδών, δεν έχει μόνο περιβαλλοντική σημασία και αξία. Εξασφαλίζει εξ' ίσου την κοινωνική παράμετρο του ζητήματος. Είναι ο μόνος δρόμος για να έχουμε ζωντανές θάλασσες και ζωντανές αλιευτικές κοινότητες, και αποτελεί την πιο ασφαλή πολιτική για τους ίδιους τους ψαράδες και τις οικογένειές τους. ■

Συνάντηση με θέμα τη βιωσιμότητα της αλιείας και του θαλάσσιου περιβάλλοντος στον Κορινθιακό Κόλπο

Τη Δευτέρα 28 Μαρτίου 2011, στα γραφεία της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην

Αθήνα, πραγματοποιήθηκε συνάντηση της Επιτροπής Θαλασσίων Υποθέσεων και Αλιείας Μαρίας Δαμανάκη με θέμα τη βιωσιμότητα της αλιείας και του θαλάσσιου περιβάλλοντος στον Κορινθιακό Κόλπο. Στην συνάντηση συμμετείχαν: ο κ. Γ. Παλαμάρης εκ' μέρους της «Αλκυών» (Συνομοσπονδία οικολογικών οργανώσεων Κορινθιακού) και της ΣΠΟΑΚ (Συνομοσπονδία προστασίας και ορθολογικής ανάπτυξης Κορινθιακού), η κ. Α. Λάζου εκ' μέρους της Greenpeace και οι βουλευτές Αθ. Λεβέντης και Ν. Τσοούκαλης.

Οι συμμετέχοντες στην συνάντηση ανέπτυξαν την πρότασή τους για τη δημιουργία θαλασσιών καταφυγίων στον Κορινθιακό Κόλπο και για ενδεχόμενες πρωτοβουλίες στήριξης της πρότασης από τους φορείς της περιοχής.

Αιγάλεω - Ποικίλο

Η κρυμμένη βιοποικιλότητα σε ένα βουνό - έκπληξη

της Ειρήνης Βαλλιανάτου

(Φωτογραφίες: του Τάσου Λύτρα και της Ειρήνης Βαλλιανάτου)

Το Αιγάλεω-Ποικίλο είναι ένα μακρόστενο βουνό, με διεύθυνση ΝΔ-ΒΑ, που στην ουσία χωρίζει το Λεκανοπέδιο της Αθήνας από το Θριάσιο Πεδίο. Το μέγιστο μήκος και πλάτος του είναι περίπου 20 και 4 χλμ. αντίστοιχα, και η συνολική του έκταση σχεδόν 50.000 στρέμματα. Χωρίζεται στα δύο από την κοιλάδα Δαφνίου. Έτσι το τμήμα νότια της Ιεράς Οδού ονομάζεται σήμερα Αιγάλεω και το τμήμα βόρεια της, Ποικίλο. Το αστείο είναι ότι ούτε το ένα, ούτε το άλλο είναι πραγματικά βουνά: η ψηλότερη κορυφή του Αιγάλεω, ο Κούκος, έχει ύψος μόλις 463 μ., ενώ του Ποικίλου, η Ζαχαρίτσα, είναι ακόμη χαμηλότερη: 452 μ. Στη ΝΔ απόληξη του Ποικίλου βρίσκεται και η λίμνη Κουμουνδούρου (Ρεϊτών).

Στις υπώρειες του Αιγάλεω-Ποικίλου έχουν αναπτυχθεί ένα σωρό οικιστικές περιοχές: Ασπρόπυργος, Άνω Λιόσια, Καματερό, Ίλιον, Πετρούπολη, Περιστέρη, Χαϊδάρη, Αιγάλεω, Αγ. Βαρβάρα, Κορυδαλλός, Νίκαια, Κερατσίνι, Πέραμα. Για τους κατοίκους της συντριπτικής πλειονότητας αυτών των περιοχών, όπως εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς, το βουνό αποτελεί την ανάσα, που τόσο χρειάζονται! Είναι όμως μόνο αυτό; Μήπως τα ξεροβούνια, που αντικρίζουμε, οι απόκρημνοι βράχοι στις κορυφές, τα πευκοδάση στις πλαγιές, κρύβουν πολλές εκπλήξεις; Μήπως αυτό το ταπεινό «βουνό», που «δεν το πιάνει το μάτι σας», αν το ψάξουμε λίγο, μπορεί να μας αποκαλύψει έναν πλούτο μοναδικό; Και αλήθεια, κάπως έτσι είναι τα πράγματα!

Δεν είναι τυχαίο ότι ο χλωριδικός πλούτος του Αιγάλεω-Ποικίλου φαίνεται πως προσέλκυσε από τον 19ο αιώνα το ενδιαφέρον των βοτανικών, που γύριζαν περιοχές της Ελλάδας και «βοτανολογούσαν». Έτσι, στο γραμμένο στα λατινικά έργο του E. de Halácsy "Conspectus Florae Graecae" και στα συμπληρώματά του (1901-1912), βρίσκουμε 63 είδη από το βουνό. Ο Γερμανός βοτανικός Th. de Heldreich (1822-1902), για παράδειγμα, φέρεται σε αυτό το σύγγραμμα να έδωσε στοιχεία για αρκετά είδη του Κορυδαλλού (κομμάτι του βουνού). Επίσης, από ό,τι φαίνεται, πλήθος φυτικών δειγμάτων του 19ου αιώνα από το Αιγάλεω-Ποικίλο υπάρ-

Μερικά ενδημικά της Ελλάδας: 1. Καμpanούλλα η δραβόφυλλος (*Campanula drabifolia*), 2. Ανχουσέλλα η ποικιλόχρους (*Anchusella variegata*), 3. Λομελίσια του Υμηττού (*Lomelosia hymettia*), 4. Καμpanούλλα η Κέληςιοσ υποείδος η Κέληςιοσ [*Campanula celsii* subsp. *celsii*], 5. Κρόκος ο ήλιος [*Crocus laevigatus*], 6. Ίνουλλα των Μεθάνων [*Inula methanaea*]

χουν σε διάφορες διεθνείς Φυτοθήκες (Herbaria) και έτσι ορισμένα τέτοια δείγματα φυτών αναφέρονται σε περιγραφές ειδών, στο σύγχρονο έργο Flora Hellenica. Η μελέτη της χλωρίδας και βλάστησης του βουνού συνεχίστηκε από επιστήμονες και μη, με επιστημονικές εργασίες, δημοσιεύματα, εκλαϊκευμένα βιβλία, μελέτες φορέων αλλά και σχολείων στα πλαίσια της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Sarlis 1980, Ντούρος 1985, Αθανασίου 1993, Μάναλης 1995, Ρούσσοσ 2000, Δασκαλάκου κ.ά. 2004,

* Η Ειρήνη Βαλλιανάτου είναι Δρ. Βιολογίας, συστηματικός βοτανικός - φυτοκοινωνιολόγος, προϊσταμένη του «Βοτανικού Κήπου Ι. & Α. Ν. Διομήδους»

Stachys sprunerii
Στάχυς του Spruner

Scorzonera crocifolia
Σκορζονέρα η κροκόφυλλος

Ebenus sibthorpii
Έβενος του Sibthorp

Ophrys aesculapii

Τσελέκου-Μπαρούνης 2008).

Έπειτα από πολύχρονη προσωπική έρευνα της αυτοφυούς χλωρίδας του Αιγάλεω αλλά και μετά την ευτυχή γνωριμία μου με τον δικηγόρο-ορειβάτη και ερασιτέχνη βοτανικό κ. Τάσο Λύτρα, που με εφοδίασε με πλήθος υλικού και από το Ποικίλο, και ενώ η μελέτη βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, μπορούμε να ανακοινώσουμε ότι ήδη:

Έχουν έως τώρα ταξινομηθεί πάνω από **750 αυτοφυή είδη και υποείδη**. Από αυτά 41 είδη είναι ελληνικά ενδημικά, 8 είναι ενδημικά της Ελλάδας και της ευρύτερης περιοχής του Αιγαίου (δηλ. και των δυτικών παραλίων της Μ. Ασίας) και 30 χαρακτηρίζονται σημαντικά! Από τα 79 συνολικά αυτά είδη 37 είναι προστατευτέα, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία ή ευρωπαϊκές και διεθνείς συνθήκες! Με τον εμπλουτισμό σε στοιχεία, σαφώς θα οδηγηθούμε σε ακόμη μεγαλύτερο αριθμό. Πάντως, ούτως ή άλλως, αυτός ο έως τώρα καταγεγραμμένος αριθμός ειδών-υποειδών είναι πολύ σημαντικός για ένα βουνό σαν το Αιγάλεω-Ποικίλο, αν κανείς λάβει υπόψη του ότι από την Πάρνηθα (με το πολύ μεγαλύτερο υψόμετρο και τις επιπλέον ζώνες βλάστησης) αναφέρονται περίπου 1050 είδη.

Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι το Αιγάλεω-Ποικίλο παρουσιάζει μια ιδιαίτερα αξιόλογη χλωριδική ποικιλότητα, η οποία δεν είχε έως σήμερα καταγραφεί. Ο πλούτος αυτός οφείλεται στο γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ανέγγιχτες περιοχές-οικότοποι με αυτοφυείς κοινότητες χαλεπίου πεύκης, αείφυλλων σκληρόφυλλων πλατύφυλλων θάμνων, χαμηλών ξηροφυτικών θάμνων (φρυγάνων) και με χασμοφυτική βλάστηση. Οι παραπά-

Sternbergia sicula
Στερνβεργία η σικελική

νω περιοχές-οικότοποι είναι ευχής έργων πως καλύπτουν περίπου το 1/2 της δασικής έκτασης. Και αυτό παρότι μέχρι το υψόμετρο των 150 στις περισσότερες πλευρές του βουνού έχουν αναπτυχθεί οικισμοί και σε άλλες θέσεις επίσης έχουν συμβεί ένα σωρό ανθρώπινες επεμβάσεις. Βέβαια πρέπει να επισημάνουμε πως **αρκετά από τα σημαντικά είδη έχουν ενδιαιτήματα σε περιοχές ιδιαίτερα ευαίσθητες και ευπαθείς από τις ανθρώπινες δραστηριότητες**. Εξάλλου οι 4 τύποι οικοτόπων, που προαναφέρουμε, εντάσσονται σε προστατευτέους τύπους της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.

Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικά ενδημικά της Ελλάδας, τα οποία βρήκαμε στο Αιγάλεω-Ποικίλο και προστατεύονται με το Π.Δ. 67/81: *Biarum sprunerii* - Δίαρον του Spruner, κοινώς καλικάντζα (Στερεά-Εύβοια, Πελοπόννησος), *Silene spinescens* - Σιληνή η ακανθώδης, κοινώς αυτιά του λαού, αγριογαρύφαλλο (ΝΑ Ελλάδα), *Helianthemum hymettium* - Ηλιάνθημον του Υμηττού (Ν Ελλάδα, Κρήτη), *Centaurea attica* subsp. *attica* - Κενταύρια της Αττικής υποείδος της Αττικής (Στερεά, νησιά Δ Αιγαίου), *Leontodon graecus* - Λεοντόδων ο ελληνικός (ηπειρωτική Ελλάδα & Αιγαίο), *Scorzonera crocifolia* - Σκορζονέρα η κροκόφυλλος (Κ & Ν Ελλάδα & Αιγαίο), *Ebenus sibthorpii* - Έβενος του Sibthorp (Στερεά, Πελοπόννησος, νησιά Δ & Α Αιγαίου, Θεσσαλία), *Onobrychis ebenoides* - Ονοβρυχίς η εβενοειδής (Κ & Ν Ελλάδα), *Johrenia distans* - Γιορενία η διεστώσα (Στερεά, Πελοπόννησος, νησιά Δ Αιγαίου & Ιόνια, ΒΑ Ελλάδα), *Stachys sprunerii* - Στάχυς του Spruner (Στερεά) - αυτός περιλαμβάνεται και στους καταλόγους της IUCN ως σπάνιο είδος -

Cyclamen graecum
Κυκλάμινον το ελληθνικό

Ophrys sprunerii
Οφρύς του Spruner

Consolida tenuissima
Κονσολίδα η ληπετοτάτη

Fritillaria graeca
Φριτιλλάρια η ελληνική

Ophrys heldreichii
Οφρύς του Heldreich

και τα ορχεοειδή *Ophrys aesculapii* (Β & Α Πελοπόννησος, Στερεά-Εύβοια, Δέσπος) και *Ophrys sprunerii* (ηπειρωτική Ν & Δ Ελλάδα, Ιόνιο, Κρήτη, Κύθηρα, Εύβοια, Ικαρία), που περιλαμβάνονται και στο προσάρτημα II της Σύμβασης CITES για την προστασία των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας, που κινδυνεύουν να εξαφανισθούν επειδή εμπορεύονται.

Σε αυτήν την κατηγορία ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανεύρεση της *Fritillaria obliqua* subsp. *obliqua* - Φριτιλλάρια η πλαγία υποείδος η πλαγία, κοινώς μαύρη φριτιλλάρια, που προστατεύεται και με την οδηγία 92/43/ΕΟΚ (παράρτημα IV) και περιλαμβάνεται επίσης στο παρ. I της σύμβασης της Βέρνης και στο «Βιβλίο ερυθρών δεδομένων των σπάνιων και απειλούμενων φυτών της Ελλάδας» (2009) ως NT δηλ. ως σχεδόν απειλούμενη. Στο τελευταίο σύγγραμμα αναφέρονται πληθυσμοί της φριτιλλάριας αυτής μόνο από τον Σχινιά Μαραθώνα, την Πεντέλη, την Πάρνηθα, τα Τουρκοβούνια και την Μερέντα Αττικής και από την Εύβοια (Όλυμπος, Οχθωνιά).

Παρόμοια είναι η περίπτωση του ελληνικού ενδημικού είδους *Consolida tenuissima* - Κονσολίδα η λεπτοτάτη, που δεν περιλαμβάνεται μεν στο Π.Δ. 67/81, αλλά στο «Βιβλίο ερυθρών δεδομένων...» (2009) αναφέρεται ως τρωτό (VU), μόνο από τον Υμηττό, την Πάρνηθα, την Πεντέλη και τον Πατέρα.

Επίσης η ελληνική *Fritillaria graeca* - Φριτιλλάρια η ελληνική (Α & Ν Ελλάδα) περιλαμβάνεται στο παρ. I της σύμβασης της Βέρνης.

Το ορχεοειδές *Ophrys heldreichii* - Οφρύς του Heldreich, ενδημικό της Ελλάδας και της ευρύτε-

ρης περιοχής του Αιγαίου, προστατεύεται με το Π.Δ. 67/81 και περιλαμβάνεται στο προσ. II της Σύμβασης CITES. Με το Π.Δ. 67/81 προστατεύονται και το αγριοκρέμμυδο *Allium chamaespathum* - Άλλιον το χαμαίσπαθο (Ελλάδα, Αλβανία) όπως και το κρινάκι *Merendera attica* - Μερεντέρα της Αττικής.

Στο προσ. II της Σύμβασης CITES περιλαμβάνονται το φθινοπωρινό κίτρινο κρινάκι *Sternbergia sicula* - Στερνβεργία η σικελική, το φθινοπωρινό κυκλάμινο *Cyclamen graecum* - Κυκλάμινο το ελληνικό (Ελλάδα, Τουρκία, Κύπρος) και τα ορχεοειδή *Anacamptis pyramidalis*, *Himantoglossum robertianum*, *Ophrys apifera*, *O. fusca*, *O. lutea*, *O. ferrum-equinum*, *O. mammosa* subsp. *mammosa*, *O. cornuta*, *O. sicula*, *O. speculum*, *O. tenthredinifera*, *Orchis collina*, *O. fragrans*, *O. intacta*, *O. italica*, *O. laxiflora*, *O. papilionacea*, *O. quadripunctata*, *Serapias bergonii* και *S. lingua*.

Τα αποτελέσματα της παραπάνω μελέτης θα σταλούν για δημοσίευση σε διεθνές επιστημονικό περιοδικό.

Σε ό,τι αφορά τον χλωριδικό κατάλογο της περιοχής, σημαντικός είναι και ο αριθμός των ειδών μανιταριών, τα οποία μελετούν ειδικοί επιστήμονες του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η πανίδα της περιοχής υπήρξε κι αυτή αντικείμενο μελέτης (Περγαντής 1999, Ρούσσοι 2000, Δασκαλάκου κ.ά. 2004, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία 2009). Έτσι από τα στοιχεία που συγκεντρώσαμε (ορισμένα από τα οποία επιβεβαιώθηκαν και από δικές μας παρατηρήσεις) για το Αιγάλεω-Ποικίλο αναφέρονται:

- 115 είδη πουλιών, από τα οποία 20 περιλαμβάνονται στο παρ. I της οδηγίας 79/409-85/411/

Anacamptis pyramidalis

Ophrys tenthredinifera

Orchis italica

Η πεταούδα
Lycaena tityrus

Η πεταλούδα *Papilio machaon*

Κάμια *Papilio machaon* σε αφήγανο

ΕΟΚ με τίτλο «ΕΙΔΗ ΓΙΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΠΡΟΒΛΕΠΟΝΤΑΙ ΜΕΤΡΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΕΩΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΟΝ ΟΙΚΟΤΟΠΟ ΤΟΥΣ»: αετοβαρβακίνα, αετομάχος, βαλτόκιρκος, διπλοκεφαλός, γιδοβύζι, δεντροσταρήθρα, δρυομυγοχάφτης, καλαμόκιρκος, κικινιέζι, κρικομυγοχάφτης, λιοστριτοίδα, μπούφος, νανομυγοχάφτης, πετρίτης, σαΐνι, βλαχοσιχλono, σφηκιάρης, φιδαιτός, χαμοκελάδα. Από αυτά, 4 είδη φωλιάζουν στο Αιγάλεω-Ποικίλο (γιδοβύζι, μπούφος, πετρίτης, βλαχοσιχλono). Επίσης 79 αναφέρονται στο προσ. ΙΙ της σύμβασης της Βέρνης (Απόφαση Συμβουλίου 82/72/ΕΟΚ της 3/12/81 και Ν. 1335/85) για τα αυστηρώς προστατευόμενα είδη πανίδας.

- 100 περίπου είδη εντόμων - 37 είδη πεταλούδων (4 προστατευόμενα είδη με το Π.Δ. 67/81: *Colias hyale*, *Gonepteryx rhamni*, *Melanargia russiae* και *Zerynthia polyxena*). Η τελευταία πεταλούδα περιλαμβάνεται και στο παρ. ΙV της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ως είδος κοινοτικού ενδιαφέροντος, που απαιτεί αυστηρή προστασία.
- 12 είδη θηλαστικών, όπως 5, που περιλαμβάνονται στο Π.Δ. 67/81: σκαντζόχοιρος, κηπομυγαλή, νανομυγαλή, νυφίτσα και νανονυχτερίδα. Η νανονυχτερίδα (*Pipistrellus pipistrellus*) περιλαμβάνεται και στο παρ. ΙV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.
- 20 είδη ερπετών, ανάμεσα στα οποία το σπιτόφιδο (*Elaphe situla*) και η κρασπεδωτή χελώνα (*Testudo marginata*), για τα οποία επιβάλλεται από την ίδια Οδηγία (παρ. ΙΙ και ΙV) η θέσπιση ειδικών ζωνών διατήρησης. Η κρασπεδωτή χελώνα προστατεύεται εξάλλου και από τη Σύμβαση CITES και από τη σύμβαση της Βέρνης

Η προστατευόμενη πεταλούδα
Zerynthia polyxena

ως είδος πανίδας υπό αυστηρή προστασία και από τον Ευρωπαϊκό κόκκινο κατάλογο και τον Κόκκινο Κατάλογο της IUCN ως τρωτό είδος. Τα είδη αυτά και επιπλέον τα: κυρτοδάκτυλος, τουρκοσαμιαμίδι, κονάκι, λιακόνι, τρανόσαυρα, πρασινόσαυρα, βαλκανόσαυρα, σαΐτα, ασινόφιδο, σαπίτης, νερόφιδο και αγιόφιδο προστατεύονται και με το Π.Δ. 67/81.

- 4 είδη αμφιβίων, 2 από τα οποία περιλαμβάνονται στο παρ. ΙV της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και στο Π.Δ. 67/81 ως αυστηρώς προστατευόμενα είδη: ο πρασινόφρυνος (*Bufo viridis*) και ο δενδροβάτραχος (*Hyla arborea*).

Πιστεύουμε ότι με την παραπάνω παράθεση στοιχείων αναδεικνύεται η σημαντική βιοποικιλότητα, που κρύβει το Αιγάλεω-Ποικίλο. Για εμάς, που έχουμε γνώση αυτού του γεγονότος, είναι **καθήκον η επιδίωξη της προστασίας της**. Σκοπός μας είναι η υπαγωγή της περιοχής του ορεινού όγκου Αιγάλεω-Ποικίλο και της λίμνης Κουμουνοδούρου (Ρεϊτών), ως **ενιαίου οικοσυστήματος και προστατευτέας περιοχής της φύσης**, στις διατάξεις του Ν. 1650/86, με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 21 παρ. 1 του Ν. 1650/86, και στο πλαίσιο κατευθύνσεων του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αττικής (ΡΣΑ). Με την υπαγωγή αυτή θα υπάρξει σαφής οριοθέτηση των προστατευτέων περιοχών από τον οικιστικό ιστό και από άλλες εγκατεστημένες χρήσεις γης, θα απαγορευθούν δραστηριότητες και έργα υποβάθμισης-όχλησης του φυσικού περιβάλλοντος και οι διαχειριστικές επεμβάσεις στο οικοσύστημα θα διέπονται από αυστηρά οικολογικά - επιστημονικά κριτήρια. ■

Η προστατευόμενη κρασπεδωτή χελώνα
(*Testudo marginata*)

Η καταγωγή των πουλιών

του Γιώργου Σφήκα

Τα πτηνά είναι από τις πιο μεγάλες ομάδες του ζωικού βασιλείου και αποτελούν μια από τις πέντε ομοταξίες των Σπονδυλωτών. Μας εντυπωσιάζουν πάντα με τα ωραία τους χρώματα, τις συνήθειες και τα παράξενα κελαιδίσματά τους, καθώς και με την ειδική κατασκευή τους, που τους δίνει τη δυνατότητα να πετούν με άνεση στον αέρα, συχνά μάλιστα να διανύουν εν πτήσει τεράστιες αποστάσεις.

Τα πουλιά έφθασαν στη σημερινή τους τελειότητα ύστερα από εξελικτική πορεία εκατομμυρίων ετών. Από που ξεκίνησαν όμως και από ποια στάδια πέρασαν, ώσπου να γίνουν οι τέλειες πτητικές μηχανές που βλέπουμε σήμερα;

Τα πτηνά προέρχονται από τα ερπετά, δηλαδή από κάποια είδη δεινοσαύρων που, για άγνωστους σε μας λόγους, άρχισαν, σε κάποια φάση της εξελικτικής τους πορείας, να αναπτύσσουν φτέρωμα, τα μπροστινά τους άκρα μετατράπηκαν σε φτερούγες και το ρύγχος τους έγινε ράμφος.

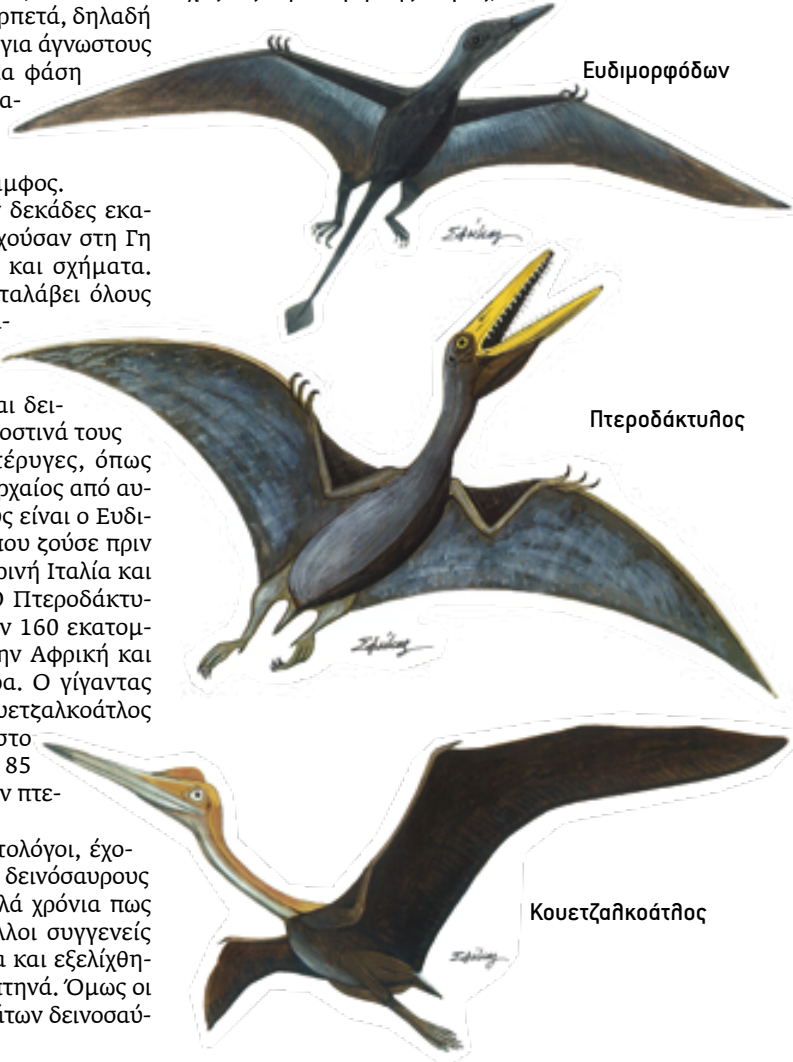
Η διαδικασία αυτή άρχισε πριν δεκάδες εκατομμύρια χρόνια, τότε που κυριαρχούσαν στη Γη οι δεινόσαυροι, σ' όλα τα μεγέθη και σχήματα. Τότε που οι δεινόσαυροι είχαν καταλάβει όλους τους οικολογικούς θώκους του πλανήτη μας, στην ξηρά, στο νερό και στον αέρα.

Μεταξύ των άλλων υπήρχαν και δεινόσαυροι που πετούσαν, με τα μπροστινά τους άκρα να έχουν μετατραπεί σε πτέρυγες, όπως στις σημερινές νυχτερίδες. Ο πιο αρχαίος από αυτούς τους ιπτάμενους δεινόσαυρους είναι ο Ευδιμορφόδων (*Eudimorphodon*, εικ. 1) που ζούσε πριν 220 εκατομμύρια χρόνια στη σημερινή Ιταλία και είχε άνοιγμα πτερύγων 1 μέτρο. Ο Πτεροδάκτυλος (*Pterodactylus*, εικ. 2) έζησε πριν 160 εκατομμύρια χρόνια στην Ευρώπη και στην Αφρική και είχε άνοιγμα πτερύγων 1-1.5 μέτρα. Ο γίγαντας όμως αυτής της ομάδας είναι ο Κουετζαλκοάτλος (*Quetzacoatlus*, εικ. 3) που ζούσε στο Τέξας των Η.Π.Α. ακόμη και πριν 85 εκατομμύρια χρόνια. Το άνοιγμα των πτερύγων του έφθανε τα... 12 μέτρα!

Όπως είναι φυσικό οι παλαιοντολόγοι, έχοντας υπ' όψη τους τους ιπτάμενους δεινόσαυρους (πτερόσαυρους), πίστευαν για πολλά χρόνια πως κάποιοι από αυτούς, ή κάποιοι άλλοι συγγενείς τους, άρχισαν να βγάζουν φτέρωμα και εξελίχθηκαν με την πάροδο του χρόνου σε πτηνά. Όμως οι πρόσφατες ανακαλύψεις απολιθωμάτων δεινοσαύ-

ρων στην Κίνα, στη Μογγολία και αλλού ανέτρεψαν αυτήν την άποψη, αφού αποκάλυψαν χερσαίους δεινόσαυρους, από αυτούς που είχαν ισχυρά πίσω άκρα και έτρεχαν στο έδαφος σαν κοτόπουλα, οι οποίοι είχαν ήδη αρχίσει να αναπτύσσουν φτέρωμα. Αυτή η ανακάλυψη έδειξε ότι τα πτηνά προέρχονται από τους δίποδους χερσαίους δεινόσαυρους και όχι από τους ιπτάμενους δεινόσαυρους.

Γενικός πρόγονος όλων των πτηνών θα μπορούσε να θεωρηθεί ο Βελοσιράπτωρ (*Velociraptor*, εικ. 4) που βρέθηκε στη Μογγολία ή κάποιος συγγενής του. Το είδος αυτό έζησε πριν 70-80 εκατομμύρια χρόνια, είχε μήκος 2 μέτρα από το ρύγχος ως την άκρη της ουράς,

Ευδιμορφόδων

Πτεροδάκτυλος

Κουετζαλκοάτλος

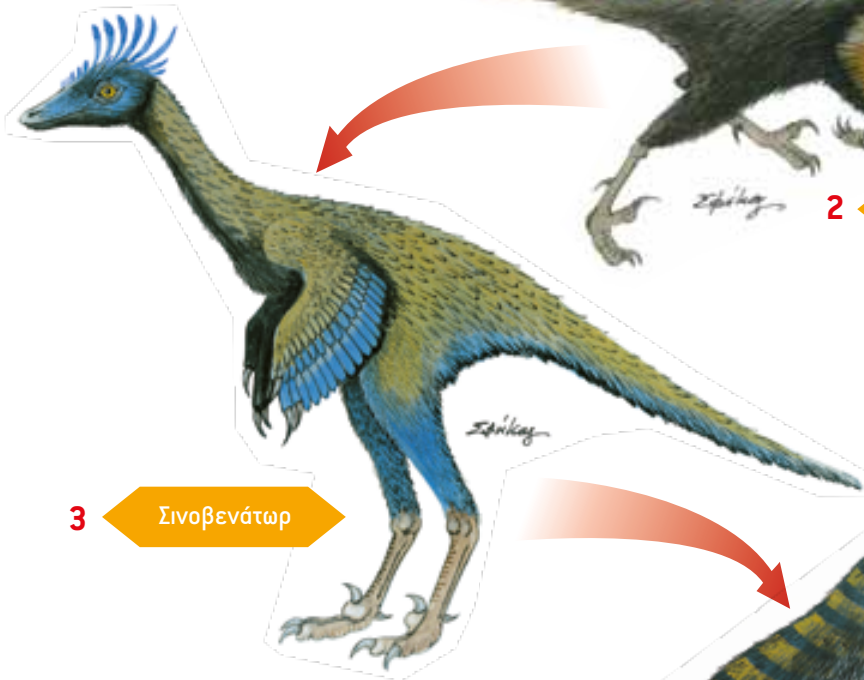
Ένα πιθανό γενεαλογικό δέντρο

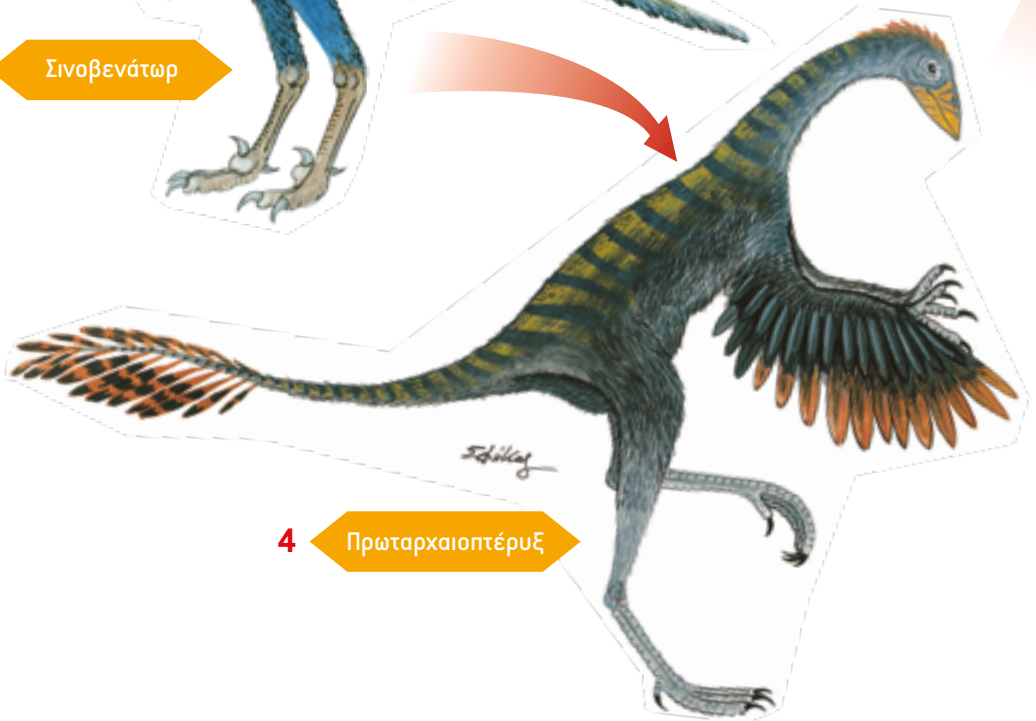
1 Βελοσιράπτω

2 Δεινόνοχος

3 Σινοβενάτωρ

4 Πρωταρχαιοπτέρυξ

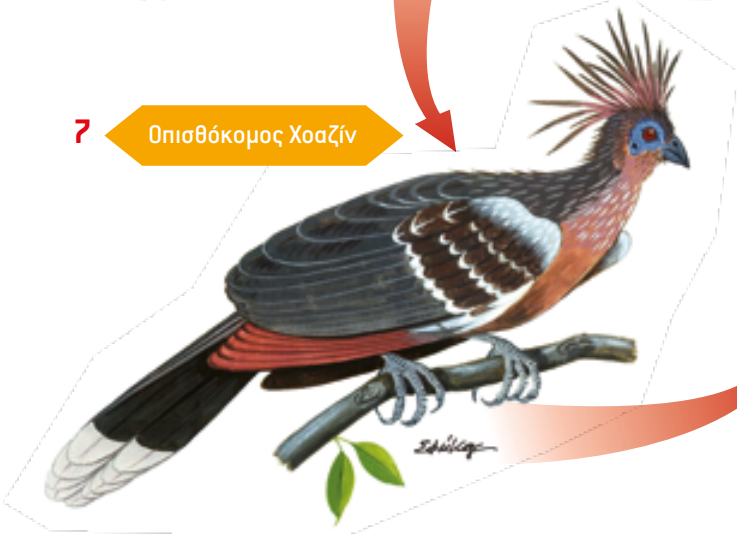
5 Αρχαιοπτέρυξ

6 Κουμφουκιουσόρνις

7 Οπισθόκομος Χοαζίν

8 Σύγχρονο πτηνό

[Απεικόνιση στον «Κόσμο των Φυτών και των Ζώων»]

και τα ισχυρά πίσω άκρα του έμοιαζαν αρκετά με άκρα πουλιών.

Μια πιο εξελιγμένη μορφή είναι ο Δεινόνηχος (*Deinonychus*, εικ. 5). Τα συγκεκριμένα απολιθώματα βρέθηκαν στη Βόρεια Αμερική και έχουν ηλικία 110-120 εκατομμυρίων χρόνων. Εξελικτικά όμως το είδος αυτό μοιάζει σαν το επόμενο στάδιο μετά τον Βελοσιράπτορα, αφού είναι βέβαιο πως είχε αναπτύξει κάποιο υποτυπώδες φτέρωμα και το ρύγχος του είχε κάπως αρχίσει να μοιάζει με ράμφος.

Ακόμη πιο εξελιγμένος εμφανίζεται ο Σινοβενάτωρ (*Sinovenator*, εικ. 6), αν και τα συγκεκριμένα απολιθώματα που βρέθηκαν πρόσφατα στην Κίνα είναι κάπως αρχαιότερα (130 εκατομμύρια χρόνια). Ο Σινοβενάτωρ φέρει εμφανές φτέρωμα σ' όλο του το σώμα, ενώ τα μπροστινά του άκρα, αν και ακόμη όχι πολύ μακριά, έχουν αρχίσει να παίρνουν το σχήμα φτερούγας. Επίσης στο κεφάλι του, το ρύγχος έχει αρχίσει να μοιάζει με ράμφος.

Προχωρώντας εξελικτικά φθάνουμε στον Πρωταρχαιοπτέρυγα (*Protarchaeopteryx*, εικ. 7), που βρέθηκε πρόσφατα στην Κίνα. Το συγκεκριμένο απολίθωμα είναι λίγο νεότερο από τον Σινοβενάτωρα (120-124 εκατομμύρια χρόνια) αλλά οι φτερούγες του είναι πια αρκετά αναπτυγμένες, τα πόδια του μοιάζουν περισσότερο με πόδια πουλιού και το στόμα έχει γίνει πλέον κανονικό ράμφος. Διατηρούνται όμως τα τρία δάχτυλα των μπροστινών ποδιών.

Το επόμενο εξελικτικό στάδιο θα μπορούσε να θεωρηθεί ο Αρχαιοπτέρυξ (*Archaeopteryx*, εικ. 8) αν και τα συγκεκριμένα δείγματα είναι αρχαιότερα. Βρέθηκαν στα ορυχεία της Γερμανίας, έχουν ηλικία

147 εκατομμύρια χρόνια και είναι πια περισσότερο πουλιά και λιγότερο ερπετά. Το πλούσιο φτέρωμά τους αποτυπώθηκε με κάθε λεπτομέρεια πάνω στο λευκό Ιουρασικό ασβεστόλιθο. Η ουρά είναι πλέον ουρά πουλιού. Τα πόδια επίσης. Στο ράμφος όμως διατηρούνται μικρά δοντάκια, ενώ στις φτερούγες εξακολουθούν να υπάρχουν τρία δάχτυλα με νύχια.

Η Κουμφουκιουσόρνις (*Confuciusornis*, εικ. 9) που έζησε στην Κίνα πριν 120 εκατομμύρια χρόνια δεν απέχει και πολύ από τα σημερινά πουλιά. Έχει κανονικό κεφάλι και ράμφος πουλιού, πόδια και φτερούγες πουλιού και μόνο δύο νύχια σε κάθε φτερούγα, υπολείμματα των άλλοτε δακτύλων. Όσο για την περίεργη ουρά της, αυτή πρέπει να θεωρηθεί ως ένα από τα πολλά πειράματα της φύσης.

Έτσι φθάνουμε στο πιο πρωτόγονο πτηνό που ζει σήμερα, τον Οπισθόκομο (*Opisthocomos hoazin*, εικ. 10) της Αμαζονίας. Στο είδος αυτό τα μικρά, όταν βγαίνουν από το αυγό, έχουν στις φτερούγες τους από ένα μόνο νύχι, με το οποίο μάλιστα γαντζώνονται στα κλαδιά των δένδρων. Το νύχι αυτό πέφτει καθώς μεγαλώνει το φτέρωμα και ο Οπισθόκομος γίνεται ένα κανονικό σύγχρονο πτηνό.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, για να φθάσουμε στα σημερινά πουλιά χρειάστηκαν πολλά πειράματα της φύσης και μια εξελικτική πορεία εκατομμυρίων ετών. Κι όμως, όλα αυτά τα θαύματά της φύσης μπορούν να χαθούν μέσα σε λίγα λεπτά, από μία απλή έκρηξη στην επιφάνεια του ήλιου μας ή από την πτώση στη Γη ενός μεγάλου μετεωρίτη.

Το χειρότερο όμως είναι ότι μπορούμε να τα εξαφανίσουμε εμείς, από την απληστία και την ανοησία μας. ■

Θεσμικές παρεμβάσεις της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης

Μέσα στο 2010, η εταιρεία μας συμμετείχε σε σημαντικές θεσμικές παρεμβάσεις συνεργαζόμενη με άλλες περιβαλλοντικές οργανώσεις και συγκεκριμένα:

Στην εκπόνηση πρότασης για ένα νέο νομικό πλαίσιο για την προστασία της βιοποικιλότητας. Με πρωτοβουλία του WWF Ελλάς και με τη συνεργασία της Ελληνικής Εταιρείας Προστασίας της Φύσης και των οργανώσεων Αρκτούρος, Αρχέλων, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος και Πολιτισμού, ΜΟπ, Καλλιστώ και Δίκτυο Μεσόγειος SOS, εκπονήθηκε πρόταση σχεδίου νόμου, η οποία υποβλήθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής. Η Υπουργός όρισε μία ομάδα εργασίας αποτελούμενη από εκπροσώπους

των αρμόδιων διευθύνσεων του Υπουργείου και των περιβαλλοντικών οργανώσεων, η οποία επεξεργάστηκε περαιτέρω, βελτίωσε και εμπλούτισε το σχέδιο νόμου. Η τελική πρόταση υποβλήθηκε στα τέλη Απριλίου και έτυχε περαιτέρω επεξεργασίας από τις υπηρεσίες του Υπουργείου. Το τελικό σχέδιο νόμου έλαβε τον τίτλο «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» και προωθήθηκε για ψήφιση από τη Βουλή.

Στο ίδιο πλαίσιο εκπονήθηκε πρόταση και συγκροτήθηκε κοινή ομάδα εργασίας ΥΠΕΚΑ και των συνεργαζόμενων περιβαλλοντικών οργανώσεων (στην ομάδα αυτή συμμετείχε και η Greenpeace) για την προετοιμασία της Εθνικής Στρατηγικής για την Βιοποικιλότητα. Το τελικό σχέδιο της Εθνικής Στρατηγικής είναι έτοιμο και έχει υποβληθεί

στο Υπουργείο.

Τον Μάιο, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, το WWF Ελλάς και η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού συμμετείχαν στη δημόσια διαβούλευση του νέου σχεδίου προεδρικού διατάγματος για την προστασία του Υμηττού. Οι οργανώσεις χαρακτήρισαν ως κατ' αρχήν θετικές τις ρυθμίσεις του προτεινόμενου π.δ/τος και πρότειναν βελτιώσεις.

Μαζί με τις συνεργαζόμενες οργανώσεις, κατόπιν πρωτοβουλίας της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, συμμετείχαμε και στη δημόσια διαβούλευση επί του σχεδίου νόμου για την «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής»,

με συγκεκριμένες προτάσεις.

Τέλος, στο ίδιο ως άνω πλαίσιο των συνεργαζόμενων ΜΚΟ συμμετείχαμε στη δημόσια διαβούλευση για το σχέδιο νόμου «Επιτάχυνση και διαφάνεια υλοποίησης Στρατηγικών Επενδύσεων» καταθέτοντας εκτενή, λεπτομερή πρόταση για την βελτίωση σημαντικών αδυναμιών που χαρακτήριζαν το σ/ν. Εν συνεχεία, συμμετείχαμε στην ομάδα εργασίας των οργανώσεων, η οποία επεξεργάστηκε σχέδιο επιστολής προς τον Πρωθυπουργό για το θέμα αυτό. Η επιστολή εστάλη τις πρώτες ημέρες του Νοεμβρίου.

Το 2010 ήταν αναμφισβήτητα μία χρόνια σημαντικών θεσμικών παρεμβάσεων για την προστασία της φύσης και την αειφόρο ανάπτυξη. ■

Γιώργος Πολίτης

Ο νέος νόμος για την προστασία της βιοποικιλότητας

Ψηφίσθηκε ο νέος νόμος, που αφορά στον εκσυγχρονισμό του νομικού και θεσμικού πλαισίου για την προστασία της βιοποικιλότητας. Πρόκειται για το ν. 3937 /2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις», που δημοσιεύθηκε στο Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως υπ' αριθ. Α' 60, στις 31.3.2011.

Σύμφωνα με το άρθρο 1, σκοπός του νόμου είναι «η αειφόρος διαχείριση και αποτελεσματική διατήρηση της βιοποικιλότητας, ως πολύτιμου, αναντικατάστατου και σπουδαίας σημασίας εθνικού κεφαλαίου».

Ως ειδικότεροι στόχοι του νόμου αναφέρονται:

α) Η αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

β) Η ενσωμάτωση στόχων διατήρησης της βιοποικιλότητας σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού και στις τομεακές και αναπτυξιακές πολιτικές.

γ) Η απόκτηση επαρκούς γνώσης για την κατάσταση των ειδών και οικοσυστημάτων.

δ) Η αποτελεσματική διατήρηση και διαχείριση των σημαντικών περιοχών για τη βιοποικιλότητα.

ε) Η επίτευξη ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης της βιοποικιλότητας.

στ) Η δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών επιτήρησης, ώστε να διασφαλίζεται η εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.

Ο νόμος αντιμετωπίζει μεγάλη ποικιλία θεμάτων, που άπτονται της διατήρησης της βιοποικιλότητας, και αποτελεί αναμφίβολα μία σημαντική προσπάθεια θεσμικού εκσυγχρονισμού (βλ. σχόλιά μας στο τεύχος 131 (Οκτ.-Νοε.-Δεκ. 2010), σελ. 42 -43).

Όμως, στο τελείως αντίθετο πνεύμα, η συζήτηση στη Βουλή επικεντρώθηκε, δυστυχώς, στο θέμα της εκτός σχεδίου δόμησης στις περιοχές του Δικτύου NATURA 2000. Με μεγάλο αριθμό κυβερνητικών βουλευτών να απειλούν με «ανταρσία» αντιδρώντας στην αναγκαία προσπάθεια εξορθολογισμού και ελέγχου του φαινομένου της εκτός σχεδίου δόμησης, ακόμη και μέσα σ' ένα τμήμα των σημαντικών αυτών περιοχών, που αποτελούν ένα μόνο τμήμα της επικράτειας! Επιβεβαιώνοντας, έτσι, για μία ακόμη φορά ότι το «οικόπεδο» παραμένει βασικό στοιχείο του νεοελληνικού πολιτισμού και η εκτός σχεδίου δόμηση συνεχίζει να λατρεύεται ως ιερή αγελάδα. Η σχετική διάταξη ψηφίσθηκε τελικά ως εξής (άρθρο 9 παρ. 2. α): «Στις περιοχές που βρίσκονται εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεως ή εκτός ορίων οικισμών νομίμως προϋφιστάμενων του 1923 ή εκτός ορίων οικισμών με πληθυσμό μέχρι 2.000 κατοίκους και

Φωτ. Άρης Βιδάλης

εμπίπτουν σε Ε.Ζ.Δ. ή Ζ.Ε.Π., το ελάχιστο όριο αρτιότητας και κατάτμησης των γηπέδων ορίζεται σε 10.000 τ.μ., εφαρμοζομένης κατά τα λοιπά, όπως ισχύει της παρ. 1 του άρθρου 1 του π.δ. της 24-31.5.1985 (ΦΕΚ 270 Δ'). Κατ' εξαίρεση, θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα κατά παρέκκλιση, γήπεδα έκτασης τουλάχιστον 4.000 τ.μ., τα οποία, κατά τη δημοσίευση του παρόντος, θεωρούνται άρτια και οικοδομήσιμα, σύμφωνα με τις οικείες πολεοδομικές διατάξεις.» Είναι προφανές το πώς αντιλαμβάνεται ένα μεγάλο μέρος του πο-

λιτικού δυναμικού της χώρας τις εξαγγελίες περί «πράσινης ανάπτυξης».

Ερωτηματικά τέλος γεννούν κάποιες διατάξεις, όπως η δυσερμηνευτή διάταξη της παρ. του άρθρου 31, που επαναδιαπραγματεύεται το θέμα της δόμησης στα μικρά νησιά [βλ. π.δ/τα της 17.5.2002 (ΦΕΚ 402 Δ'), 24.10.2002 (ΦΕΚ 930 Δ') και 24.10.2002 (ΦΕΚ 931 Δ')].

Μένει να παρακολουθήσουμε την εξέλιξη της διαδικασίας εφαρμογής του νόμου, στο πλαίσιο της πορείας (;) προς την «πράσινη ανάπτυξη». ■

Γιώργος Πολίτης

Ιδρύθηκε ξεχωριστό Δασαρχείο για τον Υμηττό

Στα τέλη του περασμένου έτους δημιουργήθηκε ειδικό Δασαρχείο για τον Υμηττό με έδρα την Ηλιούπολη το οποίο θα υπάγεται στη Διεύθυνση Δασών της Περιφέρειας Αττικής.

Γύρω από τον Υμηττό υπάρχουν 15 Δήμοι κι όμως, μέχρι τον περασμένο Δεκέμβριο, δεν υπήρχε αρμόδιο Δασαρχείο για το βουνό αυτό και τις γύρω περιοχές, και ως εκ τούτου όλες αυτές οι εκτάσεις υπάγονταν στο Δασαρχείο Πεντέλης.

Σύμφωνα με το Φ.Ε.Κ. 228 (τεύχος Α') της 27ης Δεκεμβρίου 2010, το νεοσύστατο αυτό Δασαρχείο θα είναι αρμόδιο για όλες τις δασικές περιοχές των Δήμων Αγίας Παρασκευής, Χολαργού, Παπάγου, Κορωπίου, Παιανίας και Γλυκών Νερών, καθώς και για τις εκτός σχεδίου δασικές περιοχές των Δήμων Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνα, Υμηττού, Ηλιούπολης, Αργυρούπολης, Γλυφάδας, Βούλας και τμήματος του Δήμου Βάρης. Τα υφιστάμενα δασονομεία Υμηττού και Κορωπίου, με έδρα τον Βύρωνα και το Κορωπί αντίστοιχα, θα υπάγονται στο νέο δασαρχείο.

Το Δασαρχείο Υμηττού θα αποτελείται από τα ακόλουθα τρία τμήματα:

α) Διοικητικό και Λογιστικό Τμήμα, το οποίο θα είναι αρμόδιο για την υποστήριξη της διαχείρισης των διοικητικών και οικονομικών θεμάτων του Δασαρχείου.

β) Τμήμα Εκτέλεσης Δασοτεχνικών Έργων, το οποίο θα είναι αρμόδιο για την παρακολούθηση και εφαρμογή των δασοτεχνικών έργων, καθώς

και για την προμήθεια και συντήρηση του σχετικού εξοπλισμού.

γ) Τμήμα Προστασίας, Διοίκησης και Διαχείρισης Δασών και Δημόσιου Κατηγόρου, το οποίο θα είναι αρμόδιο για τη διοίκηση, εκμετάλλευση και τη διαχείριση των δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων, την επιτήρηση των ιδιωτικών δασών και δασικών εκτάσεων, την επαλήθευση των δι-

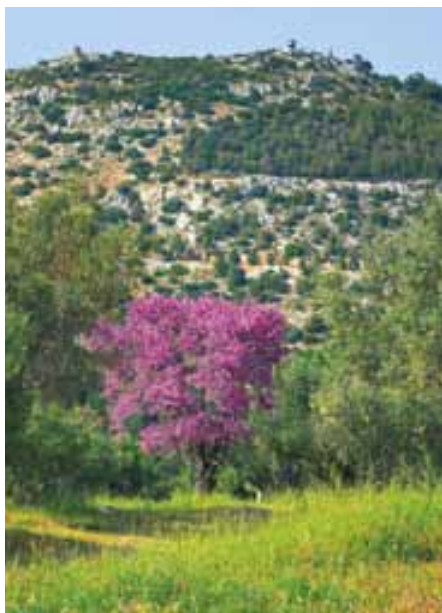
αχειριστικών μελετών, την εκτέλεση υλοτομικών εργασιών και τη διάθεση των δασικών προϊόντων. Επίσης, θα έχει την ευθύνη της οργάνωσης και εποπτείας της εργασίας των δασικών συνεταιρισμών και των συναφών θεμάτων, καθώς και το χειρισμό των θεμάτων που αφορούν στη δίωξη των παραβατών των διατάξεων της δασικής νομοθεσίας και τη μέριμνα της εκδίκασής τους.

Στο Τμήμα αυτό συστήνεται και ειδικό Γραφείο Ανάπτυξης Θήρας και Δασικής Αναψυχής, το οποίο -μεταξύ των άλλων- θα είναι αρμόδιο για τα αντικείμενα της θήρας, των ελεγχόμενων κυνηγετικών περιοχών και κυνηγετικών

οργανώσεων και των θεμάτων που αφορούν στον ορεινό τουρισμό.

Όλοι εμείς οι φίλοι του Υμηττού χαιρετίζουμε τη δημιουργία του νέου Δασαρχείου και ελπίζουμε ότι θα προχωρήσει το ταχύτερο δυνατόν η στελέχωσή του, ώστε αυτό να μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στο ρόλο του. ■

Μαρτίνος Γκαϊλίχ

Φωτ.: Άρης Βιδάλης

Νανοφυλλοσκόπος: νέο είδος πουλιού για την Ελλάδα!

Στις τελευταίες μέρες του Μαρτίου ο φίλος Μιχάλης Κωτσάκης εντόπισε στον περίβολο της Μονής Καισαριανής έναν νανοφυλλοσκόπο (*Phylloscopus proregulus*). Τα πουλιά αυτά φωλιάζουν στη νότια Σιβηρία, τη Μογγολία και τη βορειοανατολική Κίνα και μεταναστεύουν στη νότια Κίνα και Ινδοκίνα. Μικροί αριθμοί εμφανίζονται σχεδόν κάθε χρόνο στη δυτική και, σπανιότερα, στη νότια Ευρώπη, κυρίως παραπλανημένα άτομα που έχασαν το δρόμο της αποδημίας.

Είναι η πρώτη φορά που το είδος αυτό παρατηρείται στην Ελλάδα και ανεβάζει τον αριθμό των καταγεγραμμένων ειδών στα 444.

Ο αεικίνητος μικροσκοπικός επισκέπτης (έχει μήκος μόλις 9 εκατοστά) έμεινε στη ίδια θέση για αρκετές ημέρες και έτσι αρκετοί φανατικοί ορνιθοπαρατηρητές είχαν την ευκαιρία να τον απολαύσουν και να τον φωτογραφίσουν. ■

κείμενο και φωτογραφίες
Νίκος Πέτρου

Πρακτικά της 58ης τακτικής Γενικής Συνέλευσης της 16ης Φεβρουαρίου 2011

Εκλογή Προέδρου και Γραμματέα της Συνέλευσης. Εκλέγονται δια βοής ο κ. Στέλιος Καραγιάννης ως Πρόεδρος και η κα. Μαριάννα Δεδάκη ως Γραμματέας. Ο Πρόεδρος κηρύσσει την έναρξη της Συνέλευσης.

Ο Γενικός Γραμματέας, Λεωνίδας Κόλλας, παρουσιάζει εκ μέρους του απερχομένου ΔΣ την Έκθεση Πεπραγμένων του έτους 2010.

Στην αναφορά στα θέματα μελών και εθελοντών, ο Γενικός Γραμματέας αναφέρεται στην συνεχή από ετών εθελοντική προσφορά ενός από τα παλαιότερα μέλη μας, που βοήθησε στη διεύρυνση της συνεργασίας της Εταιρίας με συναφείς οργανώσεις της επαρχίας, διετέλεσε αρχηγός πολλών πετυχημένων εκδρομών, υπηρέτησε ως μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου και απεχώρησε οικειοθελώς την περασμένη χρονιά για να αφήσει, όπως ο ίδιος δήλωσε στο ΔΣ, τη θέση του σε νεώτερα υποψήφια μέλη. Το ΔΣ τον ανακήρυξε Επίτιμο μέλος του και συνεχίζει να παρίσταται στις συνεδριάσεις, προσφέροντας τη γνώμη και τις κρίσεις που προέρχονται από τη μακρόχρονη πείρα του ως ορειβάτη και φίλου της φύσης. Ο ΓΓ παρακαλεί τον Πρόεδρο της Εταιρίας, Νίκο Πέτρου, να επιδώσει στον Τίμο Χαραλαμπόπουλο το αναμνηστικό μετάλλιο της Εταιρίας.

Ο Ταμίας, Γιώργος Χατζηαντωνίου, διαβάζει τον Οικονομικό Απολογισμό του 2010 και καλείται ο κ. Σωκράτης Ντούρος, ως εκπρόσωπος της Ελεγκτικής Επιτροπής, να αναγνώσει τη σχετική έκθεση ελέγχου, σύμφωνα με την οποία διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχουν υπερβάσεις και καταστατικές παραβάσεις, οπότε η Επιτροπή αποφαινεται ότι η διαχείριση από το απερχόμενο Διοικητικό Συμβούλιο κατά τη διάρκεια της περιόδου 01/01- & 31/12/2010 έγινε νόμιμα και χωρίς παρατυπίες και κατόπιν τούτου προτείνει στην Γενική Συνέλευση την απαλλαγή του Διοικητικού Συμβουλίου από κάθε ευθύνη.

Ο Πρόεδρος της Συνέλευσης ερωτά τα μέλη α) αν εγκρίνουν την Έκθεση Πεπραγμένων και την Οικονομική Διαχείριση του 2010 και β) αν απαλλάσσουν το απερχόμενο ΔΣ από κάθε σχετική ευθύνη.

Η Γενική Συνέλευση εγκρίνει ομόφωνα τα παραπάνω και απαλλάσσει το ΔΣ από κάθε σχετική ευθύνη.

Ο Γενικός Γραμματέας παρουσιάζει στη Συνέλευση τον Προγραμματισμό Δραστηριοτήτων που προτείνεται από το απερχόμενο ΔΣ για το 2011.

Ο Ταμίας, Γιώργος Χατζηαντωνίου αναφέρεται στα στοιχεία του προτεινόμενου Προϋπολογισμού για το 2011.

Η κα Βενετία Βαλλιανάτου εκφράζει τη δυσανεξικία της από τη διακοπή των διαλέξεων, τις οποίες θεωρεί απαραίτητες για την ενημέρωση των μελών και την ανταλλαγή ιδεών.

Ο Γενικός Γραμματέας, Λεωνίδας Κόλλας, αναφέρεται στη σχετική ειλημμένη απόφαση της αμέσως προηγούμενης Γενικής Συνέλευσης, που προήλθε από το γεγονός ότι οι ομιλίες σπανίως συγκέντρωναν ικανό αριθμό συμμετοχών, με αποτέλεσμα οι ομιλητές να παρουσιάζουν ενώπιον κενών καθισμάτων. Εξάλλου η οργάνωση ομιλιών δεν καταργήθηκε αλλά έχει ανασταλεί, με την προϋπόθεση να εξασφαλίζεται προηγούμενως η δέουσα ανταπόκριση εκ μέρους των μελών.

Η αναπλ. Γενική Γραμματέας και υπεύθυνη τομέα εθελοντισμού μελών, Αλέξια Νικηφοράκη, αναφέρεται στην επίσης διαπιστωμένη, ελάχιστη ανταπόκριση εκ μέρους των μελών σε πρόσφατες αλλά και παλαιότερες προσκλήσεις για συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες της Εταιρίας.

Η κα Σμαράγδα Αδαμαντιάδου παίρνει το λόγο σχετικά με την πρόταση αλλαγής της ονομασίας της Εταιρίας και ερωτά αν δεν θα έπρεπε να αλλάξει ονομασία η Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού.

Ο ΓΓ, Λεωνίδας Κόλλας, απαντά ότι, η αντίδραση αυτή θα έπρεπε ίσως να είχε εκδηλωθεί αμέσως την εποχή που ιδρύθηκε η ΕΕΠΠ, με την οποία, παρεμπιπτόντως, υπάρχει εμπειρομένη από ετών στενή συνεργασία σε κοινές δράσεις. Καλώς ή κακώς, παραμένει το γεγονός ότι, για κάθε τρίτο, το άκουσμα των λέξεων «Ελληνική Εταιρία.....» παραπέμπει αυτομάτως στην ΕΕΠΠ, η οποία βεβαίως τώρα δεν έχει -ούτε και επιθυμούμε να της επιβάλουμε- λόγο αλλαγής της καθιερωμένης πλέον ονομασίας της. Γι' αυτό και το ΔΣ προχώρησε στην πρόταση για χρησιμοποίηση του νέου, αναγνωρίσιμου τίτλου «Προστασία της Φύσης», που παραπέμπει ευθέως και χωρίς αμφιβολία στον οπωσδήποτε παραμένοντα, πλήρη καταστατικό τίτλο της Εταιρίας μας.

Ο κ. Μάκης Απέργης αναφέρεται στην εμφανιζόμενη μείωση του αριθμού των μελών και την κατ' αυτόν έλλειψη δραστηριοτήτων που προσελκύουν και συγκεντρώνουν τα μέλη, π.χ. διαλέξεις και πολυήμερες εκδρομές που έχουν μειωθεί. Προβλέπει περαιτέρω μείωση των μελών και των δω-

ρών και προτείνει να γίνει προσπάθεια εκ μέρους του ΔΣ για την επαναπροσέλευση μελών και δωρεών, με διάφορες δράσεις. Επίσης, δηλώνει ότι διαφωνεί με την εγγραφή νέων μελών με το συμβολικό ποσό του €1, εφόσον η αυτόματη αποστολή του περιοδικού κοστίζει περισσότερο, και προτιμά το μηδενικό τίμημα εγγραφής.

Ο Πρόεδρος, Νίκος Πέτρου, διευκρινίζει ότι ο αριθμός των υπόψη νεαρών μελών των οποίων προτείνεται η εγγραφή με συμβολικό ποσό είναι περιορισμένος και αναφέρεται σε συγκεκριμένη ομάδα ατόμων, ενώ επαναλαμβάνει τη διαπίστωση ότι εξακολουθεί, για διάφορους λόγους, να μην υπάρχει ανταπόκριση και προσέλευση των μελών σε εθελοντικές και άλλες δράσεις, πιθανόν σημείο των καιρών, της εν γένει οικονομικής κατάστασης και των επιπτώσεών της στην ψυχολογία του κόσμου.

Ο Πρόεδρος της Συνέλευσης ερωτά αν η Γενική Συνέλευση εγκρίνει τον προταθέντα Προγραμματισμό δράσεων και τον Προϋπολογισμό για το 2011 και λαμβάνει ομόφωνη καταφατική απάντηση.

Ακολουθεί η διαδικασία των αρχαιρεσιών για την ανάδειξη μελών του ΔΣ και της Ελεγκτικής Επιτροπής.

Ο Ταμίας παραδίδει στον Πρόεδρο της Συνέλευσης τον ενυπόγραφο ονομαστικό κατάλογο των παρόντων και με δικαίωμα ψήφου μελών, βάσει του οποίου θα γίνει η ψηφοφορία.

Ο Γενικός Γραμματέας παρουσιάζει, με αλφαβητική σειρά, τα έξι υποψήφια μέλη για το ΔΣ και τα τρία για την Ελεγκτική Επιτροπή.

Ως ψηφολέκτες προτείνονται και εκλέγονται δια βοής από τη Συνέλευση η κα. Κατερίνα-Μαρία Καμπουρίδου και η κα. Σοφία Κορμέντζα και αρχίζει η κατάθεση των ψηφοδελτίων με τη σειρά της ονομαστικής κατάστασης.

Μετά το πέρας της ψηφοφορίας, οι ψηφολέκτες αποσύρονται με την κάλη των ψηφοδελτίων για την καταμέτρηση των ψήφων, μετά την οποία παραδίδουν στον Πρόεδρο της Συνέλευσης το πρακτικό των αποτελεσμάτων που έχουν ως εξής:

Από τα εβδομήντα τέσσερα (74) καταγεγραμμένα στον Κατάλογο δικαιούμενα ψήφου μέλη, εψήφισαν συνολικά εβδομήντα (70) και βρέθηκαν εξήντα οκτώ (68) έγκυρα ψηφοδέλτια.

Με βάση τον αριθμό ψήφων, εκλέγονται:

Α) Στο Διοικητικό Συμβούλιο

Τακτικά μέλη:

1. Γιώργος Πολίτης (55), 2. Σπύρος Μησιακούλης (50), 3. Σταμάτης Σκαμπαρδώνης (48), 4. Διονυσία Παπαδοπούλου (43), 5. Γιώργος Χατζηαντωνίου (42),

Αναπληρωματικό μέλος: Σμαράγδα Αδαμντιιάδου (33).

Β) Στην Ελεγκτική Επιτροπή

Φωτ.: Άρης Βιδάλης

1. Σωκράτης Ντούρος (61), 2. Νιόβη Γενναδίου (49), 3. Μιχάλης Μισεγιάννης (46).

Μετά την αναγγελία από τον Πρόεδρο της Συνέλευσης των αποτελεσμάτων των αρχαιρεσιών και μη υπάρχοντος άλλου θέματος στην ημερήσια διάταξη, ο Πρόεδρος κηρύσσει τη λήξη της Γενικής Συνέλευσης του 2011 και παραδίδει την Προεδρία του ΔΣ στον πλειοψηφήσαντα σύμβουλο, Γιώργο Πολίτη.

Ο Πρόεδρος της ΓΣ, Στέλιος Καραγιάννης
Η Γραμματέας της ΓΣ, Μαριάννα Δεδάκη

Σημ.: Στον ιστοχώρο της Εταιρίας, στη διεύθυνση <http://www.eepf.gr/about/synelefsi2011>, μπορείτε να βρείτε την Έκθεση Πεπραγμένων 2010 και τον Προγραμματισμό 2011, καθώς και τον Ισολογισμό του 2010.

Η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου

Κατά την πρώτη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου υπό τη νέα του σύνθεση, τα μέλη του προχώρησαν, σύμφωνα με το άρθρο 7.2 του Καταστατικού και υπό την προσωρινή προεδρία του Γιώργου Πολίτη, στη σύστασή του σε σώμα.

Η σύνθεση του νέου Διοικητικού Συμβουλίου καθορίστηκε, με ομόφωνη απόφαση των μελών του, ως εξής:

Πρόεδρος του Δ.Σ.: Νίκος Πέτρου

Αντιπρόεδρος του ΔΣ: Ντόναλντ Μάθιους

Γενικός Γραμματέας: Λεωνίδας Κόλλας

Αν. Γεν. Γραμματέας: Αλέξια Νικηφοράκη

Ταμίας: Σπύρος Μησιακούλης

Αναπλ. Ταμίας: Γιώργος Χατζηαντωνίου

Έφορος: Γιώργος Χατζηανατωνίου

Μέλη: Κυριάκος Γεωργίου, Διονυσία Παπαδοπούλου, Γιώργος Πολίτης και Σταμάτης Σκαμπαρδώνης

Αναπληρωματικό μέλος: Σμαράγδα Αδαμντιιάδου

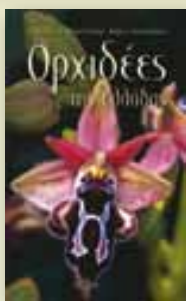
Βιβλιοπωλείο της ΕΕΦ

Ελλάδα. Η χώρα της ποικιλότητας. Νίκος Πέτρου. Δεμένο με κάλυμμα, σχήματος 29x29cm, 372 σελ. και 620 φωτογραφίες Διατίθεται ξεχωριστά σε ελληνική και σε αγγλική έκδοση. (για τα μέλη €55)	€68
Η Φυσική Κληρονομιά μας, Αξία Προστασία, Πρακτικά Συνεδρίου και Λεύκωμα, 160 σελ.	€25
Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο στην τέχνη στην Λογοτεχνία, Hellmut Baumann, 250 σελ., δεμένο	€40
Φυτά σε αρχαία ελληνικά νομίματα, Hellmut Baumann, 80 σελ., δεμένο	€25
Οι προστατευόμενες περιοχές Natura 2000 στην Ελλάδα. Γιώργος Σφήκας, 200 σελ.	€25
Τα ψάρια του Αμβρακικού, Φώτης Περγαντής, 28 σελ.	€5
Τα πουλιά του Αμβρακικού, Φώτης Περγαντής, 28 σελ.	€5
Διατηρώντας τη φύση, διατηρείς την ζωή. Βασικές έννοιες βιολογίας - οικολογίας. Μελετώ τα φυτά, Σπερματοφύτα, Μαρία Ρουσοσομουσακάκη, 56 σελ.	€6
Τα πετρώματα με απλά λόγια, Γεωργία Φέρμελη - Αναστασία Κουτσουβέλη, 64 σελ.	€8
Αναζητώντας την Ελληνική φύση, Μυρτώ Απέργη, 144 σελ.	€25
Φυτά, Γιατρού, Χαρά του νου και του κορμιού, 48 σελ.	€6
Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Γένους Θηλυκού, Αντιόπη Φραντζή, Εκδ. Χρ. Δάρδανος	€12,1
Χρώματα του Δάσους ΡΟΔΟΠΗ, Νίκος Πέτρου - Κώστας Βιδάκης, 342 σελίδες, δεμένο	€60
Ορχιδέες Της Ελλάδας, Νίκος Πέτρου - Μαρία Πέτρου - Μάριος Γιαννακούλιας, 320 σελ.	€60
Οι πεταλούδες της Ελλάδας, Λάζαρος Παμπέρης, 768 σελ.	€85
Οδηγοί Πρεσπών, Εταιρία Προστασίας Πρεσπών, βιβλίο + 4 κάρτες	€22
Σπάνια και Ενδημικά Φυτά της Ν. Ελλάδας, Αλεξίου Σωτήρης	€48
Η ζωή στις Ελληνικές Θάλασσες και τη Μεσόγειο, 248 σελ.	€22
Γεωλογική Κληρονομιά, Καλειδοσκόπιο, 102 σελ. + cd.	€17

Εκτός από τα βιβλία, από τα γραφεία μας μπορείτε επίσης να προμηθευτείτε ευχετήριες κάρτες με φωτογραφίες με θέμα πουλιά, πεταλούδες, φυτά και μανιτάρια (€10), καθώς και το Σήμα της Εταιρίας, τον Κρητικό Αίγαγο (€5).

Βιβλία, κάρτες και σήματα

Σας υπενθυμίζουμε ότι τα βιβλία που βλέπετε εδώ μπορείτε να τα προμηθευτείτε σε προνομιακές τιμές από τα γραφεία μας. Πλουτίστε τη βιβλιοθήκη σας ή χαρίστε πολύτιμα δώρα ενισχύοντας την Εταιρία μας.

Βιβλιο-παρουσίαση

«Τα Ψάρια της Ελλάδας»

Μόλις κυκλοφόρησε το βιβλίο «Τα Ψάρια της Ελλάδας», μία εξαιρετικά ενδιαφέρουσα έκδοση που περιλαμβάνει την επιστημονική καταγραφή όλων των ελληνικών ψαριών, συνδυάζοντας την πιστή καλλιτεχνική εικονογράφηση με την απλουστευμένη (και ταυτοχρόνως επιστημονικά ορθή) περιγραφή. Συγγραφέας και εικονογράφος του βιβλίου είναι ο Δ. Κουτσογιαννόπουλος, μέλος της ΕΕΠΦ. Επιστημονικός επιμελητής ο Δρ.Κ. Παπακωνσταντίνου, Δ/ντής του Ινστιτούτου Θαλασσίων Βιολογικών Πόρων του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών.

Στις σχεδόν 500 σελίδες του βιβλίου αυτού, παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά 476 ειδών ψαριών με εικονογραφήσεις και αναλυτικές αναφορές στην βιολογία και τη συμπεριφορά τους. Επίσης περιλαμβάνει και 60 εισαγωγικές σελίδες με στοιχεία ωκεανογραφίας για τις ελληνικές θάλασσες, καθώς και κάποιες γενικές πληροφορίες για τα θαλάσσια οικοσυστήματα.

Σκοπός του βιβλίου είναι να χρησιμοποιείται

ως οδηγός αναγνώρισης των ψαριών, χρήσιμος όχι μόνο στους ερασιτέχνες ψαράδες, αλλά και για τον κάθε φυσιοδίφη και καταδύτη. Και αυτή ακριβώς είναι η διαφορετική προσέγγιση που κάνει τη συγκεκριμένη έκδοση να διαφέρει από τις άλλες, παλαιότερες, που προσέγγιζαν τον πλούτο της ιχθυοπανίδας μέσα από το πρίσμα του κυνηγού-ψαρά. Στο βιβλίο αυτό, τα ψάρια των θαλασσών μας αντιμετωπίζονται όπως ακριβώς είναι: άγρια θαυμαστά ζώα, με μια ξεχωριστή γοητεία και ομορφιά. Ένας θαυμαστός φυσικός πλούτος, που δέχεται συνεχώς και έντονες ανθρωπογενείς πιέσεις και που, αν δεν γίνουν κάποια θαρραλέα βήματα, κινδυνεύει να γίνει δυστυχώς φτωχότερος.

Το βιβλίο αυτό, θα διατίθεται σύντομα και στα γραφεία της Εταιρείας μας. Όσοι ενδιαφέρονται να το αγοράσουν, παρακαλούνται να επικοινωνήσουν με τη γραμματεία της ΕΕΠΦ ή με το συγγραφέα στο email: dkoutsogiannopoulos@gmail.com

Μαρτίνος Γκαϊλίχ

Φωτ. Andrea Bonetti

Colchicum soboliferum

Colchicum soboliferum
στη λιμνοθάλασσα
του Ωρωπού

Φωτ. Andrea Bonetti

Colchicum soboliferum στον υγρότοπο του Ωρωπού.

Colchicum soboliferum (Fischer & C.A. Meyer) Stef. Νομός Αττικής: 1-2 χιλιόμετρα νότια της εκβολής του Ασωπού, στον υγρότοπο του Ωρωπού κοντά στον Άγιο Κωνσταντίνο, 22.01.2011. Bonetti & Πολυμενάκος.

Το *Colchicum soboliferum* περιγράφηκε για πρώτη φορά ως είδος του γένους *Merendera* με βάση μια συλλογή του 1828 από το Khoi του Ιράν. Το όνομα του προέρχεται από τους επιμήκεις βλαστούς που αναπτύσσονται από το ρίζωμα (sobols). Το είδος έχει ευρεία κατανομή, από τα ανατολικά Βαλκάνια ως τη νοτιοανατολική και κεντρική Ασία. Στην Ελλάδα μάλλον περνά απαρατήρητο καθώς ανθίζει πολύ νωρίς (Ιανουάριο-Φεβρουάριο) και οι βοτανολόγοι δεν επισκέπτονται συχνά τα ενδιαίτηματά του, υγρές, εποχιακά πλημμυρισμένες περιοχές. Σύμφωνα με το νέο Κόκκινο Βιβλίο (Phitos & al., 2009) έχει καταγραφεί στις εκβολές του Ασωπού στην Αττική, στην περιοχή των λιμνών Πετρών και Βεγορίτιδας, κοντά στη Νέα Ραιδεστό Θεσσαλονίκης και στην περιοχή του Πλωμαρίου στη Λέσβο. Απαντάται επίσης στα σύνορα με την ΠΓΔΜ, και στην περιοχή του χωριού Καδίγκου στην ανατολική όχθη του Έβρου. Φυτρώνει σε υγρά ή πλημμυρισμένα λιβάδια, σε βάλτους, αμμόδεις εκτάσεις και κοντά σε πηγές, ρέματα και λιμνούλες, από το επίπεδο της θάλασσας ως τα 700 μέτρα. Μια αναφορά του Βολιώτη από το όρος Όρβηλος στα 1.500 μέτρα είναι σίγουρα λανθασμένη.

Μια και το είδος περιλαμβάνεται στο Κόκκινο Βιβλίο, οι Bonetti και Πολυμενάκος αναζητούσαν το φυτό στην περιοχή του Ασωπού. Ο Παναγιώτης Λατσούδης, που επισκέπτεται συστηματικά την περιοχή για ορνιθολογικές καταγραφές, τους υπέδειξε τη θέση. Ο ίδιος ενημέρωσε και την Kit Tan ότι το φυτό δεν είναι σπάνιο στην περιοχή και ότι το βρίσκει ανθισμένο κάθε Φεβρουάριο από το 1994.

Το κολχικό απαντάται στον αλμυρόβαλτο των εκβολών, σε ανοιχτά ασβεστολιθικά εδάφη όπου κυριαρχεί η *Sarcocornia fruticosa*. Φυτρώνει στις ψηλότερες, στεγνές θέσεις όπου δεν αναπτύσσεται η *Sarcocornia*. Οι ντόπιοι ψαράδες χρησιμοποιούν αυτές τις θέσεις που δεν καλύπτονται από το νερό για μετακινήσεις τους προς τη θάλασσα και το πέρασμά τους δεν επιτρέπει στην πυκνή βλάστηση να αναπτυχθεί. Αυτό βέβαια αυξάνει πολύ και τον κίνδυνο να ποδοπατηθούν τα κολχικά. Στον υγρό-

τοπο του Ωρωπού ο πληθυσμός είναι κατακερματισμένος σε διάσπαρτες ομάδες με απόσταση από 40 ως και 80 μέτρα μεταξύ τους. Πιθανώς υπάρχουν και άλλοι πληθυσμοί στην περιοχή. Κατάλληλα σημεία υπάρχουν σε όλη την έκταση των εκβολών και τα παρακείμενα χωράφια, αν και μεγάλο μέρος των υγροτοπικών εκτάσεων έχει μετατραπεί σε οικόπεδα. Πιστεύουμε ότι το κολχικό δεν κινδυνεύει καθώς η επέκταση της *Sarcocornia* και άλλων ανταγωνιστικών ειδών περιορίζεται από τη

συνεχή ποδοπάτηση.

Ευχαριστούμε τον Παναγιώτη Λατσούδη που εντόπισε το φυτό και μας έδωσε τις σχετικές πληροφορίες.

Βιβλιογραφική αναφορά: Phitos, D., Constantinidis, T. & Kamari, G. (eds). 2009. The Red Data Book of Rare and threatened Plants of Greece, Hellenic Botanical Society, Patras (in Greek).

Andrea Bonetti, Κώστας Πολυμενάκος και Kit Tan

Νέο είδος άγριου γερανιού: *Geranium kikianum*

Ένα νέο είδος άγριου γερανιού που ανακαλύφθηκε στη νότια Πελοπόννησο ονομάστηκε *Geranium kikianum* προς τιμή της Κικής Δήμα, στελέχους του βοτανικού εργαστηρίου του Μουσείου Γουλανδρή.

Η Kit Tan και ο Gert Vold που περιέγραψαν και ονόμασαν το νέο είδος γράφουν σχετικά στη δημοσίευση του νέου είδους: «Με μεγάλη χαρά ονομάζουμε αυτό το είδος προς τιμήν της κας Κικής Δήμα. Η αφοσίωσή της στη φυτοθήκη του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας όλα αυ-

τά τα χρόνια αποδεικνύεται από το υψηλό επίπεδο συντήρησης και φροντίδας των συλλογών».

Το *Geranium kikianum* είναι ενδημικό της Ελλάδας και φύεται στους πρόποδες του Ταΰγετου σε υγρές θέσεις σε ανοιχτό δάσος μαύρης πεύκης. Οι εκτεταμένες πυρκαγιές του 2007 στην Πελοπόννησο δυστυχώς έχουν οδηγήσει σε μείωση τους πληθυσμούς του.

<http://www.gnhm.gr/NewsDetail2.aspx?selArticle=263>

Kit Tan

Καινούργια θέση: Η *Centaurea sprunerii* Boiss. & Heldr. στην Εύβοια. Σύντομη ταξινομική συζήτηση.

Στα μέσα Αυγούστου του 2010 εντοπίσαμε έναν πληθυσμό του είδους *Centaurea sprunerii* στην Κ Εύβοια, στις παρυφές του δρόμου που ενώνει τα χωριά Καθενοί και Στενή. Στο σημείο έγιναν πρόσφατα έργα διάνοιξης και αναμόρφωσης, με καινούργια χάραξη του δρόμου, έτσι ώστε ο πληθυσμός έγινε πλέον ορατός – και πιθανόν καταστράφηκε και κάποιο μέρος του.

Η *C. sprunerii* εξαπλώνεται στην Κ και Δ ηπειρωτική Ελλάδα, την Κ Κρήτη και τα Ιόνια νησιά, φτάνοντας βόρεια έως και τη ΝΔ Αλβανία. Πρόκειται για ποικιλόμορφο είδος, αλλά κατά την Ρούτση (1993) και Routsis & Georgiadis (1994), δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός σε υποείδη ή ποικιλίες.

Πρόκειται για φυτό πολυετές, με όρθιους βλαστούς μήκους έως 50 εκ. που διχτομοούνται στο επάνω τμήμα τους. Τα φύλλα του ποικίλουν, συνήθως λυροειδή, ακέραια έως πτερυγόσχηστα, με ακέραια τμήματα και ακραίο λοβό. Το κεφάλιο έχει μεγάλο ωοειδές περίβλημα, με πλάτος έως περίπου 3 εκατοστά. Τα φυλλάρια (βράκτια) έχουν εξάρτημα ημισελήνοειδές, αχυρόχρωμο, με κορυφαίο αγκάθι

μήκους έως 3,5 εκατοστά και με 8-13 (-16) βλεφαρίδες σε κάθε πλευρά. Τα ανθίδια είναι ρόδινα.

Σύντομη ταξινομική συζήτηση

Η *C. sprunerii* ανήκει στην sectio *Acrocentron* (Cass.) DC. Η sectio αυτή περιλαμβάνει περίπου 130 είδη με μεγάλα κεφάλια και μεγάλα αφιστάμενα αγκάθια, με εξάπλωση σε όλη τη Μεσόγειο και τη Δ Ασία. Το κύριο κέντρο διαφοροποίησης της είναι η Τουρκία και η Βαλκανική. Στην χώρα μας απαντούν 31 taxa, 20 από τα οποία ενδημικά. Μελετήθηκαν διεξοδικά από την Ευγενία Ρούτση το 1993, στα πλαίσια διδακτορικής διατριβής. Η sectio είναι καλά καθορισμένη. Έτσι προτάθηκε το 2001 από τον Greuter η αναγωγή της σε γένος, σαν *Colymbada* Hill. Το 2003, ο ίδιος ερευνητής υποβίβασε την sectio στην αρχική της βαθμίδα, κάτι που είχαν πράξει νωρίτερα άλλοι ερευνητές. Άλλα τρία (3) είδη αυτής της sectio είχαν έως τώρα αναφερθεί από την Εύβοια: τα *C. euboica* Rech.fil. και *C. ebnooides* Heldr. ex S.Moore (ενδημικά στα βόρεια του νησιού) και *C. raphanina* Sm. subsp. *mixta* (DC.) Runemark (ενδημικό της Ν και Α Ελλάδας).

Το γένος *Centaurea* L. ανήκει στην φυλή *Cardueae* της οικογένειας *Asteraceae*. Αποτελείται από 200-700 είδη, ανάλογα με το σύστημα κατάταξης. Οι Κενταύριες είναι από τα γένη με τον μεγαλύτερο αριθμό ειδών στην χώρα μας, περίπου 120 είδη (150 taxa). Επίσης αποτελούν το πλουσιότερο γένος σε ενδημικά taxa στην Ελλάδα, με περίπου 70, πολλά από τα οποία είναι στενότοπα και σπάνια.

Η συστηματική ταξινόμηση του γένους *Centaurea* L. όπως αυτή παρουσιάστηκε το 1976 από τον Dostal στον IV τόμο της *Flora Europaea*, έχει αλλάξει σημαντικά μετά από πλήθος μοριακών και μορφολογικών μελετών, που είχαν ως αποτέλεσμα το «σπάσιμο» σε μικρότερα, περισσότερα φυσικά γένη. Τρία από αυτά αφορούν άμεσα την Ελλάδα: το *Rhaponticoides* Vaillant αποτελείται από τα είδη της παλιάς sectio *Centaurea* (1 είδος στην Ελλάδα), το *Cyanus* Mill. αποτελείται από τα είδη της παλιάς sectio *Cyanus* (π.13 είδη στην Ελλάδα). Τέλος, στο γένος *Centaurea* L., κατά την στενή του πλέον έννοια (s. str.), απομένει ο κορμός των υπολοίπων ειδών (περίπου 105 είδη ή 135 taxa στην Ελλάδα).

Σωτήρης Αλεξίου

Γαλάζιες Σημαίες

Οι αιτήσεις υποψηφιότητας για τη βράβευση ακτών και μαρινών του Διεθνούς προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες» για το 2011, συνοδευόμενες από το απαραίτητο φωτογραφικό υλικό, κατατέθηκαν στην ΕΕΠΦ έως τις αρχές Φεβρουαρίου.

Οι αξιολογητές τις εξέτασαν και ζήτησαν από τους διαχειριστές το συμπληρωματικό υλικό που τυχόν χρειαζόταν για να είναι πλήρης ο φάκελος της υποψηφιότητας. Το αποτέλεσμα της αξιολόγησης παρουσιάστηκε στην Εθνική Επιτροπή Κρίσεων, η οποία επανεξέτασε, αξιολόγησε, και προώθησε στη Διεθνή Επιτροπή Κρίσεων την πρότασή της για τις υποψήφιες για βράβευση ακτές και μαρίνες για το 2011.

Την φετινή χρονιά παρουσιάστηκαν δυσκολίες στην έγκαιρη συμπλήρωση των αιτήσεων υποψηφιότητας ακτών που διαχειρίζονται δημοτικές αρχές, εξαιτίας των νέων «Καλλικρατικών» Δήμων. Ήταν όμως ενθαρρυντικό για τους στόχους του Προγράμματος το γεγονός της γενικότερης βελτίωσης των φακέ-

λων υποψηφιότητας, με ολοένα καλύτερη προσαρμογή στα κριτήρια.

Στο τέλος Μαΐου η Διεθνή Επιτροπή Κρίσεων θα κοινοποιήσει τις βραβεύσεις στους Εθνικούς χειριστές του Προγράμματος, οπότε και η ΕΕΠΦ θα ανακοινώσει τις βραβεύσεις των ελληνικών ακτών και μαρινών για το 2011.

Το έντυπο υλικό (αφίσες, φυλλάδια κλπ.) θα αποσταλεί στους διαχειριστές έως τις 4 Ιουνίου 2011 και οι διαχειριστές θα πρέπει να έχουν στείλει στην ΕΕΠΦ το φωτογραφικό υλικό που θα απεικονίζει την άρτια οργανωμένη, σύμφωνα με τα κριτήρια του Προγράμματος, βραβευμένη ακτή τους ή μαρίνα έως τις 18 Ιουνίου.

Εφόσον και μόνο διαπιστωθεί η άρτια οργάνωση της ακτής ή μαρίνας, θα αποστέλλεται η «Γαλάζια Σημαία», ενώ οι ακτές που δεν θα έχουν στείλει το αποδεικτικό φωτογραφικό υλικό μέχρι 20/6/11 θα αποσύρονται από το Πρόγραμμα για όλη τη χρονιά. Σε ορισμένες περιπτώσεις που παρουσιάστηκαν προβλήματα την προηγούμενη κολυμβητική περίοδο, παρά την πολύ καλή παρουσίαση της αίτησης υποψηφιότητας, η «Γαλάζια Σημαία» θα αποδοθεί μόνο μετά από επιθεώ-

ρηση της ακτής και εφόσον διαπιστωθεί η άρτια οργάνωση της.

Η «Γαλάζια Σημαία» θα πρέπει να έχει αναρτηθεί στην ακτή ή μαρίνα έως την 1η Ιουλίου 2011.

Όπως είναι γνωστό, μία ακτή βραβεύεται για την οργάνωσή της και την εφαρμογή των Κριτηρίων του Προγράμματος κατά την προηγούμενη κολυμβητική περίοδο. Θεωρούμε δεδομένο ότι η εικόνα της ακτής θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του Προγράμματος και καθ' όλη τη διάρκεια της επόμενης κολυμβητικής περιόδου κατά την οποία θα κυματίζει στην ακτή η Γαλάζια Σημαία.

Ευχόμαστε και αυτή τη χρονιά να υπάρξει καλή και εποικοδομητική συνεργασία με τους διαχειριστές των ακτών και μαρινών και να διατηρηθεί υψηλό επίπεδο ποιότητας σε όλες τις βραβευμένες με τη «Γαλάζια Σημαία» ακτές και μαρίνες. ■

Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά

Υπεύθυνη Συντονισμού
Προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες»

Το Πρόγραμμα απευθύνεται σε Δήμους και συνεργαζόμενους ιδιώτες φορείς, που διαχειρίζονται οργανωμένες ακτές και μαρίνες σε 40 χώρες. Φορέας του Προγράμματος στην Ελλάδα είναι η ΕΕΠΦ. Για να απονεμηθεί η «Γαλάζια Σημαία», απαιτούνται καθαρή θάλασσα και ακτή, άρτια οργάνωση και καλές υπηρεσίες, ασφάλεια λουομένων και επισκεπτών, περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και προστασία της ακτής και του παράκτιου χώρου.

Πρόγραμμα Φολής

Ένας από τους βασικότερους στόχους του προγράμματος της Φολής είναι η υποστήριξη της εθελοντικής ομάδας που έχει δημιουργηθεί στην περιοχή με σκοπό τη δασοπροστασία και δασοπυρόσβεση. Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας αποφασίστηκαν –σε συνεργασία με την Πυ-

ροσβεστική Υπηρεσία– οι προδιαγραφές του εξοπλισμού που θα παραχωρηθεί στην ομάδα, συγκεντρώθηκαν οι οικονομικές και τεχνικές προσφορές από τους υποψήφιους προμηθευτές, οι οποίες αξιολογήθηκαν και συγκροτήθηκε ο τελικός κατάλογος εξοπλισμού, με βάση τις ανάγκες

των εθελοντών.

Στις 13 Ιανουαρίου πραγματοποιήθηκε νέα επίσκεψη των στελεχών της ΕΕΠΦ στη Φολή. Διατηρώντας την άμεση επαφή με τους εθελοντές, έγινε αναλυτική ενημέρωση για την πρόοδο του προγράμματος και συζητήθηκαν θέματα σχετικά με την ενίσχυση της δυναμικής του προγράμματος.

Ακολουθώντας τον προγραμματισμό, καταγράφηκαν τα γεωγραφικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για την τοποθέτηση των προτρεπτικών και ενημερωτικών πινακίδων. Έχοντας τα πλήρη στοιχεία για την ακριβή θέση των πινακίδων, τα μηνύματα και τις πληροφορίες που θα προβάλλουν, καθώς και εικαστική πρόταση για την τελική μορφή που θα έχουν, συναντηθήκαμε στις 14 Ιανουαρίου με τον Δασάρχη Πύργου κ. Διονύσιο Θωμόπουλο, ο οποίος ενημερώθηκε για το έργο της ΕΕΠΦ.

Η επόμενη επίσκεψη στην περιοχή πραγματοποιήθηκε από τις 9 έως τις 11 Φεβρουαρίου, με στόχο την τοποθέτηση τεχνητών φωλιών για τα πουλιά. Και η δράση αυτή ολοκληρώθηκε με επιτυχία, αξιοποιώντας τη σχετική εμπειρία που είχαμε αποκτήσει κατά την πρώτη φάση του Προγράμματος, στο πλαίσιο της συνεργασίας μας με τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Στους άμεσους στόχους του προγράμματος περιλαμβάνεται και η απαραίτητη εκπαίδευση των εθελοντών σε θέματα δασοπροστασίας και δασοπυρόσβεσης, θεμάτων που θα καλυφθούν στο διήμερο σεμινάριο που θα πραγματοποιηθεί στις 30 και 31 Μαρτίου στη Φολή. ■

Σεραφείμ Χατζησκάκης

Το πρόγραμμα αυτό της ΕΕΠΦ για το δρυοδάσος της Φολής χρηματοδοείται από τη **Mercedes-Benz Ελλάς** την οποία και ευχαριστούμε θερμά.

The Green Key

Το διεθνές Πρόγραμμα GREEN KEY «ανοίγει τις πόρτες» και των Συνεδριακών Κέντρων της χώρας μας που επιθυμούν να ενταχθούν στο Πρόγραμμα, με δέσμευσή τους να εφαρμόσουν «πράσινη» διαχείριση και να αναλάβουν Εκπαίδευση για την Αειφορία για τους συμμετέχοντες σε συνέδρια, για το προσωπικό τους και για τους προμηθευτές των υλικών των απαραίτητων για τη λειτουργία τους.

Τα μέλη της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων του Προγράμματος GREEN KEY συνήλθαν και, αφού αξιολόγησαν τις μέχρι τώρα υποβληθείσες αιτήσεις και τα υποστηρικτικά έγγραφα των ξενοδοχειακών μονάδων που εν-

διαφέρονται να υλοποιήσουν το Πρόγραμμα για το 2011, αποφάσισαν την απονομή του οικολογικού σήματος GREEN KEY σε εκείνες τις μονάδες οι οποίες διακρίνονται για την «πράσινη» διαχείρισή τους και για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση που αυτές αναλαμβάνουν για όσους εμπλέκονται στη λειτουργία τους και για όσους απολαμβάνουν των υπηρεσιών τους.

Οι αιτήσεις των ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν εποχιακά θα υποβληθούν μέχρι το τέλος Απριλίου και θα αξιολογηθούν σε νέα συνεδρίαση των

μελών της Εθνικής Επιτροπής Κρίσεων του Προγράμματος που τοποθετείται στις αρχές Μαΐου.

Ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων της χώρας μας που υλοποιούν το Πρόγραμμα GREEN KEY δημιουργεί αισιοδοξία ότι αυτοί που ευαισθητοποιούνται για την προστασία του φυσικού μας πλούτου και την προβολή του τόπου μας διεθνώς γίνονται ολοένα και περισσότεροι! ■

Διονυσία Παπαδοπούλου
Υπεύθυνη συντονισμού
Προγράμματος GREEN KEY

Παρουσίαση του προγράμματος θα βρείτε και στον ιστοχώρο της εταιρίας μας στη διεύθυνση <http://www.eepf.gr/thegreenkey>. Τον πλήρη κατάλογο των ξενοδοχειακών μονάδων που βραβεύθηκαν με σήμα οικολογικής ποιότητας The Green Key για το 2009 μπορείτε να τον βρείτε στη διεύθυνση <http://www.eepf.gr/thegreenkey/awards2009>

ΜΑΘΑΙΝΩ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΣΗ

Οι δενδροφυτεύσεις στο πλαίσιο του προγράμματος Panasonic Tree Planting συνεχίζονται...

Το Δίκτυο «Μαθαίνω για τα Δάση», κατά τη σχολική χρονιά 2009-2010, πραγματοποίησε ομαδικές και συντονισμένες δενδροφυτεύσεις και οποροφυτεύσεις, στο πλαίσιο του «Panasonic Tree Planting», του προγράμματος δενδροφύτευσης, που συντονίζεται από το Διεθνές Δίκτυο του FEE (Foundation for Environmental Education) «Learning about forests», σε συνεργασία με την Panasonic.

Συνολικά πάνω από 10.000 δέντρα φυτεύτηκαν από τα σχολεία του δικτύου το έτος 2010, αλλά και από άλλα σχολεία που δήλωσαν συμμετοχή έπειτα από σχετική ενημέρωση που έγινε από την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης μέσω των Υπευθύνων των γραφείων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των Διευθύνσεων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας.

Οι δενδροφυτεύσεις στο πλαίσιο του προγράμματος Panasonic Tree Planting συνεχίζονται και φέτος. Στόχος του προγράμματος είναι να φυτευτούν περίπου 750.000 δέντρα σε περίπου 60 χώρες. Στην Ελλάδα, προβλέπεται να φυτευτούν, με τη βοήθεια των σχολείων του δικτύου, 20.000 δέντρα. ■

Χριστίνα Θεοδωρίκα

Υπ. Συντονισμού Δικτύου Π.Ε.
«Μαθαίνω για τα Δάση»

Το «Μαθαίνω για τα Δάση» είναι ένα Διεθνές Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, που έχει στόχο να ενθαρρύνει σχολεία και εκπαιδευτικούς, ώστε να συμπεριλάβουν τα δάση στις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες, να τα πλησιάσουν οι μαθητές και να μάθουν από αυτά. Χορηγός του Δικτύου είναι το **ΙΔΡΥΜΑ ΛΕΒΕΝΤΗ**, το οποίο και ευχαριστούμε θερμά για την υποστήξη του.

7 βήματα για τα οικολογικά σχολεία

Τα οικολογικά σχολεία
Μας αλλάζουν την πορεία
Τα μαθήματά μας τώρα
Έχουν πιο πολλή ουσία

Τα οικολογικά σχολεία και γενικότερα η περιβαλλοντική εκπαίδευση άλλαξαν την πορεία των σχολείων και τους έδωσαν άλλο προσανατολισμό και περιεχόμενο. Η καινούρια αφίσα των οικολογικών σχολείων με τα 7 βήματα δείχνει με τον πιο σαφή τρόπο τη φιλοσοφία του προγράμματος και δίνει ένα εργαλείο στον εκπαιδευτικό για να συνομιλήσει με τους μαθητές του. Είναι και μια ευκαιρία να μιλήσουμε και μεταξύ μας, όλοι όσοι εμπλεκόμαστε στο πρόγραμμα (μαθητές, εκπαιδευτικοί, παιδαγωγική ομάδα). Να βάλουμε ερωτήματα, να κάνουμε κριτική και αυτοκριτική. Λειτουργεί η περιβαλλοντική επιτροπή όπως θα θέλαμε και πόσο συχνά; Καταφέραμε να εμπλέξουμε όλη τη σχολική κοινότητα και πόσο μπορούσαμε να επηρεάσουμε τη γειτονιά και να εμπλέξουμε το δήμο; Στο σεμινάριο της Αγίας Πέτρης αλλά και φέτος στο Μεσολόγγι με τους εκπαιδευτικούς της Ηπείρου θα μπορούσαμε να κουβεντιάσουμε από κοντά όλα αυτά τα ζητήματα. Πάντως 50 σχολεία πέτυχαν το στόχο τους για αυτό θα βραβευθούν με την σημαία των οικολογικών σχολείων στις 9 Απριλίου

Τα «Οικολογικά Σχολεία» είναι ένα Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν σχολεία όλων των βαθμίδων από όλη την Ελλάδα, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών, αυριανών πολιτών, με περιβαλλοντικά προβλήματα και τη διαμόρφωση θετικής στάσης για την αντιμετώπισή τους. Είναι μάλιστα το μεγαλύτερο Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με 27.304 σχολεία σε 44 χώρες σε όλες τις ηπείρους, με 6.375.575 μαθητές και 392.653 εκπαιδευτικούς. Χορηγός του Δικτύου είναι η **ALPHA BANK** την οποία ευχαριστούμε θερμά.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

σε μια καταπληκτική εκδήλωση στο Μουσείο Μπενάκη. Η αφίσα ας είναι η αφορμή για συζήτηση αλλά περισσότερο για δράση εδώ και τώρα, μέσα κι έξω από το σχολείο. Τα γεγονότα στην Ιαπωνία δεν μας αφήνουν περιθώρια για

εφησυχασμό. Ο πλανήτης Γη είναι μια γειτονιά γι' αυτό είναι επίκαιρο όσο ποτέ το «σκέψου παγκόσμια, δράσε τώρα τοπικά». ■

Σταμάτης Σκαμπαρδώνης
Αντιπρόεδρος Συντονιστικής
Επιτροπής Δικτύου

7 βήματα για τα οικολογικά σχολεία

- 1 Περιβαλλοντική επιτροπή**
Περιβαλλοντική επιτροπή συγκροτούμε (έκαστο) ο διευθυντής και οι γονείς με κάθε εκπαιδευτικό μαθητή μαθηδρά και εθελούς από το δήμο να 'τα και
- 2 Έκτακτα στο σχολείο**
Με τα παιδιά παίζουν παιχνίδια με περιβαλλοντικό φανταστικό και μια διαδρομή για οικολογικά θέματα (π.χ. οι λύκοι είναι σπουδαίοι οι ζώοι που φέρνουν ειρήνη)
- 3 Σχέδιο δράσης**
Σχέδιο δράσης καταρτίζουμε τα προβλήματα να θυμόμαστε τα ήθητά μας (έκαστο) στη σχολή και πραγματοποιούμε όσα απαιτείται
- 4 Εφαρμογή σχεδίου**
Η περιβαλλοντική επιτροπή κάνει όλο το σχολείο συνεργάσιμο το σχέδιο στα σπουδαία θα αποτελέσει
- 5 Σύνταξη με το αναλυτικό πρόγραμμα**
Το περιβαλλοντικό πρόγραμμα να είναι ενσωματωμένο με το αναλυτικό πρόγραμμα και να μην είναι ξεχωριστό
- 6 Επιμέτρηση**
Η περιβαλλοντική επιτροπή κάνει μετρήσεις για να βρει if όλα τα στοιχεία είναι παρόμοια από τη γειτονιά με τον γατό
- 7 Ολοκλήρωση**
Ολοκλήρωση της διαδικασίας με την επιτροπή τους κανόνες που καθορίζονται με την μας περιβαλλοντική

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ALPHA BANK

Οι Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου

Στη Γειτονιά των Αρωματικών και Αρτυματικών Φυτών

Σε συνέχεια της έκδοσης «Φυτά, γατριεία-χαρά του νου και του κορμιού», που εκδόθηκε το 2009, προετοιμάζεται από τη συγγραφική ομάδα το συνοδευτικό εκπαιδευτικό υλικό με προτάσεις για εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Μετά τη γνωριμία μας με τα αρωματικά φυτά ας τα δούμε από κοντά, ας τα ξεχωρίσουμε και ας τα απολαύσουμε στον κήπο του σχολείου μας, στη γειτονιά μας, στον τόπο μας, σε άλλους τόπους. Ας σκεφτούμε ποιους κινδύνους αντιμετωπίζουν και ας προτείνουμε λύσεις για την προστασία τους. Ανάμεσα στις δραστηριότητες που προτείνουμε είναι και αρκε-

τές στο πεδίο.

Οι μαθητές επισκέπτονται μια επιλεγμένη περιοχή (Πάρκο του Διομήδη, Αττικό άλσος, Εθνικό κήπο κ.ά.) και χωρίζονται σε μικρές ομάδες. Χωρίζουν την περιοχή σε τόσα

τμήματα όσα και οι ομάδες. Κάθε ομάδα παρατηρεί με προσοχή τη βλάστηση, φωτογραφίζει, καταγράφει τα αρωματικά – αρτυματικά φυτά και βότανα και στη συνέχεια τα επεξεργάζεται στην τάξη.

Επίσης υπάρχουν ερεθίσματα για δραστηριότητες μέσω της τέχνης (ζωγραφική, μουσική). Πολλοί ζωγράφοι δημιούργησαν έξοχους πίνακες ζωγραφικής με θέμα δέντρα και φυτά, καθώς και σκηνές της ζωής τους που ήταν δεμένες με τη φύση. Ο Κλωντ Μονέ φιλοτέχνησε ένα πλήθος από πίνακες ζωγραφικής εμπνευσμένος από την ομορφιά της φύσης και των φυτών. Χαρακτηριστικός όμως είναι και ο πίνακας του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου Χατζημιχαήλ.

Τέλος έχουμε τη δυνατότητα να δημιουργήσουμε και το δικό μας, μικρό αρωματικό κήπο. Λίγα τετραγωνικά στον κήπο ή και στην ταράτσα του σπιτιού μας, είναι αρκετά για να φτιάξουμε μια γωνιά γεμάτη αρώματα και ταυτόχρονα πολύ χρήσιμη. Ακόμα και στη βεράντα μας μια γλάστρα μπορεί να φιλοξενησει ένα αρωματικό κήπο μινιατούρα. Όσο για την αυλή του σχολείου, εύκολα μπορούμε να μετατρέψουμε μερικά τετραγωνικά της σε μια αρωματική γωνιά.

Το υλικό αυτό θα είναι διαθέσιμο σε ηλεκτρονική μορφή και θα δοθεί σε όλα τα σχολεία που συμμετέχουν στο δίκτυο από τη νέα σχολική χρονιά. ■

Για τη συγγραφική ομάδα
Σταμάτης Σκαμπαρδώνης

Οι «Πράσινες Γωνιές της Γειτονιάς μου» είναι Δίκτυο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο οποίο συμμετέχουν σχολεία όλων των βαθμίδων από όλη την Ελλάδα, τα οποία καλούνται να γνωρίσουν και να υιοθετήσουν τις μικρές ή μεγάλες πράσινες γωνιές, καταφύγια ζωής, που βρίσκονται μέσα στις πόλεις.

«Άλλοι πετούν, άλλοι πεινούν»

Φύση χωρίς Σκουπίδια

«Ανθρώπινες αξίες και περιβάλλον» Επιμορφωτικό Σεμινάριο Εκπαιδευτικών

Στο φιλόξενο περιβάλλον του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ν. Ψυχικού πραγματοποιήθηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2011 βιωματικό σεμινάριο του Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Φύση χωρίς Σκουπίδια» με θέμα «Ανθρώπινες Αξίες και Περιβάλλον».

Στην τελετή έναρξης του σεμιναρίου παραβρέθηκαν και απηύθυναν χαιρετισμό ο κος Βύ-

ρνας Σαμαρόπουλος, Αντιδήμαρχος Περιβάλλοντος του Δήμου Φιλοθέης - Ψυχικού, ο κος Λεωνίδας Κόλλας, Γενικός Γραμματέας της ΕΕΠΦ και η κα Αλέξια Νικηφοράκη, Αναπλ. Γενική Γραμματέας της ΕΕΠΦ και Πρόεδρος της ΕΣΕΠ, ενώ την εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους η κα Μαρία Καραμανώφ, Σύμβουλος Επικρατείας και Αντιπρόεδρος Επιμελητηρίου Περιβάλλοντος και Βιωσίμου Αναπτύξεως.

Το σεμινάριο περιλάμβανε εισηγήσεις σχετικές με τις ανθρώπινες αξίες και το περιβάλλον:

- «Εκπαίδευση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την Αειφορία» - Δ. Φλώρου, Εκπ/κος Α/βαθμιας Εκπ/σης, Msc ΤΠΕ για την Εκπαίδευση.
- «Ανθρώπινα Δικαιώματα και Περιβάλλον» - Μ. Παπαγεωργίου-Κωνσταντίνου, Αναπλ. Υπεύθυνη ΚΠΕ Στυλίδας.
- «Αξίες ζωής στο σχολείο» - Σ. Ταναϊνή, Εκπ/κος Α/βαθμιας Εκπ/σης, Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας, Πρ. Δικτύου «Αξίες ζωής στην εκπαίδευση».
- «Άλλοι πετούν, άλλοι πει-

νούν» στο πλαίσιο του Δικτύου «Φύση χωρίς Σκουπίδια» - Μ. Ρουσομουστακάκη, Δρ. Βιολογίας, τ. Εκπ/κος Πανεπιστημίου Αθηνών, τ. Πρόεδρος ΕΕΠΦ.

Παρουσιάστηκαν επίσης τα δυο φιλμάρια διάρκειας 20' και 3:30' που παράχθηκαν στο πλαίσιο του δικτύου «Φύση χωρίς Σκουπίδια».

Ακολούθησαν 4 βιωματικά εργαστήρια. Το πρώτο με εμπυχώτριες τις κ.κ. Σοφία Καινούριου, Μαριάννα Χατζημιχαήλ και Χριστίνα Παπαζήση, Υπεύθυνες Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και θέμα: «Κοινωνική ενσυναίσθηση και συνοχή: μια αξία ζωής». Το δεύτερο με εμπυχώτρια την κα Σοφία Ταναϊνή, Εκπαιδευτικό Α/βαθμιας Εκπ/σης και Σύμβουλο Ψυχικής Υγείας με θέμα: «Δημιουργώντας κλίμα αξιών στην τάξη». Το τρίτο με εμπυχώτρια την κα Κλεοπάτρα Χατζηκώστα, Εκπαιδευτικό και τ. Δ/ντρια του 13ου Δ.Σ. Κερατινίου με θέμα: «Ανθρώπινες Αξίες και Δάσος». Το τέταρτο με εμπυχώτρια την κα Διονυσία Παπαδοπούλου, τ. Σχολική Σύμβουλο Αγγλικής Αρκαδίας &

Στόχος του Δικτύου «Φύση χωρίς σκουπίδια», που γίνεται με τη συνεργασία της ΕΕΠΦ, Εθελοντικών Ομάδων και Τοπικών Αρχών, είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καλύτερη διαχείριση των απορριμμάτων και για τη διατήρηση ενός καθαρού και πολιτισμένου περιβάλλοντος. Χορηγός του Δικτύου και της δράσης είναι η **ALPHA BANK** την οποία ευχαριστούμε θερμά. Το Δίκτυο υποστηρίζεται ακόμη από δωρεά του αιώνηστου μέλους μας **Hellmut Baumann**, συγγραφέα του βιβλίου «Η Ελληνική Χλωρίδα στο μύθο, στην τέχνη, στη λογοτεχνία».

Λακωνίας με θέμα: «Γιατί πεινούν»;

Στο σεμινάριο συμμετείχαν 30 εκπαιδευτικοί από διάφορα μέρη της Αττικής αλλά και της επαρχίας, οι οποίοι παρακολούθησαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ενθουσιασμό τις εισηγήσεις και τα βιωματικά εργαστήρια.

Από το σεμινάριο φύγαμε όλοι με την πίστη ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος αν βασιζόταν στις ανθρώπινες αξίες.

Ευχαριστούμε τους εκπαιδευτικούς που μας τίμησαν με την παρουσία τους στο σεμινάριο του δικτύου, την χορηγό Τράπεζα ALPHA BANK, το σχολείο

και ιδιαίτερα την Διευθύντρια κα Αθηνά Κουλοπούλου που φιλοξένησαν το Σεμινάριο, καθώς και την Pizza Fan που προσέφερε στους εκπαιδευτικούς το μεσημεριανό γεύμα. ■

Χριστίνα Θεοδωρίκα

Υπεύθυνη Συντονισμού Δικτύου
Π.Ε. «Φύση χωρίς Σκουπίδια»

Παρακολουθώντας με προβληματισμό το Βιωματικό Εργαστήριο «Δημιουργώντας κλίμα αξιών στην τάξη»

Οι Εκπαιδευτικοί μας

Είχα την τιμή να κληθώ να παρευρεθώ και να απευθύνω χαιρετισμό εκ μέρους της Εταιρείας στους 50 περίπου Εκπαιδευτικούς του Προγράμματος «Φύση Χωρίς Σκουπίδια» που συμμετείχαν στο ειδικό Σεμινάριο της 26ης Φεβρουαρίου. Λέω την τιμή, γιατί το ΔΣ και η Εταιρεία είχαν ήδη την κατάλληλη εκπροσώπηση από την Αλέξια Νικηφοράκη, ως Πρόεδρο της Επιτροπής Στρατηγικής Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, αλλά και τη Μαρία Ρουσομουστακάκη, τη Διονυσία Παπαδοπούλου και τον Σταμάτη Σκαμπαρδώνη, καθώς και τη Χριστίνα Θεοδωρίκα και την Δαρεία-Νεφέλη Βουρδουμπά που επιμελήθηκαν της γραμματείας του Σεμιναρίου.

Στην τιμή προστέθηκε το αίσημα ικανοποίησης αλλά και η βαθεία συγκίνηση, στη διαπίστωση, με τις παρεμβάσεις των Εκπαιδευτικών και τις συνομιλίες μαζί τους, της πραγματικής αφοσίωσης στη δουλειά τους, του ενθουσιασμού για το Πρόγραμμα στο οποίο μετέχουν και της εκτίμησης για την Εταιρεία και το έργο της. Μια τέτοια αμοιβαία σχέση, που καλλιεργήθηκε στα τελευταία 15 χρόνια λειτουργίας των Εκπαιδευτικών μας Προγραμμάτων, είναι σπάνια, πολύτιμη και οφείλει να διατηρηθεί με κάθε θυσία, προωθώντας αποτελεσματικά έναν από τους βασικούς σκοπούς της Εταιρείας.

Ξέρουμε πως υπάρχει τάση

γενικευμένης μείωσης της αξίας των Εκπαιδευτικών, κυρίως από τις αναφορές στα ΜΜΕ σε ενέργειες συνδικαλιστικών τους φορέων και στην κατάσταση της παιδείας γενικότερα. Είναι όμως εξόχως ενθαρρυντικό να βλέπεις και να ξέρεις πως υπάρχει μεγάλη μερίδα Εκπαιδευτικών αξίων αυτού του ονόματος που, σιωπηλά και συχνά κάτω από αντίξοες συνθήκες, προσφέρουν στα παιδιά που τους έχουν εμπιστευθεί την πραγματική Παιδεία, και εθελοντικά συμμετέχουν στα Προγράμματά μας επειδή πιστεύουν στην ιδέα και τη χρησιμότητά τους. Τους μετέφερα την εκτίμηση και την αγάπη όλων μας. ■

Λεωνίδας Κόλλας

Το Δίκτυο απευθύνεται στα Γυμνάσια και Λύκεια, όπου ομάδες μαθητών, σε συνεργασία με άλλα σχολεία στην Ελλάδα, όσο και σ' άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, χειρίζονται ως δημοσιογράφοι κάποιο κοινό πρόβλημα του περιβάλλοντος, με εργαλείο επικοινωνίας το Internet. Ευχαριστούμε θερμά τον **ΟΤΕ**, υποστηρικτή του Δικτύου Π.Ε. «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον».

Νέοι Δημοσιογράφοι για το περιβάλλον

Ανακοίνωση Πανελληνίου διαγωνισμού για το καλύτερο Βίντεο περιβαλλοντικού περιεχομένου

Η Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης και η Δ/ση Β/θμιας Εκπ/σης Ν. Μεσσηνίας, στο πλαίσιο του Διεθνούς Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον», σας προσκαλούν να συμμετέχετε στον πανελλήνιο διαγωνισμό για το καλύτερο βίντεο περιβαλλοντικού περιεχομένου.

Στο διαγωνισμό μπορούν να συμμετέχουν τα σχολεία του δικτύου «Νέοι Δημοσιογράφοι για το Περιβάλλον» με τη δημιουργία ολιγόλεπτου βίντεο. Συγκε-

κριμένα, το βίντεο θα πρέπει να παρουσιάζει ένα τοπικό περιβαλλοντικό πρόβλημα ή ζήτημα και δε θα πρέπει να ξεπερνάει τα 7 λεπτά. Η καταληκτική ημερομηνία για την υποβολή των βίντεο στην Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης είναι η 2α Μαΐου 2011.

Τα τρία καλύτερα βίντεο θα βραβευτούν. Το 1ο βραβείο θα είναι ένα netbook και το 2ο και το 3ο θα είναι βιβλία περιβαλλοντικού περιεχομένου. Τα ονόματα των σχολείων και των περιβαλλοντικών ομάδων που θα συμμετέχουν στο διαγωνισμό θα ανακοινωθούν στην ιστοσελίδα της ΕΕΠΦ στο τέλος της φετινής σχολικής χρονιάς. Η παραλαβή των βραβείων θα γίνει σε ειδική εκδήλωση βράβευσης που προ-

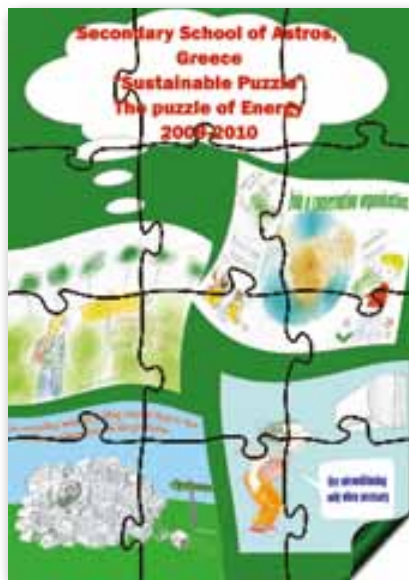
γραμματίζεται για το φθινόπωρο του 2011. Στην εκδήλωση αυτή θα γίνει και η βράβευση των σχολείων και των εκπαιδευτικών του δικτύου που εφάρμοσαν με ιδιαίτερη επιτυχία Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τις σχολικές χρονιές 2008-2009, 2009-2010 και 2010-2011.

Όσα σχολεία του δικτύου επιθυμούν να συμμετάσχουν στο διαγωνισμό, μπορούν να αποστείλουν συμπληρωμένη την αίτηση συμμετοχής για το διαγωνισμό (την οποία μπορούν να βρουν στην ιστοσελίδα της Εταιρίας: www.eepf.gr) το αργότερο μέχρι τις 18 Μαρτίου 2011, στα γραφεία της ΕΕΠΦ, με φαξ στο 210 3225285 ή με e-mail στο education@eepf.gr. ■

Καλή επιτυχία σε όλους !

Δημιουργία αφίσας από το 2ο Γυμνάσιο Κιθκίας

Δημιουργία αφίσας από το Γυμνάσιο Άστρους Αρκαδίας

* Περισσότερες πληροφορίες για το διαγωνισμό στην ελληνική ιστοσελίδα του δικτύου (<http://www.eepf.gr/pe/lyre> και <http://www.eepf.gr/content/panellinos-diagonismos-neoi-dimosiografoi-gia-per>).

Πρόγραμμα Εκδρομών - Ομιλιών

Μπορείτε πάντα να ελέγχετε τη σχετική ιστοσελίδα μας στο <http://www.eepf.gr/ekdromes> για τις τελευταίες πληροφορίες σχετικά με τις εκδρομές και τις εκδηλώσεις της Εταιρίας μας. Στην ίδια σελίδα θα βρείτε και αναλυτικά προγράμματα για τις επικείμενες εκδρομές.

Σάββατο 2 Απριλίου	Καισαριανή. Επίσκεψη στον Υμηττό και παρατήρηση και αναγνώριση αγριολούλουδων και άλλων φυτών. Αρχηγός: Ντον Μάθιους <i>Δηλώσεις συμμετοχής από 02/03/2011</i>
Σάββατο 9 Απριλίου	Θήβα. Επίσκεψη στη Μονή Σαγματά και γνωριμία με το θηβαϊκό τοπίο και τις λίμνες Υλίκη και Παραλίμνη. Αρχηγός: Γιώργος Χατζηπαντωνίου <i>Δηλώσεις συμμετοχής από 09/03/2011</i>
Παρασκευή - Κυριακή 6 - 8 Μαΐου 2011	Φολόν - Ολυμπία. Επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο. Περιήγηση στο δρυοδάσος και συλλογή σκουπιδιών. Επίσκεψη στους καταρράκτες της Νεμούτας. Αρχηγός: Μαρτίνος Γκαϊλίχ <i>Δηλώσεις συμμετοχής από 04/04/2011</i>
Παρασκευή - Κυριακή 20 - 22 Μαΐου 2011	Βουρίνος - Σιάτιστα Αρχηγός: Γεώργιος Σφήκας <i>Δηλώσεις συμμετοχής από 11/04/2011</i>

Διαδικασία εκδρομών: Η εγγραφή στους πίνακες συμμετοχής των πολυήμερων εκδρομών για τα μέλη και τους φίλους της Εταιρίας μας **ξεκινά ένα μήνα πριν** από την εκάστοτε ημερομηνία της εκδρομής, **αλλά μόνο με ταυτόχρονη πληρωμή προκαταβολής** στο γραφείο Syrtigos Travel (210-3223000, 3235500). Η ελάχιστη προκαταβολή προσδιορίζεται σε 20 Ευρώ ανά διανυκτέρευση ανά άτομο. **Η εξόφληση του τιμήματος της εκδρομής πρέπει να γίνει το αργότερο δυο εβδομάδες πριν την αναχώρηση.** Σε περίπτωση ακύρωσης μετά την ημερομηνία αυτή ή μη ολικής εξόφλησης, η ΕΕΠΦ διατηρεί το δικαίωμα να παρακρατήσει την προκαταβολή, εκτός εάν η θέση καλυφθεί από τη λίστα αναμονής της εκδρομής. Για τις μονοήμερες εκδρομές, ισχύει λίστα προτεραιότητας ως προς την εγγραφή, **με ταυτόχρονη εξόφληση.**

- ▶ Δήλωση συμμετοχής για τους **περιπάτους**, στη Γραμματεία της ΕΕΠΦ, κ. Λένα Χατζηβασιλείου στα τηλ. 210 3224944, 210 3314563 (εσωτ. 1) και ώρες από 13:00 έως 15:00.
- ▶ Τα μέλη μας που, για οποιονδήποτε λόγο, συμμετέχουν στις μονοήμερες εκδρομές μας **με το αυτοκίνητό τους**, απαλλάσσονται μεν από το κόστος του λεωφορείου αλλά οφείλουν να καταβάλουν ένα ποσοστό 30% επί της εκάστοτε τιμής συμμετοχής, για την κάλυψη των γραμματειακών εξόδων και των παρεχόμενων εξυπηρετήσεων (αρχηγός, ξεναγός, έντυπα κλπ.).
- ▶ Τα μέλη μας που συμμετέχουν σε εκδρομές που περιλαμβάνουν **πεζοπορία**, ιδίως με κάποιο βαθμό δυσκολίας, οφείλουν να σταθμίζουν τις δυνάμεις τους και να απέχουν οικειοθελώς από αυτήν. Για λόγους ασφάλειας, ο υπεύθυνος αρχηγός έχει το δικαίωμα και την υποχρέωση να κρίνει και να αποτρέπει τη συμμετοχή σε πεζοπορία ατόμων που δεν διαθέτουν την αναγκαία δυνατότητα, ή δεν έχουν τον εκάστοτε κατάλληλο ρουχισμό, υποδήματα, κάλτσες και εξοπλισμό.

Επικαιροποίηση στοιχείων μελών

Παρακαλούμε πολύ όλα τα μέλη μας, να ενημερώσουν την γραμματεία μας για τις **ηλεκτρονικές τους διευθύνσεις και για τα κινητά τους τηλέφωνα**, αποστέλλοντας e-mail στην διεύθυνση lena@eepf.gr. Έτσι θα βοηθήσετε την προσπάθειά μας για επικαιροποίηση των στοιχείων σας και την δημιουργία ηλεκτρονικών καταστάσεων με σκοπό την άμεση ενημέρωσή σας σχετικά με εκδηλώσεις και δραστηριότητες της εταιρίας μας.

www.eepf.gr
Μην ξεχνάτε να ενημερώνετε για την εταιρία μας και τις δραστηριότητές της.

Συνδεθείτε τώρα και στην ομάδα μας στο **facebook!**

Ζητήστε τώρα να σας ενημερώνουμε με μήνυμα στο κινητό σας

Αν είστε μέλος μας και επιθυμείτε να λαμβάνετε με γραπτά μηνύματα (SMS) στο κινητό σας ενημερώσεις σχετικές με θέματα της εταιρίας, παρακαλούμε να ενημερώσετε την γραμματεία της εταιρίας, Λένα Χατζηβασιλείου στο e-mail: lena@eepf.gr ή στο τηλέφωνο 2103224944 εσωτ. 1.

Εγγραφές - Συνδρομές

Νέα Μέλη: Αν ευχαριστηθήκατε διαβάζοντας το Περιοδικό μας και θέλετε να βοηθήσετε την Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης στο έργο της, **γίνετε σήμερα μέλος ή γράψτε κάποιον γνωστό σας**, συμπληρώνοντας την παρακάτω αίτηση και στέλνοντάς τη στα γραφεία μας, μαζί με τη συνδρομή. Θα λαμβάνετε τότε δωρεάν το περιοδικό κάθε τρίμηνο και θα έχετε έκπτωση στις εκδρομές και σε ορισμένες εκδόσεις μας.

Η συνδρομή για το 2010 είναι: Τακτικό μέλος 40 ΕΥΡΩ Νέος (έως 24 ετών) . . . 20 ΕΥΡΩ
Αργώ μέλος 75 ΕΥΡΩ Μέλος εξωτερικού . . 50 ΕΥΡΩ Εταιρικό μέλος 1.000 ΕΥΡΩ

Θέλω να εγγραφώ μέλος της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Τακτικό μέλος Νέος (έως 24 ετών) Μέλος εξωτερικού Αργώ μέλος Εταιρικό μέλος

Όνομα: Επώνυμο:

Επάγγελμα / Ιδιότητα:

Διεύθυνση:

T.K.: Πόλη: Χώρα:

Τηλέφωνο κατοικίας: Τηλέφωνο εργασίας:

Fax: E-mail:

Σας στέλνω τη συνδρομή μου με:

ALPHA BANK λογ/σμός **GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678** Κατάθεση Πάγια Εντολή

EUROBANK λογ/σμός **GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148** Κατάθεση Πάγια Εντολή

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ λογ/σμός **GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620** . . Κατάθεση Πάγια Εντολή

Στην περίπτωση που επιλέξετε την πάγια εντολή θα πρέπει να συμπληρώσετε το έντυπο Πάγιας Εντολής Σταθερού Ποσού σε οποιοδήποτε κατάσταση των παραπάνω τραπεζών, σημειώνοντας το ονοματεπώνυμό σας στην «Αιτιολογία».

Τραπεζική επιταγή στο όνομα της Ελληνικής Εταιρίας Προστασίας της Φύσης

Ταχυδρομική επιταγή

Μπορείτε να κάνετε την αίτηση και online στη διεύθυνση: <http://www.eepf.gr/aitisi>

Παλαιά Μέλη: Μπορείτε και σείς να εξοφλήσετε τη συνδρομή σας για το 2010 με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Θα σας εξυπηρετούσε, ίσως, να χρησιμοποιήσετε τη μέθοδο της Πάγιας Εντολής. Ειδοποιήστε μας αν κάποια στοιχεία σας έχουν αλλάξει.

Σημείωση: Η ημερομηνία οφειλής της συνδρομής των μελών αναγράφεται σε κάθε ετικέτα αποστολής του περιοδικού. Παρακαλούμε σημειώστε την.

Δωρεές

Δεχόμαστε ευχαρίστως δωρεές που ενισχύουν τις διάφορες δραστηριότητες της ΕΕΠΦ. Μπορείτε να καταθέσετε τη δωρεά σας στο λογαριασμό **GR63 0140 1200 1200 0200 2011 678** στην **ALPHA BANK**, ή στο λογαριασμό **GR50 0260 0030 0000 6020 0910 148** στην **EUROBANK** ή στο λογαριασμό **GR56 0110 1040 0000 1042 9666 620** στην **ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ** ειδοποιώντας μας, ή να μας τη στείλετε με όποιον τρόπο επιθυμείτε. Σε κάθε περίπτωση θα σας δοθεί το νόμιμο παραστατικό, για φορολογική χρήση.

Μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου 2011 λάβαμε τις παρακάτω δωρεές για τους σκοπούς της Εταιρίας:

Ελευθ. Κ. Βενιζέλου, εις μνήμην Κων/νου Δημητρακόπουλου €200, Μαρτίνοσ Γκαϊλίχ €130,

Οικογ. Βαβούρη, εις μνήμην Γιούλικα Τζαβάρη €100, Redfern EHM €65,45, Μαριάννα Δεδάκη €50.

Υπερ Namibia: Γυμνάσιο Σχολής Μωραΐτη, €1.000,

Εκπαιδευτήρια Θεμιστοκλής (Ανθρωπιστικός Πυρήνας Ελπίδα) €300

Υπερ Σκοπού «Πράσινος Πλανήτης»: 2ο Γυμνάσιο Κιλκίς €650

Από Ανώνυμο δωρεά καινούριου εκτυπωτή laser αξίας €650.

Ευχαριστούμε θερμά τους δωρητές.

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ**
Νίκης 20, 105 57 Αθήνα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Τεκ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Α.
Αριθμός Λόγους
2126

ΕΝΤΥΠΟ
ΚΛΕΙΣΤΟ
ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ
1164/97
Κ.Ε.Μ.Π.Α.

Αμοιξιάτικα χρώματα